

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİMİ BİLİM DALI

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİNE GÖRE
4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN
DEĞERLENDİRİLMESİ

Güler KIZILAY
(Yüksek Lisans Tezi)

İstanbul, 2021

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİMİ BİLİM DALI

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİNE GÖRE
4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN
DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF THE 4TH GRADE SOCIAL STUDIES EDUCATION PROGRAM
ACCORDING TO THE OPINIONS OF CLASS TEACHERS

Güler KIZILAY
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Prof. Dr. Orhan AKINOĞLU

İstanbul, 2021

**Tüm kullanım hakları
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.
© 2021**

ONAY

Güler KIZILAY tarafından hazırlanan ‘‘Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın Değerlendirilmesi’’ konulu bu çalışma, 26/07/2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda aşağıdaki jüri üyeleri tarafından başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	<u>Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
TEZ DANIŞMANI	Prof. Dr. Orhan AKINOĞLU	
JÜRİ ÜYESİ	Prof. Dr. Zeliha Nurdan BAYSAL	
JÜRİ ÜYESİ	Prof. Dr. Esra MACAROĞLU AKGÜL	

ETİK BEYANI

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım çalışmamda;

- Sunduğum bilgileri, dokümanları ve verileri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Çalışmamda yararlandığım eserlerin tamamına atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Elde ettiğim verilerde ve sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı bildirir, aksi bir durumda aleyhimde doğabilecek tüm hak kayıplarımı kabullendiğimi beyan ederim.

20/06/2021

Güler KIZILAY

ÖZGEÇMİŞ

EĞİTİM

2005-2009	Bağcılar Barbaros Lisesi
2009-2013	Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği
2014-2021	İstanbul Üniversitesi, Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Sosyoloji
2014-2021	Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı

İŞ DENEYİMİ

2013-2016	Birikim Hayat İlkokulu, Bağcılar/İstanbul
2016-2017	Taşbasamak İlkokulu, Diyadin/Ağrı
2017-2020	Üsküp İlkokulu, Bağcılar/İstanbul
2020-	Kirazlı İlkokulu, Bağcılar/İstanbul

ÖNSÖZ

Program Değerlendirme, uygulanan programın etkililiğini tespit etmek açısından programın önemli öğelerindedir. Bir programın eksikliklerinin saptanmasında, toplum ve bireylerin ilgi, ihtiyaç ve beklentilerini karşılayıp karşılamadığının belirlenmesinde bize doğru cevaplar verir. Bu çalışma ile 2018-2019 eğitim-öğretim yılında uygulamaya konulan İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kazanım, içerik, eğitim durumu ve değerlendirme boyutları ile değerlendirilmiştir. Çalışma süresince bana destek veren, bilgisi, önerisi ve anlayışıyla gelişimde katkısı bulunan danışmanım Prof. Dr. Orhan AKINOĞLU'na, öğretmen anketinin uygulama aşamasında yardımlarıyla destek olan Yrd. Doç. Dr. Şaban BERK'e, değerli görüşleri ile tezimde katkısı bulunan Prof. Dr. Zeliha Nurdan BAYSAL'a ve Prof. Dr. Esra MACAROĞLU AKGÜL'e, Kirazlı İlkokulu ekibine, tez sürecimde her zaman yanımda olan, destek veren canım arkadaşlarım Sezin Naz ÜRÜM, Miray OĞUZGİRAY YILDIZ ve Sıla ŞEKER'e, ben ümitsizken benden umudunu kesmeyen en büyük destekçilerim canım anneme, babama, ablama ve kardeşlerime, anlayışı, sabrı ve sevgisini hep hissettiğim sevgili eşim Erkam KIZILAY'a, tez sürecinde doğan ve hayatımıza güzellikler katan kızım Elif Duru ve oğlum Ömer'e teşekkür ederim.

Güler KIZILAY
İstanbul, 2021

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında güncellenen İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nı değerlendirmektir. Araştırmanın evrenini 2020-2021 eğitim-öğretim yılında İstanbul İli Avrupa yakasında bulunan ilkokullarda görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise İstanbul'un Bağcılar ilçesindeki ilkokullarda görev yapan 215 ilkokul 4. sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma karma yöntemle uygun düzenlenmiştir. 4. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nı değerlendirmek için programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin görüşleri önemlidir. Bunun için Kılıçoğlu (2007) tarafından geliştirilen veri toplama aracı (öğretmen anketi) 200 katılımcıya uygulanmıştır. Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda görüşme formu hazırlanmış ve bu görüşme formu 15 tane 4. sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Görüşmeler kayıt altına alınmıştır.

Öğretmen anketi beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik özelliklerine değinen beş soru bulunmaktadır. İkinci bölümde programın kazanımlarına ilişkin 10 madde, üçüncü bölümde içerik boyutuna ilişkin 10 madde, dördüncü bölümde programın öğrenme-öğretme sürecine ilişkin 15 madde, beşinci bölümde ölçme ve değerlendirme sürecine ilişkin 5 madde bulunmaktadır. Bölümlerin toplamında 40 maddeye yer verilmiş ve bu maddeler beşli likert tipi ölçeğe uygun olarak hazırlanmıştır. Anketin alt boyutlarına ilişkin Cronbach Alpha Katsayıları incelendiğinde Program Kazanımı .906; Program İçeriği .897, Eğitim Durumları .912; Program Değerlendirilmesi .807 ve Toplam anket için .975 olarak bulgulanmıştır. Anketin iç tutarlılığının yeterli seviyede olduğu söylenebilir.

Araştırmada nicel verilerin çözümlenmesinde öğretmenlerin görüşlerine ilişkin frekans, yüzde hesaplaması yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular tablolara yerleştirilerek yorumlanmıştır. Programlara olan olumlu ve olumsuz görüşlerini belirlemek amacıyla sorulan açık uçlu sorulardan elde edilen nitel veriler içerik analizi ile yorumlanmıştır.

Öğretmen anketinden elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin kazanımlar, içerik, öğrenme-öğretme süreci ile ölçme ve değerlendirme durumlarına ilişkin görüşlerinin "Katılıyorum" düzeyinde yoğunlaştığı görülmektedir. Katılımcıların %67 oranıyla en

yüksek katılım gösterdiği madde “Program içeriği ile kazanımlar arasında bir tutarlılık vardır.” maddesi olmuştur. Katılımcıların %48 oranıyla en düşük katılım oranı gösterdiği madde “program değerlendirmelerinde programla ilgili tüm kişilerden (öğretmen, öğrenci, yönetici, veliler vb.) bilgi alınmaktadır.” Maddesi ve %49.5 oranıyla “program kazanımları öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.” kazanımı olmuştur. Öğretmenler programın içeriğinin açık bir şekilde anlaşıldığını, programın içeriği dikkate alınarak günlük yaşamla ilişkilendirilebileceğini, anlatımın öğretim ilkelerinden hareketle işlendiğini, öğrencilerin dersin kazanımlarından haberdar edildiği, öğrencilerin önceden sahip olduğu davranışlarla yeni derste kazanacakları davranışların ilişkilendirildiğini, soru sormaya ve cevap vermeye isteklendirilip cesaretlendirildiğini, değerlendirmelerde alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarına ağırlık verildiğini düşünmektedirler.

Görüşlerin alındığı likert tipi ankette çoğunluğun olumlu düşünceler içerisinde olduğu söylenebilir. Nitel veriler derinlemesine incelendiğinde ise hem olumlu hem de olumsuz tutumların olduğu görülmüştür. Görüşme formu tematik içerik analizi ile incelenmiştir. Buna göre öğretmenlerin bazıları kazanımların öğrenciler tarafından anlaşılmayan noktalarının olduğunu, bazı üniteler arasında kopukluk olduğunu, kazanımlar için verilen sürenin yeterli olmadığını (Özellikle Milli Mücadele konusu ve Küresel Bağlantılar öğrenme alanı açısından), somut anlatımın yetersiz olduğunu, verilen bilgilerin çok yoğun ve öğrencinin seviyesinin üzerinde olduğunu, ders saatlerinin artırılması gerektiğini, verilmiş sırasının doğru olmadığını (yakından uzağa ilkesi), değerlendirmeye zaman kalmadığını, yüzeysel değerlendirme yapıldığını ve detaya inilemediğini belirtmişlerdir. 4. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın kazanım, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme açısından hem eksikliklerinin hem de iyi yönlerinin olduğu söylenebilir. Buna göre programın geliştirilmesi gereken noktaların daha derin bir şekilde incelenerek fizibilite çalışması yapılması gerekmektedir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Bilgiler Dersi, Program Değerlendirme, Öğretmen Görüşleri

SUMMARY

The purpose of this research is to evaluate the Primary School 4th Grade Social Studies Curriculum updated in the 2018-2019 academic year. The scope of the research consists of teachers working in primary schools on the European side of Istanbul in the 2020-2021 academic year. The sample of the study consists of 215 primary school 4th grade teachers working in primary schools in Bağcılar district of Istanbul. The research was organized in accordance with the mixed method. In order to evaluate the 4th grade Social Studies Curriculum, the opinions of the teachers who are the implementers of the program are important. For this, the data collection tool (questionnaire) developed by Kılıçoğlu (2007) was applied to 200 teacher. An interview form was prepared in line with the opinions of experts and this interview form was applied to 15 4th grade teachers. The interviews were recorded.

The teacher questionnaire consists of five parts. First part consist of five questions addressing the demographic characteristics of the participants. In the second part, there are 10 items on the attainment of the program, in the third section 10 items on the content dimension, in the fourth section 15 items on the learning-teaching process of the program, and in the fifth section there are 5 items on the measurement and evaluation process. There are 40 items in the total of the sections and these items are prepared in accordance with a five-point Likert type scale. When the Cronbach Alpha Coefficients for the sub-dimensions of the questionnaire are examined, the Program Outcome is .906; Program Content .897, Educational Status .912; The Program Evaluation was found to be .807 and for the total questionnaire .975. It can be said that the internal consistency of the questionnaire is at a sufficient level.

In the analysis of the quantitative data in the research, frequency and percentage calculations were made regarding the opinions of the teachers. The findings obtained as a result of the analysis were interpreted by placing them in the tables. The qualitative data obtained from the open-ended questions asked to determine their positive and negative views on the programs were interpreted by content analysis.

According to the findings obtained from the teacher questionnaire, it is seen that the teachers' opinions about the achievements, content, learning-teaching process, and

assessment and evaluation situations are concentrated at the level of "I agree". The item with the highest participation rate of 67% of the participants is "There is a consistency between the content of the program and the achievements." The item with the lowest participation rate with 48% of the participants is "information is obtained from all persons (teacher, student, administrator, parents, etc.) related to the program in the program evaluations." with a rate of 49.5%, and the achievement was "the program outcomes are in accordance with the developmental characteristics of the students." Teachers show that the content of the program is clearly understood, that it can be associated with daily life by taking into account the content of the program, that the lecture is processed based on the teaching principles, that the students are informed about the achievements of the lesson, that the behaviors that the students have previously acquired are associated with the behaviors that they will gain in the new lesson, that they are encouraged and to ask and answer questions, and they think that alternative assessment methods are used in evaluations.

It can be said that the majority of the likert type questionnaires, in which opinions are taken, have positive thoughts. When the qualitative data were examined in depth, it was seen that there were both positive and negative attitudes. The interview form was examined with thematic content analysis. According to this, some of the teachers stated that the achievements had points that could not be understood by the students, that there was a inconsistency between some units, that the time given for the achievements was not enough (especially in terms of the National Struggle and Global Connections learning area), that the concrete expression was insufficient, that the information given was too intense and above the level of the student. They also stated that the course hours should be increased, the order of lesson is not correct (proximodistal principle), there is no time left for evaluation, a superficial evaluation is made and details cannot be elaborated. It can be said that the 4th grade Social Studies Curriculum has both deficiencies and good aspects in terms of acquisition, content, learning-teaching process and evaluation. Accordingly, it is necessary to conduct a feasibility study by examining the points where the program needs to be developed more deeply.

Keywords: Social Studies Course, Program Evaluation, Teachers View

İÇİNDEKİLER

ONAY	i
ETİK BEYANI.....	ii
ÖZGEÇMİŞ	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
SUMMARY	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
TABLolar LİSTESİ	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
BÖLÜM I: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	6
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.5. Araştırmanın Varsayımları.....	7
1.6. Araştırma Tanımları.....	7
BÖLÜM II: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1. Eğitim Programı.....	8
2.1.1. Eğitim programının öğeleri.....	9
2.2. Program Geliştirme	11
2.3. Program Değerlendirme.....	12
2.3.1. Program değerlendirme modelleri	13
2.3.1.1. Amaca dayalı program değerlendirme yaklaşımı	13
2.3.1.1.1. Tyler'in program değerlendirme modeli	13
2.3.1.1.2. Metfessel-Michael program değerlendirme modeli	14
2.3.1.1.3. Provus'un farklar modeli	14
2.3.1.2. Yönetime dayalı program değerlendirme yaklaşımı.....	14

2.3.1.2.1. Stufflebeam'in çevre, girdi, süreç ve ürün (CIPP) modeli	15
2.3.1.2.2. Alkin'in UCLA program değerlendirme modeli	15
2.3.1.3. Uzman odaklı program değerlendirme yaklaşımı.....	15
2.3.1.3.1. Eisner'in eğitsel uzmanlık ve eleştiri modeli	16
2.3.1.4. Tüketici odaklı program değerlendirme yaklaşımı.....	16
2.3.1.5. Katılımcı odaklı program değerlendirme yaklaşımı	16
2.3.1.5.1. Stake'in ihtiyaca cevap verici değerlendirme modeli	17
2.4. Sosyal Bilgiler.....	17
2.4.1. Sosyal bilgilerin önemi	18
2.4.2. Sosyal bilgilerin tarihsel gelişimi.....	19
2.4.3. Sosyal bilgiler dersi öğretim programı	20
2.4.3.1. Sosyal bilgiler dersi öğretim programı'nın amaçları	21
2.4.3.2. Öğrenme alanları	22
2.4.3.3. Sosyal bilgiler dersi öğretim programı'nda beceri ve değerler	23
2.5. İlgili Araştırmalar.....	23
BÖLÜM III: YÖNTEM	31
3.1. Araştırmanın Modeli.....	31
3.2. Çalışma Grubu	32
3.3. Veri Toplama Araçları	33
3.3.1. Öğretmen anketi.....	33
3.3.2. Yarı yapılandırılmış görüşme formu.....	34
3.4. Verilerin Toplanması	34
3.5. Verilerin Analizi	35
BÖLÜM IV: BULGULAR VE YORUMLAR	36
4.1. Nicel Bulgular.....	36
4.1.1. Programın kazanımlarına ilişkin nicel bulgular	36
4.1.2. Programın içerik boyutuna ilişkin nicel bulgular.....	39
4.1.3. Programın eğitim durumlarına ilişkin nicel bulgular.....	41
4.1.4. Programın değerlendirme boyutuna ilişkin nicel bulgular.....	45
4.2. Nitel Bulgular.....	47
4.2.1. Programın kazanım boyutuna ilişkin nitel bulgular.....	50

4.2.2. Programın içerik boyutuna ilişkin nitel bulgular	52
4.2.3. Programın eğitim durumları boyutuna ilişkin nitel bulgular	56
4.2.4. Programın değerlendirme boyutuna ilişkin nitel bulgular	58
BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	60
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	60
5.1.1. Öğretmen anketine ait sonuç ve tartışma	60
5.1.2. Görüşme formuna ait sonuç ve tartışma	62
5.2. Öneriler	64
5.2.1. Uygulayıcılara yönelik öneriler	64
5.2.2. Araştırmacılara yönelik öneriler	65
KAYNAKÇA.....	66
EKLER	72
Ek 1. Veri Toplama Aracı Kullanım İzni	72
Ek 2. Uygulama İzin Yazısı.....	73
Ek 3. Program Değerlendirme Ölçeği	76
Ek 4. Yarı Yapılandırılmış Öğretmen Görüşme Formu (YYÖGF).....	80

KISALTMALAR LİSTESİ

- MEB** : Milli Eğitim Bakanlığı
SBDÖP : Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1.	4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları ve Süreleri	20
Tablo 2.2.	4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın Öğrenme Alanları ve Kazanımları	20
Tablo 3.1.	İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerine İlişkin Demografik Bilgiler.....	32
Tablo 3.2.	Program Değerlendirme Anketi Güvenirlilik Analizleri	34
Tablo 4.1.	Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Kazanım Boyutuna İlişkin Görüşleri	36
Tablo 4.2.	Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının İçerik Boyutuna İlişkin Görüşleri	39
Tablo 4.3.	Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Eğitim Durumları Boyutuna İlişkin Görüşleri	41
Tablo 4.4.	Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Değerlendirme Boyutuna İlişkin Görüşleri	46
Tablo 4.5.	Maxqda İçerik Analizi ile Oluşturulan Tema ve Kodlar.....	47

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Sosyal Bilgilerin Kapsamı	17
Şekil 3.1. Açıklayıcı Sıralayıcı Desen Uygulama Şeması	31
Şekil 4.1. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Kazanım ve İçeriğine Yönelik Düşünceler	49
Şekil 4.2. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Ölçme ve Öğretimine Yönelik Düşünceler	55

BÖLÜM I: GİRİŞ

Bu bölüm; problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, problem cümlesi, sınırlılıklar, sayılılar ve tanımlardan oluşmaktadır.

1.1. Problem Durumu

İnsanlar hayatları boyunca eğitimle karşılaşmakta ve eğitim, insanların hayatlarını etkilemektedir. Bu etki, eğitimin nasıl ve ne şekilde olduğu konusunda bizleri düşünmeye sevk etmektedir. Gelişmekte olan teknoloji ve bilime uyum sağlayabilmemiz için eğitimin nasıl bir nitelikte olması gerektiği bizim için önemli bir boyut kazanmaktadır.

Eğitim, belli hedeflere göre bireyin davranışlarında değişiklik meydana getirme sürecidir. Bu süreçte belirlenen hedefler, bireyin ve toplumun istek ve ihtiyaçlarından oluşur. Tüm çağdaş toplumlar yeni nesillere var olan kültürü öğrenmelerini isterken aynı zamanda yeni neslin de var olan kültürü iyileştirmesini ister. Bu da yaratıcı ve yeni fikirler peşinde olan bireyler yetiştirme açısından eğitim faaliyetlerinden yararlanılmasını zorunlu kılar. Değişikliklere ve gelişmelere adapte olabilecek bireylerin yetişmesi eğitimin niteliğinin artmasıyla ilgilidir (Yüksel ve Sağlam, 2014).

Eğitim programı, bireyde olumlu yönde davranış değişikliği geliştirmek hedeflenerek yapılan tüm faaliyetleri ortaya koyan planlardır. Eğitim programları eğitimin önemli noktasında bulunan okulların temelini teşkil eder. Okullardaki tüm faaliyetler eğitim programı merkezinde düzenlenir. Toplumun ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanan eğitim programlarında, okulun genel hedefleri ve bu hedeflere ulaşmak için gerekli olan konu alanlarına yer verilmektedir. Okulda eğitimin sistemli ve kontrollü yürütülmesini sağlayan yapı, eğitim programlarıdır (Erden, 2017).

Varış (1994, s. 18), eğitim programını “bir eğitim kurumunun çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı, milli eğitim ve kurumun amaçlarının gerçekleştirilmesine dönük tüm faaliyetleri kapsar” şeklinde tanımlamaktadır. Özçelik (1992), eğitim programını öğrenme-öğretme sürecinde neyin niçin neden yapıldığını anlatan bir kılavuz olarak tanımlamaktadır. Demirel (2012), genel anlamda eğitim programını; öğrencilerin yaşantılarını düzenleme, öğrenene okulda ve okul dışı planlanmış etkinliklerle kazandırılan

öğrenme yaşantıları düzeneği olarak tanımlamaktadır. Özetlenen tanımlara dikkat edildiğinde eğitim programının öğrencide istenen davranış değişikliğini meydana getirebilmek için üretilen belgeler olduğu sonucu çıkarılabilir.

Eğitim programlarının toplumun istek ve ihtiyaçları dikkate alınarak geliştirilmesi gerekir. Programın geliştirilme aşamasında bilimdeki ve eğitimdeki yenilikler göz önünde bulundurularak mevcut programın ve önceki programların eksik yönleri belirlenmelidir. Eğitim programları geliştirilirken mevcut programın da eksik ve aksayan yönleri tespit edilmeli ve iyileştirilmelidir. Demirel (2012, s.5), program geliştirmeyi “eğitim programının hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünü” olarak tanımlamaktadır. Bu tanım incelendiğinde eğitim programının dört temel ögesi olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu öğeler; hedef, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme şeklinde sıralanabilir.

Program geliştirmenin sacayaklarından biri olan program değerlendirme, eğitim programının etkin olması konusunda ve elde edilen verilere göre eğitim programında yapılacak değişiklikleri görmemiz açısından olanak sağlar. Program değerlendirmenin çeşitli tanımları bulunmaktadır. Erden (1998), program değerlendirmeyi gözlem ve farklı ölçme araçları ile eğitim programlarının verimliliği konusunda veri toplama, edinilen verileri programın etkililiğinin kanıtı olan ölçütlerle karşılaştırıp yorumlama ve programın etkililiği konusunda bir yargıya varma süreci olarak tanımlarken; Uşun (2012, s.10), program değerlendirmeyi “sistematik veri toplama ve veri analizini önemli kılan bilimsel araştırma süreçleri kullanılarak geliştirilmiş olan bir programın; gerçekliği, doğruluğu, yeterliliği, uygunluğu, verimliliği, etkililiği vb. özellikleri hakkında karar verme süreci” olarak tanımlamıştır. Bu tanımdan program değerlendirmenin program geliştirmenin önemli bir basamağı olduğu sonucu çıkarılabilir.

Eğitim programları planlı ve sistemli hazırlanmalıdır. Eğitim kurumlarında uygulanan eğitim programlarında, bireylerin özellikleri ve toplumun gereksinimlerini dikkate alan belirli ölçütler bulunmaktadır. Bu ölçütler, hazırlanan programları daha işler hale getirecek, daha doğru yargılara varılmasına fayda sağlayacak durumları içerir. Geliştirilen programların belirlenen ölçütlere uygun olup olmadığının tespiti ve programları daha etkili duruma getirecek doğru yargılara varılması, bu yargıların dayanağı olan bilimsel araştırmalarla araştırılmasına ve uygulamaların değerlendirilmesine bağlıdır. Uygulanan programlar değerlendirildiği sürece eğitim kurumlarının görevini gereğince yerine

getirildiğinin kontrolü yapılmış ve eğitimin kalitesinin yükseltilmesi için program geliştirilmesine olanak tanınmış olur (Yüksel ve Sağlam, 2014 s. 4).

Toplumlar, kültürel değerlerinin devamını sağlamak için, bu değerleri genç kuşaklarına öğretmek ve toplumu oluşturan bireyleri hedefleri doğrultusunda yönlendirmek ve yetiştirmek ister (Öztürk ve Dilek 2004, s. 17; Sönmez, 1999, s. 20). Eğitim kültürleme sürecinde önemli bir alandır. Kültürleme süreci ailede, iş yerinde vs. birçok ortamda gerçekleşebilir. Eğitimin bu yönüne informal eğitim, belli hedefleri kazandırmaya yönelik planlı ve programlı yapıları formal eğitim denilmektedir (Fidan ve Erden, 2001, s.3-4).

Fiziksel ve bedensel gelişme gösteren insan, toplumsal olarak da yaşadığı topluma uyum çabası içine girmektedir. İnsan topluma mecburdur; belirli bir toplumda yaşamak, o toplumun değerleri, inançları, alışkanlıkları kısaca yaşam tarzını öğrenmeyi kaçınılmaz olarak beraberinde getirir. Bu aşamada eğitim devreye girer ve eğitimden, insanın toplumsallaşmasına katkı sağlaması beklenir (Ayten, 2006).

Okul, gerçek hayatta öğrencinin karşılaşabileceği her türlü durumu öğrencilerine sunmalıdır. Bu anlamda toplumda önemli bir yeri olan siyasi sistemlerle de öğrenciyi tanıştırmalıdır. Okul öğrencileri yaşama hazırlayan bir eğitim kurumu olduğundan demokratik ilkelerin sınıfta uygulamalar yoluyla tanıtılması, kavratılması rolünü de üstlenmiştir. Toplumda demokratik düzenin devam ettirilmesinde sınıftaki uygulamalar etkilidir. Yapılan etkinliklerin amacına ulaşması, demokratik katılıma bağlıdır (Arabacı, 2005).

Eğitimin gerçekleştiği yerlerden biri olan eğitim kurumlarının en önemli görevlerinden biri iyi bir vatandaş yetiştirmektir. Eğitim kurumları bunu bireylerin toplumsallaşmasını, içinde yaşadığı toplumun tarihini, kültürünü, kurumlarını tanımasını sağlayarak toplumdaki rollerin gerektirdiği davranışları, toplumun kendisine sağladığı imkanları ve bunlardan yararlanma yollarını kazandırarak yerine getirir. Eğitim kurumları bu işlevi gerçekleştirirken hem bireyin mutlu ve üretken olmasını hem de toplumun sürekliliğini sağlar. Ülkemizde öğrencilere tüm bu bilgi ve becerilerin önemli bir kısmı, ilköğretimin birinci kademesinde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersleri aracılığıyla kazandırılmaya çalışılır. Bu nedenle Sosyal Bilgiler dersi ilköğretiminin birinci kademesinde yer alan en önemli derslerden biridir (Erden, 1998).

Sosyal Bilgiler, toplumsal gerçekle kanıt göstermeye dayanan bağ oluşturma süreci ve bu sürecin sonunda ulaşılan dirik bilgiler bütünü olarak tanımlanabilir. Toplumsal gerçeklik, toplumsal yaşama şekil veren her türlü faaliyet olarak düşünülebilir. İnsanların hayatında kullandığı ve mecburi olan, kendi hayatını kolaylaştıran, rahat ve mutlu bir yaşam geçirmesini sağlayan, gizil güçleri yönünde geliştirmesini sağlayan toplumsal ilişkiler ve olgular bu kavramın kapsamının içine girer (Sönmez, 2005 s. 455).

Sosyal Bilgiler dersi öğrencilere, içerisinde buldukları toplumu tanıtır, toplumsal değerleri aktarmış olur, topluma sorunlar hakkında bilgi aktarır, sorumluluk sahibi vatandaş olmalarına yardımcı olur ve milli özelliklerin kazandırılmasında etkili olan en önemli derslerden birisidir. Sosyal bilgilerde “etkin vatandaşlar yetiştirme” konusunun da önemli bir nokta olduğu görülmektedir. Etkili vatandaşlık, genel olarak bir ülkedeki eğitim sistemlerinin hedefi olmakla beraber, okulların programları kapsamında bu görev en çok sosyal bilgiler dersine düşmektedir. Vatandaşlık, kişi ve devlet arasındaki bağlantıdan oluşur. Bu bağlantılar doğal olarak hak ve sorumlulukları birlikte içerir (Öztürk ve Otluoğlu, 2004, s.17).

Sosyal Bilgiler öğretiminin amacı; öğrencilere, demokrasinin uygulandığı bir toplumda duyarlı ve etkin yurttaşlar olabilmeleri için gerekli bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazanmalarını sağlamaktır (Öztürk, 2006, s. 761). İlköğretimdeki, “Sosyal Bilgiler” dersinin öğretiminde en önemli amaç; öğrenciye “toplumsal kişilik” kazandırabilmektir. Toplumsal kişiliğin de en önemli özelliği “iyi bir yurttaş” olmaktır. İyi bir yurttaş olmaktan amaç, kişinin görev ve sorumluluklarının bilincinde olması, çevresine ve çevresindeki olaylara karşı bilinçli olmasıdır. Sosyal Bilgiler dersi, bireyin kendisine, ailesine, çevresindeki diğer insanlara, kanunlara ve devlete karşı görev ve sorumluluklarının neler olduğunu ve özellikle toplumsal çevresine etkili bir biçimde nasıl uyum sağlanacağını öğretir (Sözer, 1998, s. 20–21).

Sözer (1998, s. 21)’e göre, Sosyal Bilgiler öğretiminin hedeflerini, her biri davranışa yansıtacak şekilde, dört maddede belirtebiliriz: Sosyal Bilgiler dersinde öğrencinin yaratıcı, eleştirel ve yapıcı düşünme becerileri ve bireyler arası ilişkileri gelişir, akranlarıyla işbirliği yapabilir, sorumluluklarının bilincinde bir birey olarak yetişir, temel vatandaşlık görevlerini öğrenir, yasalar karşısındaki görev ve sorumluluklarını kavrar, ekonomik olma konusunda fikir sahibi olur, ihtiyaçlarını iyi belirler ve doğru tercihler yapabilir.

Yukarıdaki bilgilerden hareketle Sosyal Bilgiler, görev ve sorumluklarını bilen, başkalarına karşı olan sorumluluklarının bilincinde olan, demokrasi bilinci ile donanmış bir vatandaş olma imkanı sunar. Sosyal Bilgiler dersleri toplumsal olaylarla ilgili de geçmişe ayna tutar. Birey, geçmişte yapılan davranışlardan ders çıkarabilir, örnek alabilir. İhtiyaçları ile isteklerini ayırt edebilir ve doğru tercihler yapabilir.

Sosyal bilgiler eğitiminin en önem verdiği amaçlarından biri, öğrencilerin öğrendikleri kazanımları hayatlarında da uygulamaya geçirebilmeleridir. Bu sebeple öğrencilere kazanımların kazandırılması sürecinde kullanılan yöntem ve teknikler önemlidir. Çünkü amaçların gerçekleşebilmesi için düzgün çalışma ve doğru tekniklerin olması gereklidir (Yapıcı, 2015).

Bu çalışmada 2018-2019 eğitim-öğretim yılında güncellenen 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın kazanım, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme bağlamında uygulanabilirliğini saptamak amacıyla öğretmen görüşlerine yer verilmiştir. Bu konunun seçilme sebebi, daha önce bu konuda yapılan çalışmaların genel olarak 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıfları kapsamı ve 4. sınıf özelinde çok az çalışma bulunması, uygulanmaya başlanalı 3 yıl olması ve öğretmenlerin 4. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile ilgili fikirlerinin oluşmuş olmasıdır. Öğretmen anketi ve görüşme formunun derinlemesine bilgiler sunacağı düşünülmektedir. Verilen görüşler neticesinde programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin tespit ettikleri eksikliklerin programın geliştirilmesi sırasında yardımcı olacağı ve alana ışık tutacağı umulmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, 4. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesidir.

Bu kapsamda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Sınıf öğretmenlerinin ilkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'na ilişkin görüşleri nelerdir?
 - 1.1. Sınıf öğretmenlerinin ilkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'ndaki kazanımlara ilişkin görüşleri nelerdir?
 - 1.2. Sınıf öğretmenlerinin ilkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'ndaki içeriğe ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Sınıf öğretmenlerinin ilkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'ndaki eğitim durumlarına ilişkin görüşleri nelerdir?

1.4. Sınıf öğretmenlerinin ilkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'ndaki değerlendirme bölümüne ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Öğretim programının değerlendirilmesi, programın etkililiğinin belirlenmesi, programdaki aksaklıkların hangi öğelerden kaynaklandığını belirleyerek gerekli düzenlemelerin yapılmasına olanak sağlamaktadır (Erden, 1998, s. 9). Bireyler toplum içerisinde karşılaştığı zorluklar karşısında hazır olmalıdır. Bu sebeple okullarda okutulan sosyal bilgiler dersleri, öğrencilerin zorluklarla baş etmelerine destek olan, yol gösteren bir disiplindir. Sosyal bilgiler dersleri bireyleri topluma hazırlamakta ve bireylerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmesini hedeflemektedir (Akdağ, 2009).

Bu çalışmada Sosyal Bilgiler Öğretim Programı hakkında 4. sınıf okutan sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin alınmasıyla uygulamaya konulan programın kazanım, içerik, eğitim durumu ve değerlendirme boyutlarından hangilerinde geliştirilme ihtiyacı olduğu belirlenmeye çalışılacaktır. Araştırmada elde edilen bulguların program geliştiricilere programın geliştirilmesi ve iyileştirilmesi sürecinde yardımcı olacağı, Milli Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı yetkililerinin yöneticilere düzenleyeceği hizmet içi eğitim programlarına katkı sağlaması, ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin kendilerini geliştirecek çalışmalara yönlendirmesi ve lisansüstü eğitim düzeyindeki araştırmacılara, konu ile ilgili yeni çalışmalarda ışık tutabilmesi için önemlidir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

- Çalışma zamanı açısından 2020-2021 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır.
- Araştırmacının kullandığı veri toplama araçlarıyla sınırlıdır.
- İstanbul ili Bağcılar ilçesinde bulunan ilkokullarda görev yapan 4. sınıf öğretmenleriyle sınırlıdır.
- Kapsam açısından da 4. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada;

- Çalışmaya katılan öğretmenlerin doğru yanıt verdiği varsayılmıştır.

1.6. Araştırma Tanımları

Program Değerlendirme: Babacan (2014, s.382)'a göre program değerlendirme, “Programın öğrencilere standartları karşılamada ne derece destek olduğu hakkında değer ve önemini belirleme, açık ve örtük bir şekilde daha önce uygulanmış olan eğitim programı ve öğretim tasarımları hakkında bir değer yargısına ulaşma”dır. Ertürk (1998, s.107), program değerlendirmeyi; “programın, istedik davranışı meydana getirme bakımından iş görürlük derecesinin belirlenmesi” olarak ifade etmektedir.

Program Geliştirme: Erden (1998, s.4) program geliştirmeyi “eğitim programlarının tasarlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve değerlendirme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda yeniden düzenlenmesi” olarak tanımlamıştır.

Sosyal Bilgiler Dersi: “İlköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır” (Erden, 1996, s.8).

BÖLÜM II: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde alan yazın taraması sonunda ulaşılan bilgiler incelenerek araştırmanın kuramsal çerçevesi ortaya konmaya çalışılmıştır. Ayrıca alan yazında İlkokulda Sosyal Bilgiler öğretim programının değerlendirildiği çalışmalara yer verilmiştir.

2.1. Eğitim Programı

Eğitim programı, eğitim sisteminin etkililiğinde önemli bir yer tutar. Eğitim programları çok boyutlu ve kapsamı olması dolayısıyla tanımında zorluklar ve farklılıklarla karşılaşmaktadır (Erden, 1998). Bu tanımlardan bazıları aşağıda verilmiştir:

Ertürk (1978), eğitim programını “yetişek” olarak tanımlarken, Varış (1996) eğitimi “bir eğitim kurumunun, çocuklar, gençler ve yetişkinler için olanak tanıdığı, milli eğitimin ve kurumun hedeflerinin gerçekleşmesine yönelik tüm faaliyetler” olarak tanımlamıştır. Yüksel ve Sağlam (2014) eğitim programını, “bir eğitim kurumuna devam eden öğrencilerin kazanmaları istenen davranışların, bu davranışları kazanmalarını sağlayacak derslerin ve konuların, bu konuların öğrenilme biçim ve yollarının ve öğrencilerin öngörülen davranışları kazanma durumlarının belirlenmesinin açıklandığı ayrıntılı ve çok boyutlu bir doküman” olarak tanımlamıştır.

Demirel (2012), eğitim programını “öğrenene, okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneği” olarak tanımlamıştır. (Erden, 2017, s.19) eğitim programını “bireyde istenen yönde davranış değişikliği meydana getirmek amacıyla yapılan tüm etkinlikleri gösteren planlar” olarak tanımlamıştır. Eğitim kasıtlı kültürleme aracı olarak görüldüğü için eğitim programlarının planlı olması zorunluluğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır (Demirel, 2006). Eğitim programı tanımlarının ortak yönlerini birleştirip özetleyen Hızal (1982, s.4), eğitim programının bir eğitim aşamasında veya eğitim kuruluşunda milli eğitimin ve eğitim kuruluşunun amaçlarını, bu amaçlara ulaşmak üzere belirlenmiş ders ve öğretim programlarını, ders içi ve ders dışı etkinlikleri, içeriğin etkinliklerle kazandırılmasında etkili olan süre, yöntem ve teknikleri, hedeflere ne derece ulaşıldığının kontrol edilmesi işlevine sahip değerlendirme etkinliklerini içerdiğini belirtmiştir (Hızal’dan aktaran Büyükkaragöz ve Çivi, 1999,

s.189). Eğitim programları hazırlanırken birtakım unsurlar göz önünde bulundurulur. Bunları başlıca; toplumsal değer ve yargılar, toplumun ve bireylerin ihtiyaç ve beklentileri, konu alanları vb. şeklinde sıralamak mümkündür (Akar, 2001, s.5).

2.1.1. Eğitim programının öğeleri

Eğitim programının amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreçleri ve değerlendirme öğeleri eğitim programının temelini oluşturur. Bu öğelerin bireylerin ve toplumun ihtiyaçlarına, çağın gereklerine, bilimsel ve teknolojik gelişmelerle uyum içinde düzenlenmesi ve yürütülmesi eğitimin niteliğinin temel şartıdır (Yüksel ve Sağlam, 2014, s.4).

Hedef: Hedef, öğrencilerin öğretim sürecinin sonunda yapabileceklerinin neler olduğunu tanımlayan ifadelerdir. Hedefler, öğrencilerin özellikleri ve konu alanı özelliklerini temel alınarak genel hedefler doğrultusunda saptanır. Özel hedefler öğrencinin hangi kapsamı, ne derecede yeterlikte öğrenmesi gerektiğini ve öğrenme gerçekleştiğinde hangi beceri ya da davranışı gösterebileceğini açıkça belirtir. Bir eğitim programında hedefler gözlenebilir davranışlar biçiminde ifade edilirse hedef davranış olarak nitelendirilir (Erden, 2017, s.20). Hedef, öğretim programının birinci ve en önemli öğesidir. Eğitimde bireyleri “Niçin eğitiyoruz?” sorusuna cevap arar. Hedef, genel anlamda öğretim programının uygulanmasıyla varılmak istenen noktayı ifade eder. Başka bir ifadeyle hedef; öğrencilere kazandırılmak için belirlenen eğitim yoluyla tamamlanabilecek istenilen özellikler veya yeterliliklerdir. Bu özellikler; bilgiler, tutumlar, beceriler, yetenekler, ilgiler, alışkanlıklar vb. davranışlar olabilir. Bunlara son yıllarda farklı özellikler de (bilişsel stratejiler gibi) eklenmektedir. (Akpınar, 2017, s.116).

İçerik: Programın ikinci boyu içerik boyutudur. İçerik programın hedefleri temel alınarak seçilen konular bütünlüğüdür. Bu boyutta programda belirlenen hedeflere ulaşabilmek için ne öğretim sorusuna yanıt aranır. Bu aşamada içerik düzenlemesi ve seçimi önemli bir sorun olmaktadır (Demirel, 2006, s.42). Günümüzdeki program anlayışında içerik boyutu amaç değil araçtır. Öğrenci içeriği değil içerikten öğrenmelidir (Küçükahmet, 1998). İçerik amaçlar için bir araçtır. Çünkü içerik, hedef ve davranışlara ulaşabilecek düzeyde düzenlenmelidir (Sönmez, 2008, s.120). Öğrencilerin belirlenen amaçlara kazandırılması için düzenlenen Ne Öğretim? sorusuna cevap veren öğedir.

Öğrenme- Öğretme Süreci (Eğitim Durumları): Öğretim programının üçüncü öğesi olan eğitim durumları; öğrenme- öğretme süreci, işlemler ve yaşantılar olarak da karşımıza

çıkmaktadır. Programın bu ögesi Nasıl Öğretelim? sorusuna cevap arar. Sönmez (2008, s.137), öğrenme-öğretme sürecini “amaçları öğrenciye kazandırmak için gerekli uyarıcıların düzenlenip işe koşulması” olarak belirtmektedir. Erden (1998, s.8), eğitim durumlarını “öğrencilerin hedefleri kazanabilmeleri için geçirmeleri gereken öğrenme yaşantılarını sağlayacak dış koşulların düzenlenmesi” olarak tanımlamaktadır. Bu düzenlemeler, öğrencilerin içeriği oluşturan bilgilerle etkileşimli olmasını sağlamak için gerekli olan öğretim stratejisi, yöntemi, tekniği ile bunlara destek verecek araç ve gereçleri, fiziki düzenlemeleri ve bunlarla ilgili her türlü etkinlikleri kapsar. Öğrenciyi hedeflere ulaştırmak için gerçekleştirilen bu düzenlemeler, “etkinlikler” olarak da belirtilebilir. Bu etkinliklerin temeli program hedefleri olmalıdır (Erden, 1998).

Değerlendirme: Bu boyutta öğrencilerin amaçlara ulaşabilme seviyeleri çeşitli ölçme araçları ile saptanır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda elde edilen bulgular, öğrencilere hedeflere ulaşma seviyeleri, öğretmenlere ise sürdürdükleri öğretim faaliyetlerinin etkililiği hakkında geri bildirim sağlar (Erden, 1998, s.8). Değerlendirmede en önemli ölçüt, öğretim programlarında yer alan her hedef ve davranışların sınanmasıdır. Bu kurala uygun olarak hareket etmek gerekmektedir. Bu sayede öğrencilere kazandırılması hedeflenen her davranış ölçülmüş olur (Demirel, 2006, s.44). Eğitim programlarının kontrol görevini yapan ögesi olan değerlendirme, planlanan, geliştirilen, uygulanan ve sürdürülen eğitim programı ile istenilen hedeflere ne düzeyde ulaşıldığını ve aksayan yönleri ile eksikleri saptama imkanı sağlar (Korkmaz, 2008, s.10).

Tyler (1949) da iki açıdan değerlendirmemim varlığından bahsetmektedir. Birinci olarak değerlendirme, öğrencilerde belirlenen ve istenen davranış değişikliğinin oluşup oluşmadığı hakkında yargıda bulunmalıdır. İkinci olarak değerlendirme, öğrencilerde önceden ve sonradan meydana gelen değişimleri belirleyebilmesi amacıyla birden fazla karar verme sürecini içermelidir. Değerlendirme sonucunda, eğitim programının etkililiğine ve hangi yönleriyle geliştirilmesi gerektiğine karar verilebilir.

Eğitim programını oluşturan tüm öğeler arasındaki karşılıklı etkileşim vardır. Bu nedenle bir öğede meydana gelen aksaklık dolaylı ya da doğrudan diğer öğeleri etkiler (Erden, 1998, s.8). Eğitim programları dinamik olgulardır. Çağdaş bir eğitim için programların toplumsal gelişme ve değişmeye paralel olarak yenilenmesi gerekir. Ayrıca programın işlerliği sürekli olarak kontrol edilmeli, eğitim sürecinin ürünü değerlendirilerek görülen aksaklıklar giderilmelidir. Eğitim programlarının hazırlanması ve geliştirilmesi,

kapsamlı ve güç bir iştir. Sürekli araştırmayı ve birçok önemli kararın alınmasını gerektirir. Bu nedenle program hazırlama ve geliştirme işinin eğitimin çeşitli uzmanlık alanlarında yetişmiş kişiler ve konu alanı öğretmenlerinin oluşturduğu bir grup tarafından yürütülmesi gerekir (Erden, 2017, s.21).

2.2. Program Geliştirme

Erden (1998, s.4)'e göre program geliştirme, “en genel anlamıyla eğitim programlarının tasarlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve değerlendirme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda yeniden düzenlenmesi süreci” olarak tanımlarken, Gözütok (2006) program geliştirmeyi “hedeflerin tespit edilip buna göre içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirmelerin belirlendiği, düzenlendiği ve uygulandığı dinamik ilişkiler bütünü” olarak tanımlamaktadır. Uşun (2012) ise program geliştirmeyi “sosyolojik, kültürel, ekonomik, teknolojik ve küresel gelişmeler doğrultusunda bir programın hedef, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme öğelerinin sistem yaklaşımı içinde daha gerçekçi, yararlı, verimli ve etkili duruma getirilmesine yönelik araştırma- geliştirme süreci” olarak tanımlamaktadır. Ertürk (1982) program geliştirmeyi bir süreç olarak görmektedir. Ona göre bu süreç hedeflerin belirlenmesi ve öğrenciye kazandırılacak istendik davranışlara dönüştürülmesi, öğrenme yaşantıları ve eğitim durumlarının planlanması, planlanan yaşantı ve durumların örgütlenmesi, tasarlanıp örgütlenen yaşantı ve durumların gerçekleştirilmesi, çevre ayarlanması ya da uygulama, programın ve uygulamanın hedef davranışı öğrenciye kazandırıp kazandırmadığının ya da öğrenci davranışında istendik değişimleri oluşturup oluşturmadığının yoklanması ve değerlendirme basamaklarından oluşan bir araştırma sürecidir.

Eğitimde program geliştirme, bilimsel, teknolojik, ekonomik ve sosyokültürel değişme ve gelişmeler karşısında süreklilik arz eden bir süreçtir. Akpınar (2017), eğitimde program geliştirmeyi gerekli ya da zorunlu kılan nedenleri özetlenmiştir:

Bilimsel, teknolojik ve sosyo-ekonomik gelişme ve değişimler,

- Programların denenmeye ihtiyaç duyması,
- Program içeriğindeki gelişmeler ve değişimler,
- Birey ve toplumun ihtiyaçlarındaki farklılıklar,
- Eğitim, psikoloji, felsefe, sosyoloji ve antropoloji gibi disiplinlerdeki öğrenme-öğretme süreci ile ilgili kuram ve uygulama anlayışlarında yaşanan değişimler,

- Eğitimdeki yeni anlayışlara uygun olarak öğrenci ve öğretmenlerin rollerindeki değişiklikler,
- Mevcut programların uygulanması ile meydana gelen eksiklik ve aksaklıkların tamamlanmasındaki gereklilik,
- Eğitimle ilgili küresel çaptaki yeni anlayış ve standartlar

Eğitimde program geliştirme, sosyal, kültürel, ekonomik, bilimsel gelişmeler ve değişimler düşünüldüğünde çok önem arz etmektedir. Programlar yeniliklere göre güncellenmeli, düzenlenmeli, tekrar uygulanmalı ve test edilmelidir.

2.3. Program Değerlendirme

Değerlendirme, ölçme sonucunu bir ölçüt ile karşılaştırma ve bu yolla ölçme sonucuyla belirlenmiş olan özellikleri hakkında bir karara varma işlemidir (Özçelik, 1981; akt. Erden, 1998, s.9). Erden (1998), eğitim sürecinde değerlendirmenin genellikle iki amaca yönelik olarak yapıldığını vurgulamaktadır. Bunlar: Öğrencilerin başarısını değerlendirerek bir dersin hangi öğrenciler tarafından tekrar edilmesi gerektiğine karar vermek, eğitim programının etkililiği hakkında yargıda bulunmak ve programdaki aksaklıkların, programın hangi öğrenciler tarafından programdaki aksaklıkların, programın hangi öge ya da öğelerinden kaynaklandığını belirleyerek gerekli düzeltmelerin yapılmasına olanak sağlamaktır.

Program değerlendirmenin amacı, program amaç ve hedeflerinin uygulanıp uygulanmadığını belirlemektir. Öğretim programını faydalılık ve etkililik bakımından değerlendirmede kritik davranışlara ilişkin ölçümlerden ve o duruşlarındaki süreç- ürün bağlantısına ilişkin verilerden yola çıkılır (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999, s.225). Ertürk (1998)'e göre, eğitimde program değerlendirmenin odak noktası, program geliştirme yaklaşımı ve felsefesine göre değişiklik gösterebilmektedir. Değerlendirmede odak noktasına göre çeşitli program değerlendirme yaklaşımları bulunmaktadır: Program tasarısına bakarak değerlendirme, ortama bakarak değerlendirme, başarıya bakarak değerlendirme, erişiyeye bakarak değerlendirme, öğrenmeye bakarak değerlendirme, ürüne bakarak değerlendirme.

2.3.1. Program değerlendirme modelleri

Eğitim faaliyetlerinin değerlendirilmesi çok eskiye dayanır. Sokrat gibi eski Yunan filozoflarının kendi öğretimlerini sözel olarak değerlendirdiklerini gösteren kanıtlar bulunmaktadır (Ornstain ve Hunkins, 1988; akt. Erden, 1998, s.11).

2.3.1.1. Amaca dayalı program değerlendirme yaklaşımı

Amaca dayalı program değerlendirme yaklaşımı ve bu yaklaşımın altında yer alan program değerlendirme modelleri, program hedeflerinin belirlenmesi ve bu hedefler doğrultusunda gerçekleşen sonuçların değerlendirilmesini konu alır. Yapılan bu değerlendirmeler, program amaçlarının tekrar gözden geçirilmesinde ve bu doğrultuda kazandırılması amaçlanan davranışların şekillenmesinde, etkinliklerin ve değerlendirme süreçlerinin belirlenmesinde kullanılmaktadır. Bu yaklaşımdaki modeller genellikle bu modellerin ilk uygulayıcısı olan Tyler, Metfessel ve Michael, Provus gibi araştırmacıların adıyla anılmaktadır (Mathison, 2005; akt. Yüksel ve Sağlam, 2014, s.4).

2.3.1.1.1. Tyler'in program değerlendirme modeli

Tyler'in değerlendirme modeli, temelde program geliştirmeye dayalıdır. Tyler, geliştirdiği amaca dayalı program değerlendirme modelinde, öğrenciler için istendik amaçlar ile gerçekleşen performans arasındaki farkın saptanmasını, programdaki eksikliklerin giderilmesini ve bilgilerin program geliştirme sürecinde kullanılmasını amaçlamıştır. Bu modelde programın amaç, öğrenme yaşantıları ve değerlendirme olmak üzere üç temel öğesinden söz etmektedir. Amaçların, öğrencilere kazandırılmak istenen davranışları; öğrenme yaşantısının, öğrencilerin istendik davranışları kazanmaları için geçirmeleri gereken yaşantı ve etkinlikleri; değerlendirmenin ise amaçlara ulaşma derecesini belirlemek üzere yapılan etkinlikleri kapsadığını belirtmektedir. Araştırma desenlerinden daha çok deneysel araştırma deseninin kullanıldığı bu modelde, bilişsel davranışların ölçülmesinde başarı testleri, devinişsel davranışların ölçülmesine tutum ölçeklerinden faydalanılabileceği belirtilmektedir (Erden, 1998).

Tyler'in program değerlendirme modelinde hedefler önemli bir yer kaplar. Öğrencilerin hedefleri kazanıp kazanmadığına bakılır, sonuçlara odaklanılır. Model, sonucu önemseydiği için süreci ve öğrenme yaşantılarını arka plana atmaktadır.

2.3.1.1.2. Metfessel-Michael program değerlendirme modeli

Metfessel ve Michael 1967 yılında Tyler'in geliştirdiği program değerlendirme modeli geliştirmişlerdir. Mathison (2005), bu modeli diğer modellerden ayıran özelliğın alternatif ölçme ve değerlendirme araçlarının seçimine ağırlık verilmesi ve performansın amaçlarla mukayese edilmesi yerine belirli olan standartlarla mukayese edilmesi olduğunu belirtmektedir (Yüksel ve Sağlam, 2014, s.43). Fitzpatric, Sanders ve Worthen (2004), Metfessel ve Michael tarafından geliştirilen bu değerlendirme modelinde aşağıdaki aşamalardan söz etmektedir: Program paydaşlarının süreçte bulunmalarının sağlanması, özel ve genel amaçların birbiriyle uyumlu olması, belirlenen özel amaçların öğrencilere kazandırılması, ölçme araçlarının belirlenmesi ve iyileştirilmesi, programların uygulanması aşamasında içerik testi vb. ölçme araçlarına yer verilerek düzenli gözlemlerin yürütülmesi, uygun yöntem ve teknikleri kullanılarak verilerin çözümlenmesi, verilerin belli standartlar kullanılarak yorumlanması, elde edilen bulgulara bakılarak hedeflerine tekrar gözden geçirilmesine, iyileştirilmesine ve gelecekte yapılacak uygulamalara yönelik önerilerin geliştirilmesidir.

2.3.1.1.3. Provus'un farklar modeli

Provus'un geliştirdiği değerlendirme modeli, Tyler'in değerlendirme modelini temel almaktadır. Bu modeli diğer değerlendirme modellerinden ayıran özelliği programın geliştirilmesi sürecinde program tasarısının değerlendirilmesinin ön plana çıkmasıdır. Farklar modelinde programın her aşaması için belli standartlar belirlenir. Standartlar belirlendikten sonra eldeki imkanlar dahilinde hazırlanan program tasarımı ile standartlar arasındaki fark belirlenir ve karar vericilere rapor edilir. Aynı işlemler programın uygulanma aşamasında ve sonunda da yapılır. Standartlar ile elde edilenler arasındaki fark belirlenir. Belirlenen bu farkları azaltmak veya kapatmak adına programda değişiklikler yapılır (Demirel, 2015, s.176-177).

2.3.1.2. Yönetime dayalı program değerlendirme yaklaşımı

Stufflebeam ve Alkin'in öncülüğünde ortaya çıkan bu değerlendirme yaklaşımında, değerlendirme sürecinde elde edilen bilgilerin kurullar, müdürler gibi yöneticiler tarafından daha etkili kullanılacağını savunur. Bu nedenle yöneticilerin programla ilgili kararları program değerlendirme sürecinin kilit noktasıdır. Bu yaklaşıma dayalı program değerlendirme sürecinde üç anahtar kavramdan söz edilmektedir: Karar vericilerin ilgileri,

değerlendirmede kullanılacak bilgiler ve değerlendirme sürecinin etkililiğinin sağlanması için belirlenen standartlar (Yüksel ve Sağlam, 2014, s.15).

2.3.1.2.1. Stufflebeam'in çevre, girdi, süreç ve ürün (CIPP) modeli

Stufflebeam'a göre değerlendirme, programla ilgili karar verme yetkisine sahip kişilere bilgi vermek amacıyla yapılır. Programın geliştirilmesi sürecinde yetkililer programla ilgili dört alanda karar vermelidir. Bu kararlar; planlama, yapılandırma, uygulama ve yeniden düzenleme ile ilgilidir. Bu kararlara dayalı olarak bilgilerin toplanması amacıyla programın dört farklı aşamasının değerlendirilmesi söz konusudur. Bunlar çevre, girdi, süreç ve üründür. (Erden, 1998, s.13).

2.3.1.2.2. Alkin'in UCLA program değerlendirme modeli

Alkin, çevre, girdi, süreç ve ürün modelinin bazı kısımlarına paralel olarak bir değerlendirme yapısı geliştirmiştir. Alkin'e göre değerlendirme; "alternatifler arasında seçim yapmada karar vericilere yararlı olacak özet bilgi sunmak için ilgili karar alanlarını araştırma, uygun bilgiyi seçme, toplama ve analiz etme işlemidir." Alkin'in modeli; sistemin değerlendirilmesi, programın planlanması, programın yürütülmesi, program geliştirme ve programın bitirilmesi olmak üzere beş değerlendirme çeşidini içermektedir (Akar, 2001, s.27).

Alkin'in geliştirdiği bu program değerlendirme modeli ile Stufflebeam'ın geliştirdiği program değerlendirme modeli arasında birtakım benzerlikler bulunmaktadır. Her iki modelin de sistem yaklaşımını temele aldığı ve her iki modelde de bence etkinliklerin yer aldığı görülmektedir. Bu modelin CIPP modelinden farkı son iki değerlendirmenin biçimlendirici ve toplam değerlendirme özelliklerini yansıtmaktadır (Alkin, 2004; akt. Yüksel ve Sağlam, 2014, s.59).

2.3.1.3. Uzman odaklı program değerlendirme yaklaşımı

Bu değerlendirme yaklaşımı, konuya ait derinlemesine ve öznel yargılar elde edebilmek için tek bir uzman yerine birden çok uzmanın devreye sokulmasını gerekli görmüştür. Uzmanların niteliği ve görüşlerinin kabul edilme oranı onların öznel yargılarına olan güveni gösterecek önemli bir etkidir (Evirgen, 2013, s.18). Yaklaşım, eğitsel bir programın değerlendirilmesinde program geliştirme ve değerlendirme uzmanına gereksinim duyarken bir hastanenin hizmetlerinin etkililiğinin değerlendirilmesinde ise

doktorların, sağlıkçıların, eczacıların vb. uzmanlıklarına ihtiyaç duymaktadır (Yüksel ve Sağlam, 2014, s.63).

2.3.1.3.1. Eisner'in eğitsel uzmanlık ve eleştiri modeli

1975 yılında Eisner tarafından geliştirilen bu model, bir program uygulandıktan sonra programların nitelik açısından sonuçları hakkında bilgilerin elde edilmesi söz konusudur. Modelin üç temel boyutu bulunmaktadır: betimleme, yorumlama ve değerlendirme. Betimleme sürecinde eğitimin niteliği ile ilgili özellikler önemlidir. Bu boyutta yeni program sonucunda okulda gözle görülür değişikliklerin neler olduğu, bu değişikliklerin öğrenci ve öğretmenleri ne düzeyde etkilediği, verilen tepkilerin neler olduğu sorularına cevap aranır. Yorumlama boyutunda programın uygulanması sonucunda ortaya çıkan olaylar dikkate alınarak bu olayların olası sonuçları hakkında tahminde bulunulur ve yorumlama yapılır. Değerlendirme boyutunda betimleme ve yorumlama yapılan programın değeri hakkında bir yargıya varılır (Erden, 1998, s.13). Eisner, eğitsel değerlendirmede amaçların hem ürünleri gözden geçirme, hem süreç içerisindeki faaliyetleri ölçme hem de öğreticinin becerisini artırma olarak belirtmektedir (Yüksel ve Sağlam, 2014, s.67).

2.3.1.4. Tüketici odaklı program değerlendirme yaklaşımı

Bu program değerlendirme yaklaşımı, eğitim programları, eğitsel yazılımlar, eğitim araç ve gereçleri, çalıştaylar, hizmet içi eğitimler gibi hizmetler ve eğitsel ürünler hakkında bilgi toplamakla sorumlu bireyler ve bağımsız kuruluşlar tarafından geliştirilmiş ve desteklenmiştir (Sıcak, 2013, s.39).

2.3.1.5. Katılımcı odaklı program değerlendirme yaklaşımı

Fitzpatrick, Sanders ve Worthen (2004, s.133-134)'e göre, katılımcı odaklı program değerlendirme yaklaşımı, katılımcıların tüm görüşlerini doğru kabul eder ve bu bakış açılarını baz alarak programı değerlendirip geliştirmeye çalışır. Değerlendirmede nitel ya da nicel, öznel ya da nesnel örnekler kullanılır. Bu yaklaşımda sabit bir plana bağlı kalınmaz, değerlendirme süreci, katılımcı etkinlik içinde deneyim kazandıkça gelişir. Her birey kendi deneyimlerinin gerçekliğini bilebilir. Değerlendirmenin ana görevi tüm gerçeklikleri ele almak ve programın yapısına uygun bir şekilde betimlemektir.

2.3.1.5.1. Stake'in ihtiyaca cevap verici değerlendirme modeli

Eğitim değerlendirilmesini ihtiyaca dđnđk değerlendirme olarak gđren Stake, bir değerlendirmenin; programın amaçlarından çok aktivitelere yđnelmiř olması, ilgililerin bilgi gereksinimlerine yanıt veriyor olması ve farklı değerlendirmeler ile program başarısı ve başarısızlığını değerlendiriyor ise bunu ihtiyaca cevap verici değerlendirme olarak tanımlamaktadır (Aıkgđz, 2003). Program değerlendirmede gđzlemi, en iyi araç olarak kabul eden İhtiyaca Cevap Verici Değerlendirme Modeli, "insanları doğal değerlendirme" anlayışına dayanmaktadır. Bunun için formal dđzenlemelerden uzak durulmaya çalışılarak, programla ilgili doğrudan veya dolaylı ilişkide olan tđm bireyleri kapsayacak şekilde, bağımsız ve gđvenilir kaynaklardan gđzlem ve gđrüşme yollarıyla nicel ve nitel veriler toplanmalıdır (Akpınar, 2017, s.191).

2.4. Sosyal Bilgiler

Erden (1998), Sosyal bilgileri, ilköğretim okullarında sorumluluk bilinci yđksek ve iyi bireyler yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilimler disiplinlerinden belirlenmiş bilgilere dayalı olarak, օęrencilere toplumsal hayatla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılmaya çalışıldığı bir çalışma alanı olarak tanımlamıştır.

şekil 2.1. Sosyal Bilgilerin Kapsamı (Sđnmez, 2005)

Şekil 2.1'den de anlaşıldığı gibi Sosyal Bilgiler diğer alanlarla etkileşim içerisindedir. Sosyal bilgiler tarih, coğrafya, ekonomi, hukuk gibi farklı alanların bir araya gelmesiyle oluşmuş bir ilk ve ortaokul müfredat dersidir (Turan ve Karasu Avcı, 2018). Sosyal Bilgiler dersi eğitim programı amaçlara ulaşılması için birey ve toplumla ilgili disiplinlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş, bireyleri fiziksel ve sosyal hayata hazırlama amacı taşıyan bir çalışma alanıdır (Doğanay, 2005).

Sosyal Bilgiler, sosyal bilimlerin bulguların entegre edip öğrencilerin düzeyine göre basitleştiren, öğrencilere sosyal yaşama uyum sağlamada ve sosyal sorunlara çözüm üretmede ihtiyaç duyacakları bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmayı amaçlayan bir vatandaşlık programıdır (Bilgili, 2009). Sosyal Bilgiler, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de, genel anlamıyla bir vatandaşlık eğitim programı olarak kabul edilmiştir. Sosyal Bilgilerle ilgili geleneksel eğilimleri araştıran Barr, Barth ve Shermis; şimdiye kadar bu dersin, i) vatandaşlık aktarımı, ii) sosyal bilim ve iii) düşünceye dayalı araştırma şeklinde olmak üzere üç geleneksel yaklaşıma dayanarak öğretildiğini saptamıştır (Nelson, 1987). Her üç yaklaşımda da, asıl amaç, mantıklı karar verebilen, toplumsal sorunları çözebilen bireyler yetiştirmektir (Barth ve Demirtaş, 1997).

2.4.1. Sosyal bilgilerin önemi

Yaşamı bir bütün olarak düşündüğümüzde bu bütünlük somut işlemler dönemindeki çocuklar tarafından parça parça algılanmadığı için öğrencinin olayları çok boyutlu görmesini sağlamak önemlidir. Günlük yaşamdaki olgular bir bütünlük içerisindedir. İlköğretim döneminde çocuk, günlük hayatta karşılaştığı sorunları bir bütünlük halinde çözmeye çalışır. Farklı olgu ve olayların sorun üzerindeki etkilerini görür ve çok boyutlu düşünmeye başlar. Sosyal Bilgilerin konuları arasında çok sıkı bir ilişki vardır, temelinde insan ve toplum bulunmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinde öğrenciye kazandırılmak istenen hedef davranışların niteliğinden dolayı bu dersin konularının bir bütünlük içinde verilmesi gerekir.

Sosyal Bilgileri yalnızca tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisinin birlikte öğretilmesi olarak düşünmek doğru değildir. Zira Sosyal Bilgiler dersi, sosyal bilimler içerisinde değerlendirilen yirmiye yakın bilim dalını kapsamaktadır. Toplumsal olgu ve olayların tek bir disiplinle açıklanması yeterli bulunmadığından, çocuğun toplumsallaşması ve iyi bir vatandaş olmasını, toplumsal olayları bir bütün olarak kavramasını sağlamak amacıyla

ilköğretim okullarında farklı sosyal bilim disiplinlerinden seçilmiş Sosyal Bilgiler dersine yer verilmiştir. Ancak konular basitleştirilmiş ve düzenli bilgilerden oluşturulmuştur. Sosyal Bilgiler dersinde öğrenciler yalnızca insanlar arası ilişkileri öğrenmekle yetinmez, insanların aynı zamanda sosyal kurumlarla, çevreyle, eşya ile, kısacası dünya ile ilişkilerini de öğrenirler (Akar, 2001, s.30).

2.4.2. Sosyal bilgilerin tarihsel gelişimi

Ülkemizdeki İlkokul programlarının içeriğinde yer alan Tarih, Coğrafya ve Yurt Bilgisi dersleri 1962 İlkokul programı taslağında “Toplum ve Ülke İncelemeleri” olarak birleştirilmiştir. 1968 programında “Sosyal Bilgiler” adını almıştır. Esas amacı vatandaşlık eğitimi olan ve öğrencilerin toplumla uyumlu olmasını hedefleyen Sosyal Bilgiler, çeşitli Sosyal Bilim disiplinlerinin bir araya gelmesiyle oluşturulmuş, 1968 yılı itibariyle Türkiye’deki okullarda verilmeye başlamıştır. ABD’de ortaya çıktığı zaman tarih, coğrafya ve vatandaşlık disiplinleri verilmiştir. 1968 yılında başlayan sosyal bilgiler dersleri, 1985’te ortaokul müfredatından kaldırılmış, 1997-1998 eğitim-öğretim yılında uygulanmasına başlanan 8 yıllık kesintisiz eğitim ile birlikte ilkök ve ortaokul birlikte düşünülerek güncellenmiştir. SBDÖP 1968, 1972, 1976, 1997, 2005 ve 2018 yıllarında güncellenmiştir. Sosyal Bilgiler öğretim programı ABD’den örnek alınarak Japonya, Güney Kore, İrlanda, Danimarka, Finlandiya gibi ülkelerde de uygulanmaktadır (Bilgili, 2009).

Sosyal Bilgiler dersi Sosyal Bilimlerle ilgili disiplinlerle birlikte ele alındığında öğrencilerin toplumsal olaylara bütüncül yaklaşımını sağlayabilir. Bütüncül bakış açısına sahip olması için Sosyal Bilgiler dersinin belli olay, tarih, yer ve kurumların isimlerinin ezberlendiği bir ders olmaktan çıkartılarak öğrencilerin sosyal olay, olgu ve sorunların sebeplerini farklı perspektif ile görebildikleri ve bu olay ve sorunlara Sosyal Bilimlerin bazı temel kavramları ile seviyelerine uygun çözüm yolları sunabildikleri bir ders haline getirmek gereklidir. Öğretim programlarının güncellenmesindeki en büyük etkenler toplumsal ihtiyaçlar, teknolojik, bilimsel ve sosyal gelişmelerdir. 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programının genel olarak genel ve özel amaçlar, öğrenme alanlarından kazanımlar, değerler ve beceriler ile temel yetkinliklerden oluştuğu söylenebilir. Programın yapısına bakıldığında farklı sosyal disiplinlerden seçilmiş ve öğrenciye sunulan bilgiler, beceriler, değerler ve kazanımlar ile temel yetkinliklerin öğrenme alanları aracılığıyla bir bütün olarak verildiğini söylemek mümkündür (MEB, 2018).

2.4.3. Sosyal bilgiler dersi öğretim programı

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı aşağıda sıralanan 7 öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırılmıştır.

Tablo 2.1. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları ve Süreleri (MEB, 2018)

Öğrenme Alanı	Kazanım	Süre Oranı(%)	Ders Saati
Birey ve Toplum	5	11,1	12
Kültür ve Miras	4	13	14
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	6	18,5	20
Bilim, Teknoloji ve Toplum	5	14,8	16
Üretim, Tüketim ve Dağıtım	5	16,6	18
Etkin Vatandaşlık	4	13	14
Küresel Bağlantılar	4	13	14
Toplam	33	100	108

Tablo 2.1'e göre ilkökul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda toplam 33 adet kazanım bulunmaktadır. Bu kazanımlar için ön görülen süre ise 108 ders saattir. İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın Öğrenme Alanları ve Kazanımları Tablo 2.2'de gösterilmiştir.

Tablo 2.2. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın Öğrenme Alanları ve Kazanımları (MEB, 2018)

Öğrenme Alanı	Kazanımlar
Birey ve Toplum	<p>“SB.4.1.1. Resmî kimlik belgesini inceleyerek kişisel kimliğine ilişkin çıkarımlarda bulunur.”</p> <p>“SB.4.1.2. Yaşamına ilişkin belli başlı olayları kronolojik sıraya koyar.”</p> <p>“SB.4.1.3. Bireysel ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerini tanıır.”</p> <p>“SB.4.1.4. Kendisini farklı özelliklere sahip diğer bireylerin yerine koyar.”</p> <p>“SB.4.1.5. Diğer bireylerin farklı özelliklerini saygı ile karşılar.”</p>
Kültür ve Miras	<p>“SB.4.2.1. Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelere yararlanarak aile tarihi çalışması yapar.”</p> <p>“SB.4.2.2. Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.”</p> <p>“SB.4.2.3. Geleneksel çocuk oyunlarını değişim ve süreklilik açısından günümüzdeki oyunlarla karşılaştırır.”</p> <p>“SB.4.2.4. Millî Mücadele kahramanlarının hayatlarından hareketle Millî Mücadele'nin önemini kavrar.”</p>
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	<p>“SB.4.3.1. Çevresindeki herhangi bir yerin konumu ile ilgili çıkarımlarda bulunur.”</p> <p>“SB.4.3.2. Günlük yaşamında kullandığı mekânların krokisini çizer.”</p> <p>“SB.4.3.3. Yaşadığı çevredeki doğal ve beşerî unsurları ayırt eder.”</p> <p>“SB.4.3.4. Çevresinde meydana gelen hava olaylarını gözlemleyerek bulgularını resimli grafiklere aktarır.”</p> <p>“SB.4.3.5. Yaşadığı yer ve çevresindeki yer şekilleri ve nüfus özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.”</p> <p>“SB.4.3.6. Doğal afetlere yönelik gerekli hazırlıkları yapar.”</p>

Tablo 2.2. (devam)

Öğrenme Alanı	Kazanımlar
Bilim, Teknoloji ve Toplum	<p>“SB.4.4.1. Çevresindeki teknolojik ürünleri, kullanım alanlarına göre sınıflandırır.”</p> <p>“SB.4.4.2. Teknolojik ürünlerin geçmişteki ve bugünkü kullanımını karşılaştırır. Teknolojinin hayatımızda ve çevremizde meydana getirdiği olumlu ve olumsuz etkilerine dikkat çekilir.”</p> <p>“SB.4.4.3. Kullandığı teknolojik ürünlerin mucitlerini ve bu ürünlerin zaman içerisindeki gelişimini araştırır.”</p> <p>“SB.4.4.4. Çevresindeki ihtiyaçlardan yola çıkarak kendine özgü ürünler tasarlamaya yönelik fikirler geliştirir. Örnek girişimciler ve onların başarı öyküleri üzerinde durulur.”</p> <p>“SB.4.4.5. Teknolojik ürünleri kendisine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır. Teknolojik ürünler için hazırlanan kullanım kılavuzlarına dikkat çekilir.”</p>
Üretim, Tüketim ve Dağıtım	<p>“SB.4.5.1. İstek ve ihtiyaçlarını ayırt ederek ikisi arasında bilinçli seçimler yapar.”</p> <p>“SB.4.5.2. Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanıır.”</p> <p>“SB.4.5.3. Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler.”</p> <p>“SB.4.5.4. Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur.”</p> <p>“SB.4.5.5. Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.”</p>
Etkin Vatandaşlık	<p>“SB.4.6.1. Çocuk olarak sahip olduğu haklara örnekler verir.”</p> <p>“SB.4.6.2. Aile ve okul yaşamındaki söz ve eylemlerinin sorumluluğunu alır.”</p> <p>“SB.4.6.3. Okul yaşamında gerekli gördüğü eğitsel sosyal etkinlikleri önerir.”</p> <p>“SB.4.6.4. Ülkesinin bağımsızlığı ile bireysel özgürlüğü arasındaki ilişkiyi açıklar.”</p>
Küresel Bağlantılar	<p>“SB.4.7.1. Dünya üzerindeki çeşitli ülkeleri tanıtır.”</p> <p>“SB.4.7.2. Türkiye'nin komşuları ve diğer Türk Cumhuriyetleri ile olan ilişkilerini kavrar.”</p> <p>“SB.4.7.3. Farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır.”</p> <p>“SB.4.7.4. Farklı kültürlerle saygı gösterir.”</p>

2.4.3.1. Sosyal bilgiler dersi öğretim programı'nın amaçları

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları ve Temel İlkelerine uygun olarak Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin; “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak hak ve sorumluluklarını bilen, vatanını ve milletini seven, milli bilinci oluşmuş bireyler olarak yetişmeleri, ülkesinin kalkınmasındaki durumun farkında olup demokratik, milli ve çağdaş değerleri sürdürmeye gayretli olmaları, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu bilmeleri, kaynakların sınırlı olduğunu bilip doğaya karşı duyarlı olmaları, eleştirel düşünme becerilerine sahip, her mesleğin önemini bilincinde olup bu mesleklere saygı duyan, bilim ve teknolojiyi bilinçli kullanan, erdemli insan olmanın önemini bilmeleri ve özgür bir birey olarak kendi ilgi, istek ve yeteneklerinin farkını varması” amaçlanmaktadır (MEB, 2018).

2.4.3.2. Öğrenme alanları

Öğrenme alanı, birbirleriyle ilişkili bilgi, beceri ve değerlerin bir bütün olarak ele alındığı bir yapıdır. SBDÖP 7 öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırılmıştır. Öğretim programının içeriği bu öğrenme alanları temel alınarak oluşturulmuştur.

Birey ve Toplum öğrenme alanında öğrencinin “ben” ve “biz” kavramlarının farkında olması, kendisinin ve çevresindekilerin özellikleri ile ilgi, ihtiyaç ve beklentilerini tanıması, bu özelliklere saygı duyması, empati yapabilmesi amaçlanmaktadır.

Kültür ve Miras öğrenme alanında öğrencilerin Milli Mücadele kahramanlarından hareketle tarih çalışması yaparak “milli” bilincinin oluşması, eski ve yeni oyunların öğrenilmesi, toplumumuzun diğer toplumlardan farkının kavranması, dünya kültürel mirasındaki yerimizi bilmesi amaçlanmaktadır.

İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında öğrencilere yaşadığı yerin doğal ve beşeri unsurların tanıtılması, kroki ve konum kavramlarının uygulamaları olarak yapılması, hava olayları, doğal afetler, yer şekilleri ve nüfus hakkında öğrencilerin bilgilendirilmesi amaçlanmaktadır.

Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında öğrencilerden, çevresindeki teknolojik ürünleri kullanım alanlarına göre ayırma becerisi geliştirmesi, teknolojinin hayatımızdaki olumlu ve olumsuz etkilerinin farkında olması, çevresindeki ihtiyaçlardan yola çıkarak yeni, özgün teknolojik ürünler ortaya koyması ve teknolojik ürünleri kendine, çevresine zarar vermeden kullanması beklenmektedir.

Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında sorumluluk ve tasarruf değerleri ile özdenetim, karar verme, finansal okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi sağlanır. Öğrencilerden bu öğrenme alanı sürecinde bilinçli tüketici olması, isteği ile ihtiyaçları arasındaki farkı anlaması ve buna göre davranış göstermesi, çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanması, örnek bir bütçe oluşturarak onların tüm öğrendiklerini uygulaması beklenmektedir.

Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında öğrencilerin sorumluluk, bağımsızlık gibi değerler ile işbirliği, karar verme ve sosyal katılım gibi değerler kazanması beklenmektedir. Çocuk olarak sahip olduğu haklar, bu hakların verdiği sorumluklar,

ülkesinin bağımsızlığı ile bireysel özgürlük arasındaki ilişki vb. konular ile ilgili fikir sahibi olması amaçlanmaktadır.

Küresel Bağlantılar öğrenme alanında öğrencilerden, dünya üzerindeki çeşitli ülkeleri tanıma, Türkiye'nin komşularını ve diğer Türk Cumhuriyetleri'ni ve bunların birbiri arasındaki ilişkiyi kavraması, farklı kültürlere ait kültürel unsurları ve bu unsurlara saygı duyması, farklı kültürlerle kendi kültürünü karşılaştırabilmesi beklenmektedir.

2.4.3.3. Sosyal bilgiler dersi öğretim programı'nda beceri ve değerler

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda aşağıdaki becerilerin kazandırılması da amaçlanmaktadır. Bu ders kapsamında öğrenilecek beceriler; “araştırma, çevre okuryazarlığı, değişim ve sürekliliği algılama, dijital okuryazarlık, eleştirel düşünme, empati, finansal okuryazarlık, tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, yenilikçi düşünme, zaman ve kronolojiyi algılama, girişimcilik, gözlem, harita okuryazarlığı, hukuk okuryazarlığı, iletişim, iş birliği, kalıp yargı ve önyargıyı fark etme, kanıt kullanma, karar verme, konum analizi, medya okuryazarlığı, mekânı algılama, öz denetim, politik okuryazarlık, problem çözme, sosyal katılım” olarak belirlenmiştir (MEB, 2018, s. 9).

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'ndaki değerler; “adalet, aile birliğine önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverlik, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük” olarak belirlenmiştir (MEB, 2018, s.9).

2.5. İlgili Araştırmalar

Bu başlık altında ilköğretimde Sosyal Bilgiler dersinin değerlendirildiği çalışmalar incelenmiştir.

Ulu Kalın (2007), “Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2004) ve 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının İncelenmesi” adlı çalışmada, hazırlanan öğretim programının uygulanabilirliği ve ders kitaplarına ne kadar yansıtıldığı araştırılmıştır. İlköğretim kurumlarının daha verimli, donanımlı, kendini geliştirmiş bireyler yetiştirebilmelerinde program yardımcı olmaktadır. Bu araştırmanın yöntemi belgesel tarama yöntemi olup bir anket hazırlanarak programın avantajları ve dezavantajları ortaya konmuştur. Araştırmanın

sonunda 2004 yılı pilot okullarında ve 2005-2006 yılında tüm ülke genelinde uygulanan yeni SBDÖP'nin öğrenci odaklı olduğu, ancak bölgesel farklılıklardan dolayı yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır. Yeni program temel alınarak geliştirilen ders kitabında öğrenci merkezli, bilişsel, duyuşsal, devinişsel kazanımları edinebileceği, yaparak yaşayarak öğrenmeye yönelik etkinlikler yer aldığı tespit edilmiştir. Sosyal Bilgiler Ders kitabı ve SBDÖP'nin uygulanmasından elde edilen araştırma sonuçları arasında bir farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır. Başarısızlık ise bölgesel ve sosyo-ekonomik durumlara bağlı olarak gelişmektedir.

Karaman (2007), “Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Uygulamalarında Okul- Aile İşbirliği Düzeyi (Tokat İli Örneği)” adlı çalışmasında, 2004 SBDÖP uygulamalarında okul- aile işbirliğinin ne düzeyde gerçekleştirildiğini tespit etmek ve bu konuda yaşanan sorunları ortaya koymak ve incelemek amacıyla Tokat ili merkez ilçede 5. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin 230 velisine anket çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada, SBDÖP hakkında 5. sınıf öğrenci velilerinin bilgilendirme, programda yer alan uygulamalara katılma ve öğrencilere destek olma konusundaki düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda SBDÖP uygulamalarında okul-aile işbirliğinin ve veli desteğinin kısmen oluşturulduğu, öğretmenlerin velilerine öğrencinin portfolyosunu gösterme ve ortaya çıkardığı ürünün sergisine çağırma düzeylerinde eksiklikler olduğu ve çocukların gelişimini takip etme açısından yetersizlikler olduğu tespit edilmiştir. Velilerin de eğitim düzeyi yüksek olanların çocuğuna daha fazla destek olduğu belirlenmiş, aylık gelir düzeyi ile çocuğa verilen destek arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Velilerin, çocuklarının yeteneklerini geliştirme konusunda imkân sağlama, düşüncelerin ortaya konulduğu sohbetlere çocuğunu da dâhil etme, problem çözme ve olaylara farklı bakış açıları geliştirmelerini sağlama konusunda yetersizlikleri olduğu sonucuna varılmıştır.

Uzun (2007), “2005-2006 Öğretim yılında uygulamaya başlanan altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programı hakkında öğretim görüşleri (Ankara İli Pilot Okullar)” adlı çalışmada, ilk defa 2005-2006 eğitim-öğretim yılında uygulanan 6. sınıf SBDÖP’de karşılaşılan zorluklar ve programın mevcut durumu Ankara’daki pilot okullarda görev yapan 39 Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine yer verilerek anket çalışması yapılmış olup buna bağlı değerlendirmeler yapılmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda SBDÖP kazanımları, içerik, eğitim durumu ve değerlendirme süreçleri dikkate alınarak

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yeni öğretim programı ile ilgili görüşleri arasında herhangi bir anlamlı fark bulunamamıştır.

Ulusoy (2015) tarafından yapılan “Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, öğretmen adaylarının, ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler öğretim programı küresel bağlantılar öğrenme alanına yönelik tutumlarının incelenmesi (Çeşitli Değişkenler Açısından)” adlı çalışmada sosyal bilgiler öğretmenleri, öğretmen adayları ve 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin SBDÖP Küresel Bağlantılar öğrenme alanına yönelik tutumları çeşitli değişkenler baz alınarak tespit edilmiştir. Çalışmanın nitel ve nicel boyutları olup karma yöntem araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmada 285 Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 894 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayı ve nitel çalışma grubunu oluşturan Niğde ilindeki 50 öğrenci görüşüne yer verilmiştir. Nicel veriler SPSS ile frekans, yüzde, aritmetik ortalama, t testi ve tek yönlü varyans analizi tekniğinden faydalanılarak analiz yapılmış, nitel veriler ise içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda Küresel Bağlantılar öğrenme alanında öğrencilerin bazı kavramları tanımadığı (kredi kartı vs.) belirlenmiştir. Bu alanın kısıtlı ve yetersiz olduğu kanısına varılmıştır.

Güler (2018) tarafından yapılan “2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Ve 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Taslağı'nın Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Burdur İli Örneği)” adlı çalışmada 5, 6 ve 7. sınıflarda kullanılan 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve 2017 Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı taslağının vizyon, temel öğeler gibi farklı alanlarda meydana gelen değişimlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Nitel olan bu çalışmada, veri toplama aracı olarak görüşme ve doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Burdur ilinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri ile görüşme yapıp veriler toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı taslağının sadeleştiği, kazanım sayılarının azaldığı tespit edilmiş ancak kazanımların açık ve anlaşılır olmadığı, uzun cümleler kullanıldığı ve değerlendirme yöntemleri ile ilgili bir değişiklik yapılmadığı tespit edilmiştir.

Çoban ve Akşit (2018), “2005 ve 2017 Sosyal bilgiler öğretim programlarının öğrenme alanı, kazanım, kavram, değer ve beceri boyutları açısından karşılaştırılması” adlı çalışmada, 2005 ve 2017 SBDÖP öğrenme alanlarını, kazanımlarını, becerilerini, kavram ve değerlerini karşılaştırmıştır. Son iki SBDÖP, doküman incelemesi tekniği kullanılarak incelenmiş, farklı kaynaklardan da öğretmen kılavuz kitaplarına bakılmıştır. Betimsel analiz tekniği kullanılarak yürütülen araştırmada her boyut ayrı incelenmiş ve

2005 SBDÖP'den iki öğrenme alanının çıktığı, 2017 SBDÖP'ye, çıkarılan öğrenme alanlarının kazanımları "Etkili Vatandaşlık" adlı öğrenme alanı ile eklenmiştir. Bunun dışında öğrenme alanı olarak herhangi bir değişiklik olmadığı tespit edilmiştir. 2005 yılı SBDÖP'de 15 temel beceri ve 20 değer bulunurken 2017 SBDÖP'de 26 temel beceri ve 18 değer bulunduğu belirtilmiştir. İki program arasında kazanım içeriği açısından yapısal değişiklik olmadığı fakat son programda kazanım sayısının 42 kazanım azaldığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca 2005 SBDÖP'de 7 adet kazanım Atatürkçülük ile ilgili iken 2017 SBDÖP'de sadece bir kazanım Atatürkçülük ile ilgilidir.

Turan ve Karasu Avcı (2018), "2018 Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı'nın Dijital Vatandaşlık Bağlamında İncelenmesi" adlı çalışmada, 2018 SBDÖP'deki yetkinlikleri ve değerler, kazanımlar ve becerilerin verildiği temalarda dijital vatandaşlık incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi tekniği kullanılan çalışmada elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. 2018 SBDÖP'de "Matematiksel Yetkinlik ve Bilim/ Teknolojide Yetkinlikler" ve "Dijital Yetkinlik" dijital vatandaşlıkla ilgili olan yetkinlikler olarak belirlenmiştir. "Araştırma, çevre okuryazarlığı, dijital okuryazarlık, finansal okuryazarlık, harita okuryazarlığı, hukuk okuryazarlığı, kanıt kullanma, karar verme, konum analizi, medya okuryazarlığı, mekân algılama, politik okuryazarlık, sosyal katılım, tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama, yenilikçi düşünme ve zaman ve kronolojiyi algılama" dijital vatandaşlık ile doğrudan ilişkilendirilen beceriler, "Bilimsellik ve dürüstlük" değerleri de dijital vatandaşlık ile doğrudan ilişkilendirilen değerlerdir. Dijital vatandaşlık ile ilişkili öğrenme alanlarının "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" ve "Bilim, Teknoloji ve Toplum" olduğu tespit edilmiştir. 4. sınıf SBDÖP'de "Bilim, Teknoloji ve Toplum" öğrenme alanına ait 6 adet vatandaşlıkla ilgili kazanım olduğu görülmektedir.

Tufan (2019) tarafından yapılan "2018 Tarihli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Ve 4-7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Ekonomi Okuryazarlığı" adlı çalışmada ekonomi okuryazarlığı literatürüne bakılarak ilköğretim düzeyinde 218 kavram tespit edilmiş, 2018 SBDÖP doğrultusunda hazırlanan ders kitapları incelenerek bu kavramların verilip verilmediğine bakılmıştır. Sosyal Bilgiler ders kitapları ekonomi okuryazarlığı açısından doküman analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Veriler analiz edildiğinde SBÖP ders kitabında bahsi geçen ekonomi okuryazarlığı ile ilgili bazı kavramlara gerektiği kadar yer

verilmediği tespit edilmiş, daha fazla ekonomi okuryazarlığı kavramlarının kullanılması gerekliliği sonucuna varılmıştır.

Başaran (2019), “Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitimi” adlı çalışmada, SBDÖP ile Sosyal Bilgiler dersine ait ders kitapları incelenerek kitaptaki resimlerin, kazanımların, konuların toplumsal cinsiyet eğitimi ve algısıyla ilişkisi tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda programın bu konulara ait eksik, olumlu ve olumsuz yönleri belirlenmiştir. Araştırmada 2018- 2019 yılında okutulan 4., 5., 6. ve 7. sınıf ders kitapları ile sınırlandırılarak doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Verilerin toplanma sürecinde içerik analizi yöntemi kullanılmış olup incelenen ders kitaplarında toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı hem üniteler hem de görseller temel alınmıştır. Yapılan araştırmalar neticesinde toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda ders kitaplarında ciddi eksikliklerin bulunmadığı fakat toplumsal bağlamda yanlış eğitimden kaynaklanan kadın erkek olarak herkesin kendi bireysel kararlarını bağımsız şekilde yeterli düzeyde oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sarı (2019), “Tarih Eğitiminde Tarihsel Film ve Dizilerin Kullanımı ve Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Üniteleri İçin Öğretim Programı Temelli Bir Materyal Kılavuzu Geliştirme Çalışması” adlı çalışma sosyal bilgiler öğretmenleri ile yapılmış, onların tarih öğretimi konusunda bilgi ve farkındalık düzeylerini, bu konudaki görüş ve önerilerini, film ve dizi kullanımına yönelik düşüncelerini tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlere konu ile ilgili tek yanıtı anket formu uygulanmış, bunu yanı sıra her öğretmenle yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda öğretmenlerin tarihsel film veya dizilerden yararlanırken ve etkinlik süreçlerinde en çok öğrenme kazanımlarına uygun seçim yaptıkları ve buna uygun güdüleme yapmaya özen gösterdikleri görülmüştür. Öğretmenlerin çoğu SBDÖP’nin tarihsel dizi ve filmlerden yararlanmak için uygun olduğunu söylemiştir. Öğretmenler, birden fazla duyu organına hitap ettiği için film ve dizilerin öğrenmenin kalıcılığını artırdığını düşünmektedir. Dizi ve film kullanımını bir öğretim yöntemi olarak değil, öğretimde kullanılan materyaller olarak görmektedirler. Öğretmenler, tarihsel dizi ve filmlerin konuları somutlaştırması açısından ilgi ve dikkat çekici olduğunu, bu açıdan olumlu bir materyal olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Erkek öğretmenler, kadın öğretmenlerden farklı olarak film ve dizilerin zamandan tasarruf sağladığını belirtmişlerdir. Öğretim programlarına uygun olan dizi ve film arayışının zorluğu, öğretmenler tarafından olumsuzluk olarak belirtilmiştir. Bu konuda

erkek öğretmenler kadın öğretmenlerden farklı olarak film ve dizilerin zamandan tasarruf sağlama işlevi olduklarını dile getirmişlerdir. Öğretim programlarına uygun film ya da dizi bulma sorunu, tüm kıdem düzeylerindeki öğretmenler tarafından bir olumsuzluk olarak dile getirilmiştir.

Yavaş (2019), “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Bağlamında Gezi Sitelerinin İncelenmesi ve Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı çalışmada, 2018 SBDÖP bağlamında gezi siteleri incelenmek amaçlanmıştır. Bu temel amaç doğrultusunda; gezi sitelerinin Sosyal Bilgiler dersi programındaki kazanım, değer ve becerileri açısından uygunluğu belirlenmeye çalışılmıştır. Bunu yanı sıra sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde gezi sitelerinden yararlanmaya ilişkin görüşleri incelenmiştir. Araştırmanın ilk başlığında “Gezimanya”, “Yoldaolmak”, “Bizevdeyokuz”, “Keşfetsene”, “Gezipgördüm” birer doküman olarak ele alınmış ve doküman analizi yoluyla incelenmiştir. SBDÖP açısından gezi sitelerinden hangi boyutlarıyla fayda sağlanacağı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Diğer çalışma da Afyonkarahisar ili merkezinde görev yapan 110 tane sınıf öğretmeninden açık uçlu anket aracılığıyla elde edilen verilere bağlı olarak Sosyal Bilgiler dersinde gezi sitelerinden nasıl fayda sağlanacağı üzerinde durulmuştur. Yapılan araştırmalar sonucunda SBDÖP kazanımları, öğrenme alanı, beceri ve değerlerinin kazandırılmasında gezi sitelerinden faydalanılabileceği tespit edilmiştir

Özaydın (2020), “Animasyon Filmlerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Bağlamında İncelenmesi” adlı çalışmada, “Küçük Prens, Ters Yüz, Yukarı Bak, Oyuncak Hikayesi 3 ve Wall-E” adlı animasyon filminin 4. sınıf SBDÖP kapsamında yer alan kazanımları, öğrenme alanları, beceriler ve değerler açısından incelenmiştir. Doküman analizi yöntemi kullanılan çalışmada veriler içerik analizi yöntemi ile analiz yapılmıştır. Yapılan araştırmalar neticesinde seçilen animasyon filmlerin Sosyal Bilgiler dersinin öğretimine fayda sağlayabilecek bir araç olarak kullanılabileceği sonucuna varılmıştır. Bulgular kısmında elde edilen verilere göre İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanının film anlamında en fazla ilişkilendirilmeye sahip öğrenme alanı olduğu ortaya çıkmıştır. Tüm filmler dikkate alındığında kazanımlar açısından en fazla ilişkili kazanım “SB.4.4.5. Teknolojik ürünleri kendisine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır.” kazanım olmuştur. Seçilen animasyon filmler beceriler açısından dikkate alındığında en fazla ilişkili beceri işbirliği becerisi olmuş, en az ilişkili beceri ise hukuk okuryazarlığı, tablo, diyagram, grafik yorumlama ve okuma becerisi olmuştur. Değerler açısından bakıldığında

en fazla ilişki değeri yardımseverlik iken en az ilişkili değeri barış, eşitlik ve vatanseverlik değeri kavramları olmuştur.

Çapar (2020), “Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin tarihsel çevrenin kullanımına yaklaşımı ve Çanakkale ilindeki tarihsel çevre için öğretim programı temelli bir uygulama kılavuzu” adlı çalışmada, ulusal ve uluslararası literatür baz alınarak tarihsel çevre kavramının farklı boyutları, bağlantılı olduğu kavramlarla bir bütünlük sağlanarak incelenmiş ve okul içi tarih eğitimi ile okul dışı eğitimlerinde taşıdığı pedagojik değeri açısından ele alınmıştır. Bu çalışmada, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler derslerinde tarihsel çevrenin kullanımına yönelik tutum, görüş ve imkânları derinlemesine tespit etmek, öğretmenlerin önerilerini ve bilimsel literatürü temele alarak uygulanabilir kılavuzlar geliştirmek amaçlanmıştır. Araştırma modeli, olgu bilim deseni kullanılarak betimsel analiz yapılmıştır. Öğretmenlerin tarihsel çerçeveden yararlanmaları konusunda pedagojik bilgileri ve deneyimleri hakkında olgusal verilere ulaşmak amacıyla anket formu ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmanın sonucunda elde edilen verilere göre çalışmaya katılan öğretmenlerin kılavuz materyalinden bekledikleri ile literatür bulguları uyumludur. Öğrenci düzeyine ve yaşına uygunluk, öğrenme kazanımlarıyla uyumlu olmasının üzerinde en çok durulan unsurlar olması benimsenmiş kabuller arasındadır. Bu yöntemlerin kullanılması konusunda öğretmenlere yol gösterecek kılavuzların etkinlik odaklı olması, çoklu zekâ kuramına uygun olması, değerlendirme faaliyetlerine yer vermeleri beklentisi sadece 2 öğretmen tarafından dile getirilmiştir. Bu da bir eksiklik olarak söylenebilir.

Altay (2020), “2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi: İzmir Örneği” adlı çalışmada ülkemizde 2018 itibarıyla uygulanmakta olan SBDÖP hakkında öğretmenlerin görüşlerinin ortaya konması amaçlanmaktadır. Bu çalışmada programdaki kazanımlar, programın uygulama aşamasında yaşanan problemler ve ideal bir SBDÖP’nin sahip olması gereken unsurlar hakkında öğretmen görüşlerine başvurulmuştur. Bu amaçla İzmir ilindeki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okullarında görev yapan 20 sosyal bilgiler öğretmeni ile durum çalışması yapılarak görüşme yöntemine uygun olarak bilgi toplanmıştır. Elde edilen bulgular içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiş ve sonuçlandırılmıştır. Yapılan araştırmalara göre güncellenen programın tarih ve coğrafya disiplinlerinin yoğun olduğu ve öğrencilere ağır geldiği, ders saatlerinin az olduğu, programın uygulanmasında eksiklikler yaşandığı, ders kitaplarında

eksiklikler olduğu, okulların fiziki anlamda yeterli olmadığı, ailelerinin sosyo-ekonomik durumlarından kaynaklı sorunlar yařandđđı sonucuna varılmıştır.

BÖLÜM III: YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Yapılan bu çalışma karma yöntemlerden açılımlayıcı sıralı desen olarak planlanmıştır. Açılımlayıcı desende önce nicel veriler toplanarak önemli olan boyutlar ortaya çıkarıldıktan sonra nitel verilerin planlanarak uygulanması ile gerçekleştirilmektedir. Bir başka deyişle nicel olarak toplanmış verilerin çözümlenebilmesini amaçlayarak nitel veriler ile açıklanması amaçlanmaktadır (Creswell ve Clark, 2014). Şekil 3.1’de açılımlayıcı sıralı desenin Creswell ve Clark (2014)’ın uygulama modeli verilmiştir.

Şekil 3.1. Açılımlayıcı Sıralayıcı Desen Uygulama Şeması

Çalışmanın nicel kısmında, betimleyici bir yapı kullanıldığı için tarama yöntemi tercih edilmiştir. Tarama modeli, evreninde çok sayıda bireyin olduğu durumlarda evreni betimleyebilmek ve genel olarak bir yargıya varabilmek için içerisinden çekilen bir örneklem üzerinde yapılan çalışmalar şeklinde tanımlanabilmektedir (Karasar, 2013). Tarama modeli için uygun olan anket yöntemi tercih edilerek katılımcılardan veriler elde edilmiş ve bulgulara ulaşılmıştır (Büyüköztürk vd., 2008). Çalışmanın nitel kısmında ise nitel araştırma desenlerinden birisi olan Fenomonolojik desende planlanmıştır. Fenomonolojik desen; deneyimlerin anlamı ve doğası hakkında derinlemesine bilgi sunmaktadır (Patton, 2014). Nitel araştırmalardaki asıl amaç anlamların ve betimlemelerin derinlemesine incelenerek ortaya çıkarmaktır. Bundan dolayı büyük gruplardan derinlemesine incelemeler yapmak zor olduğu için küçük grupların bu konuda daha iyi olduğu ifade edilmektedir (Büyüköztürk vd., 2008).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmada İstanbul Bağcılar ilçesindeki 4. sınıf öğretmenleri ile çalışılmıştır. Öğretmen anketi ile ilgili yapılan çalışmaya 200 ilkokul 4. sınıf öğretmeni katılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlere ilişkin bazı demografik bilgiler Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1. İlkokul 4. Sınıf Öğretmenlerine İlişkin Demografik Bilgiler

	Katılımcı	F	%
Cinsiyet	Kadın	143	71.5
	Erkek	57	28.5
	Toplam	200	100.0
Hizmet Süresi	0-5 Yıl	21	10.5
	6-10 Yıl	54	27.0
	11-15 Yıl	60	30.0
	16-20 Yıl	33	16.5
	20 yıl ve üzeri	32	16.0
	Toplam	200	100.0
Mezuniyet	Eğitim Fakültesi	167	83.5
	Fen Edebiyat Fakültesi	33	16.5
	Toplam	200	100.0
Branş	Sınıf Öğretmenliği	151	75.5
	Diğer	49	24.5
	Toplam	200	100.0
Program Hakkında Bilgi	Hizmet Öncesinde	73	36.5
	Hizmet İçi Faaliyetler ile	90	45.0
	Diğer	37	18.5
	Toplam	200	100.0

Tablo 3.1’de çalışmaya katılan öğretmenlerin bazı demografik bilgileri verilmiştir. Buna göre öğretmenlerin %71,5’i ile çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır. Katılımcıların %30’u 11-15 yıl arasında mesleki deneyime sahiptir. En düşük mesleki deneyim ise %10,5 ile 0-5 yıl arası öğretmenlerden oluşmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu eğitim fakültesinden mezun olmuştur fakat %16,5’i ise Fen Edebiyat fakültesinden mezundur. Sınıf öğretmenliğinden mezun öğretmenlerin sayısı 151 (%75,5), diğer branşlardan mezun öğretmen sayısı ise 49’dur (%24,5). 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı hakkındaki bilgilerini nereden öğrendikleri incelendiğinde çoğunluk olan %45’i Hizmet içi

faaliyetler aracılığıyla öğrendiklerini belirlemiştir. %36.5'i ise Hizmet öncesinde öğrendiklerini ifade etmişlerdir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile ilgili yapılan araştırmaya 15 4. sınıf öğretmeni katılmıştır. Görüşmeye katılan öğretmenlerin tamamı kadın ve sınıf öğretmenliği mezunudur.

<u>Katılımcı</u>	<u>Cinsiyet</u>	<u>Hizmet Yılı</u>	<u>Mezun olduğu bölüm</u>
Ö.1	K	16	Sınıf Öğretmenliği
Ö.2	K	17	Sınıf Öğretmenliği
Ö.3	K	8	Sınıf Öğretmenliği
Ö.4	K	15	Sınıf Öğretmenliği
Ö.5	K	12	Sınıf Öğretmenliği
Ö.6	K	16	Sınıf Öğretmenliği
Ö.7	K	5	Sınıf Öğretmenliği
Ö.8	K	10	Sınıf Öğretmenliği
Ö.9	K	13	Sınıf Öğretmenliği
Ö.10	K	11	Sınıf Öğretmenliği
Ö.11	K	14	Sınıf Öğretmenliği
Ö.12	K	10	Sınıf Öğretmenliği
Ö.13	K	9	Sınıf Öğretmenliği
Ö.14	K	20	Sınıf Öğretmenliği
Ö.15	K	17	Sınıf Öğretmenliği

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak; öğretmen anketi ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

3.3.1. Öğretmen anketi

Araştırmanın amacı kapsamında Kılıçoğlu (2007)'nin hazırlamış olduğu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Değerlendirme Anketi kullanılmıştır. 40 soru ve dört alt boyuttan oluşan anket 5'li likert tipinde planlanmıştır. Ölçme araçlarının güvenilirlik hesaplamasında diğerlerine göre daha fazla tercih edilen Cronbach Alfa katsayısından yararlanılmaktadır (Beydoğan, 1998, s.75). Katılımcıların vermiş olduğu cevapların alt boyutlara ilişkin Cronbach Alpha güvenilirlik analizleri Tablo 3.2'de verilmiştir.

Tablo 3.2. Program Değerlendirme Anketi Güvenirlik Analizleri

Faktörler	Madde Sayısı	Sırasıyla Split Half Katsayıları	Cronbach Alpha Katsayısı (α)	Güvenirlik Düzeyi
Program Kazanımı	10	.833; .850	.906	Yüksek derecede güvenilir
Program İçeriği	10	.797; .848	.897	Yüksek derecede güvenilir
Eğitim Durumları	15	.826; .882	.912	Yüksek derecede güvenilir
Program Değerlendirilmesi	5	.763; .625	.807	Oldukça güvenilir
Toplam	40	.951; .958	.975	Yüksek derecede güvenilir

Anketin alt boyutlarına ilişkin Cronbach Alpha Katsayıları incelendiğinde Program Kazanımı .906; Program İçeriği .897, Eğitim Durumları .912; Program Değerlendirilmesi .807 ve Toplam anket için .975 olarak bulgulanmıştır. Fraenkel et al. (2012) ve Büyüköztürk (2007) güvenilirlik katsayısının .70 ve üzerinde olmasının yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Bundan dolayı anketin iç tutarlılığının yeterli seviyede olduğu söylenebilir.

3.3.2. Yarı yapılandırılmış görüşme formu

4. sınıf Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğretmen görüşlerini derinlemesine inceleyebilmek için araştırmacı tarafından fenomenolojik desende hazırlanmış olan öğretmen görüşme soruları program değerlendirme, uzman sosyal bilgiler öğretmeni, eğitim felsefesi branşlarındaki alan uzmanlarından görüş alınarak oluşturulmuştur. Bu sorular eğitim programının öğeleri olan kazanım, içerik, eğitim durumu ve değerlendirme boyutları ile ilgili sorulardan oluşmaktadır. 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmakta olan 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesini amaçlayan sorular 4 adet sorudan oluşmaktadır.

3.4. Verilerin Toplanması

2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmakta olan 4. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'na ilişkin öğretmenlerin görüşlerini belirlemek amacıyla öğretmen anketi ve görüşme formu uygulanmıştır. Öğretmen anketi İstanbul İli Bağcılar ilçesindeki tüm 4. sınıf sınıf öğretmenlerine dağıtılmıştır. Görüşme formu ise 1 özel okul, 3 devlet okulu bünyesindeki 4. sınıf öğretmenlerine uygulanmıştır. Özel okulda çalışan 2 öğretmen,

devlet okulunda çalışan ise 13 öğretmen gönüllü olarak katılmıştır. Öğretmen anketi 2020 yılının son aylarında uygulanmış, görüşme formu 2021 yılının nisan ve mayıs aylarında tamamlanmıştır. Anketler Bağcılar'daki ilkokullarda araştırmacı tarafından teneffüslerde veya öğretmenlerin müsait olduğu zaman diliminde yaptırılmıştır. Görüşmeler ise ses kaydı ile kayıt altına alınmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Çalışmada önce Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Değerlendirme Anketi kullanılarak 200 öğretmenin Sosyal Bilgiler dersine yönelik görüşleri yüzde frekans analizi ile incelenmiştir. Daha sonrasında öğretmenlerin görüşlerini derinlemesine inceleyebilmek için fenomenolojik desende hazırlanmış olan öğretmen görüşme formları aracılığıyla öğretmenlerle yapılan görüşmeler ses kayıtları ile kayıt altına alınmıştır ve elde edilen verilerin transkripsiyonu yapılmıştır. Öğretmenlerin verdikleri cevaplar derinlemesine incelenerek içerik analizleri yapılmıştır. Öğretmenlerin Sosyal bilgiler programını kazanım, içerik, eğitim ve değerlendirme açısından tanımlayabilecek temalar ortaya konulmuştur. Temalar altında alt temalar ve kodlar oluşturularak nitel veri analiz programı olan MAXQDA kullanılarak içerik analizleri yapılmıştır. Bu analiz programında iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kod kitapçıkları oluşturulmuştur. Daha sonrasında oluşturulan kod kitapçıkları iki araştırmacı birlikteyken düzenlenmiş ve son hali verildikten sonra kodlamalar yapılmıştır. Tüm kodlardaki ortak uyuma bakılarak süreç tamamlanmıştır.

BÖLÜM IV: BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Nicel Bulgular

4.1.1. Programın kazanımlarına ilişkin nicel bulgular

Program değerlendirilmesinde öğretmenlerin programın kazanımlarına ilişkin sorulara verdikleri cevapların yüzde ve frekans analizleri Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Kazanım Boyutuna İlişkin Görüşleri

Program Kazanımları	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	F	%	F	%	F	%	f	%
“1. Program kazanımları toplumun ihtiyaçlarından hareket edilerek düzenlenmiştir.”	15	7.5	126	63.0	41	20.5	14	7.0	4	2.0
“4. Program kazanımları öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.”	14	7.0	99	49.5	58	29.0	26	13.0	3	1.5
“7. Program kazanımları konu alanının özellikleri ile paralellik taşımaktadır.”	10	5.0	122	61.0	41	20.5	26	13.0	1	.5
“12. Program kazanımları öğretmenler tarafından açık ve anlaşılabilir niteliktedir.”	25	12.5	124	62.0	40	20.0	10	5.0	1	.5
“17. Program kazanımları öğrenme alanlarını genel anlamda yansıtmaktadır.”	13	6.5	117	58.5	50	25.0	18	9.0	2	1.0
“21. Program kazanımları öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun bir şekilde cevap vermektedir.”	15	7.5	103	51.5	47	23.5	31	15.5	4	2.0

Tablo 4.1 (devam)

Program Kazanımları	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
<i>“26. Program kazanımları kendi aralarında birbirleriyle tutarlıdır.”</i>	19	9.5	120	60.0	43	21.5	15	7.5	3	1.5
<i>“30. Program kazanımları öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine uygun olarak tasarlanmıştır.”</i>	11	5.5	116	58.0	49	24.5	22	11.0	2	1.0
<i>“35. Program kazanımları okullarımızda gerçekleştirilebilecek niteliktedir.”</i>	20	10.0	108	54.0	47	23.5	21	10.5	4	2.0
<i>“38. Program kazanımları toplumun genel beklentilerini yansıtmaktadır.”</i>	12	6.0	121	60.5	45	22.5	17	8.5	5	2.5

Tablo 4.1 incelendiğinde programa ait kazanımların toplum ihtiyacına yönelik hazırlandığını söyleyen 126 (%63.0) öğretmen vardır. Öğretmenlerin çoğunluğu kazanımların hazırlanırken toplumun ihtiyaçlarının gözetildiğini belirtmektedir. Kazanımların ihtiyacı karşılamadığını söyleyen 18 öğretmen bulunmaktadır. Yine benzer şekilde kazanımların öğrencinin gelişim özelliklerine uygun hazırlanıp hazırlanmadığı sorusuna da öğretmenlerin çoğunluğunun katıldığı görülmektedir.

Kazanımların konu alanı ile paralellik gösterip göstermediği incelendiğinde ise yine öğretmenlerin büyük çoğunluğu katılmaktadır (%61.0) ve kazanımlar ile konu alanı arasında paralellik olduğunu düşünmektedir. Yalnızca bir katılımcı kazanımlar ile konu arasında paralelliğin olmadığına kesinlikle katılmaktadır.

Kazanımların öğretmenler tarafından net bir şekilde anlaşılıp anlaşılmadığı sorulduğunda ise katılımcıların yine büyük çoğunluğu katılmaktadır (%62.0) ve öğretmenler tarafından açık bir şekilde anlaşıldığını belirtmektedir. Buna göre kazanımların anlaşılabilirliği konusunda öğretmenlerin sorun yaşamadığı söylenebilir.

Programa ait kazanımların öğrenim alanlarının genel anlamda yansıtıp yansıtmadığı sorgulandığında ise öğretmenlerin %58.5'i bu duruma katılmaktadır bir diğer deyişle öğretmenler programın öğrenim alanlarını genel anlamda yansıttığını düşünmektedir. 20 öğretmen ise kazanımların öğrenim alanlarını genel olarak yansıtmadığını düşünmektedir.

Program kazanımlarının öğrencilerin ihtiyaçları için yeterlilik durumu incelendiğinde ise öğretmenlerin neredeyse yarısı (%51.5) yeterli görmektedir. Öğretmenlerin %15.5'i ise öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanmadığını düşünmektedir.

Programın iç tutarlılığı incelendiğinde ise öğretmenlerin %60'ı kazanımların birbiri ile tutarlı olduğunu düşünmektedir. Buna göre programın kazanımları kendi içinde birbiriyle tutarlı olarak dağıldığı söylenebilir.

Program kazanımlarının öğrenci hazır bulunuşluğu için uygun seviyede hazırlanıp hazırlanmaması durumu incelendiğinde öğretmenlerin %58'i katılıyorum diyerek programın öğrenci hazır bulunuşluğuna uygun seviyede hazırlandığını belirtmiştir. Öğretmenlerin %11'i ise öğrencilerin seviyesine uygun olmadığını belirtmiştir.

Programın okullarda uygulanması konusunda gerçekleştirilebilecek nitelikte olup olmaması incelendiğinde öğretmenlerin %54'ü okullarda uygulanacak nitelikte olduğunu düşünmektedir. Yalnızca %10.5'lik bir dilim programın uygulanması konusunda okulların, programın uygulanmasında yetersiz nitelikte olduğunu belirtmiştir.

Kazanımların toplum beklentilerini yansıtarak yeterli olup olmadığı incelendiğinde ise öğretmenlerin %60.5'i toplumun genel anlamda beklentilerini yansıttığını belirtmiştir. Programın kazanımlarının toplumdaki uzak bir noktada olmadığı söylenebilir.

Genel olarak öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının kazanımlarına ilişkin görüşleri incelendiğinde kazanımların yeterli seviyede olduğu söylenebilir. Birçok açıdan kazanımların yeterli olduğu söylenebilir çünkü öğretmenlerin büyük çoğunluğu kazanımların yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre kazanımların yeterliliği konusunda toplum, öğrenci ve öğretmen açısından uygun olduğu söylenebilir.

Program değerlendirilmesinde öğretmenlerin programın içeriğine ilişkin sorulara verdikleri cevapların yüzde ve frekans analizleri Tablo 4.2'de verilmiştir.

4.1.2. Programın içerik boyutuna ilişkin nicel bulgular

Tablo 4.2. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının İçerik Boyutuna İlişkin Görüşleri

Program Kazanımları	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
“2. Program içeriği ile kazanımlar arasında bir tutarlılık vardır.”	16	8.0	135	67.5	33	16.5	14	7.0	2	1.0
“5. Program içeriğinde yer alan bilgiler öğrenci seviyesini yansıtmaktadır.”	11	5.5	102	51.0	52	26.0	32	16.0	3	1.5
“10. Program içeriği açık bir şekilde anlaşılmalıdır.”	11	5.5	125	62.5	41	20.5	21	10.5	2	1.0
“14. Program içeriğindeki bilgilere bakıldığında, bu bilgilerin güncel ve geçerli olduğu görülmektedir.”	23	11.5	109	54.5	51	25.5	15	7.5	2	1.0
“19. Program içeriği öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak düzenlenmiştir.”	13	6.5	108	54.0	47	23.5	29	14.5	3	1.5
“23. Program içeriğini oluşturan alt disiplinler birbirleri ile ilişkili olarak yansıtılmıştır.”	19	9.5	114	57.0	41	20.5	25	12.5	1	.5
“28. Programın içeriği dikkate alındığında günlük yaşamla ilişkilendirilebileceği görülmektedir.”	25	12.5	123	61.5	34	17.0	16	8.0	2	1.0
“33. Program içeriğindeki konu alanları önceki öğrenmelerle ilişki kurulabilecek niteliktedir.”	16	8.0	110	55.0	50	25.0	20	10.0	4	2.0
“36. Program içeriğinde yer alan bilgilerin sunuluş sırası öğretim ilkelerine uygun bir şekilde düzenlenmiştir.”	16	8.0	113	56.5	53	26.5	16	8.0	2	1.0
“39. Program içeriği açık, anlaşılabilir ve uygulanabilir bir niteliktedir.”	19	9.5	115	57.5	51	25.5	10	5.0	5	2.5

Tablo 4.2'de programın içeriğine ilişkin öğretmenlerin düşüncelerine yer verilmiştir. Öğretmenlerin programın içeriği ile kazanımların tutarlılık ilişkisinin olup olmadığına yönelik verdikleri cevaplar incelendiğinde %67.5'i programın içeriği ile kazanımları arasında tutarlılığın olduğunu belirtmişlerdir. Buna göre programda hazırlanmış olan içeriğin kazanımlar ile bir paralellik olduğu söylenebilir.

Programın içeriğinin öğrencilerin seviyelerine göre olup olmadığı incelendiğinde ise öğretmenlerin çoğunluğu olan %51.0'i programın içeriğinin öğrenci seviyelerini yansıttığını belirtmiştir. Fakat öğretmenlerin %26.0'sı ise bu duruma kısmen katıldığını belirtmişlerdir. Yani öğretmenlerin çoğunluğu içeriğin öğrenci seviyelerine uygun olduğunu belirtirken bir kısım ise bu durum hakkında tam olarak emin değillerdir. Ayrıca program içeriğinin öğrencilerin gelişim özelliklerine de uygunluğu incelendiğinde; öğretmenlerin %54.0'ı program içeriğinin öğrencilerin gelişim özelliklerini gözettiğini düşünmektedirler. Buna ek olarak %23.5'i ise içeriğin öğrencilerin gelişim özelliklerinin dikkate kısmen alındığını belirtmektedir.

Program içeriğinin anlaşılabilirliği konusunda ise öğretmenlerin %62.5'i içeriğin anlaşıldığına katılmakta oldukları görülmektedir. %20.5'lik bir kısım kısmen katılmaktadır. Öğretmenlerin %10.5'i ise içeriğin anlaşılmadığını düşünmektedir. Buna göre öğretmenlerin büyük bir kısmı içeriğin gayet anlaşılır olduğunu düşünmektedir. Fakat içeriğin anlaşılmadığını söyleyen öğretmenler de mevcuttur.

Program içeriğinin güncel ve geçerli olup olmadığı incelendiğinde öğretmenlerin %54.5'i program içeriğinin güncel ve geçerli olduğunu düşünmektedir. Buna göre programın içeriğinin gündemi takip ettiği söylenebilir. Yalnızca 17 öğretmen program içeriğinin güncel olmadığını belirtmiştir.

Alt disiplinlerin birbiri ile ilişkili olarak program içeriğini oluşturma durumu incelendiğinde ise öğretmenlerin %57.0'ı içerik ile içeriğin olduğu alt disiplinlerin birbiri ile ilişkili ve yansıtıcı olduğunu düşünmektedir. Öğretmenlerin %20.5'i kısmen ilişkili ve yansıtıcı olduğunu belirtirken %12.5'i ise ilişkili ve yansıtıcı olmadığını belirtmiştir.

Programın içeriği ile günlük yaşam ilişkisi incelendiğinde öğretmenlerin %61.5'i içeriğin günlük yaşamla ilişkilendirilebileceğini düşünmektedir. %17'si kısmen ilişkili olduğunu söylerken %8'i ise ilişkisiz olduğunu belirtmiştir. Buna göre programın genel olarak günlük yaşam ile ilişkili olduğu söylenebilir. Ayrıca programın içeriğinin önceki

öğrenmeler ile ilişkili olup olmadığı incelendiğinde öğretmenlerin %55'i öğrencilerin önceki öğrenmeleri ile ilişki kurabileceklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %25'i ise önceki öğrenmelerin program içeriği ile ilişkisinin kısmen olduğunu belirtmişlerdir.

Programın içeriğinin öğretim ilke ve yöntemlerine uygun olarak sunulması hakkında öğretmenlerin %56.5'i programda yer alan bilgilerin uygun bir sunuş sırası ile verildiğini düşünmektedirler. Fakat %26.5'i ise sunuş sırasının öğretim ilke ve yöntemlerine kısmen uyduğunu belirtmişlerdir. Buna göre içerik genel anlamda uygun sırada verilmiştir fakat uymayan kısımların da olduğu söylenebilir.

Program içeriğinin uygulanabilir, anlaşılabilir ve açık olup olmaması durumları incelendiğinde ise öğretmenlerin %57.5'i program içeriğinin uygun, anlaşılabilir ve açık olduğunu düşünmektedirler. Fakat %25.5'i ise kısmen olduğunu düşünmektedir. Buna göre programın anlaşılmasında ve uygulanmasında eksiklikler olmasına rağmen genel anlamda uygun bir yapıya sahip olduğu söylenebilir.

4.1.3. Programın eğitim durumlarına ilişkin nicel bulgular

Program değerlendirilmesinde öğretmenlerin programın eğitim durumlarına ilişkin sorulara verdikleri cevapların yüzde ve frekans analizleri Tablo 4.3'te verilmiştir.

Tablo 4.3. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Eğitim Durumları Boyutuna İlişkin Görüşleri

Program Kazanımları	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
<i>“3. Sosyal Bilgiler derslerinde anlatım öğretim ilkelerinden hareketle işlenmektedir.”</i>	17	8.5	120	60.0	44	22.0	15	7.5	4	2.0
<i>“6. Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencilerin dikkatini konuya ve kazandırılacak davranışlara çekilmektedir.”</i>	14	7.0	107	53.5	45	22.5	33	16.5	1	.5
<i>“9. Sosyal Bilgiler dersi öğrencileri dersin kazanımlarından haberdar edilmektedir.”</i>	13	6.5	813	65.0	34	17.0	20	10.0	3	1.5

Tablo 4.3. (devam)

Program Kazanımları	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
<i>“11. Sosyal Bilgiler derslerinde öğretime başlamak için gerekli önkoşul davranışları belirlenmektedir.”</i>	13	6.5	111	55.5	54	27.0	21	10.5	1	.5
<i>“13. Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencilerin önceden sahip oldukları davranışlarla, yeni derste kazanacakları davranışlar ilişkilendirilmektedir.”</i>	15	7.5	124	62.0	43	21.5	17	8.5	1	.5
<i>“15. Sosyal Bilgiler dersi bilgiyi aktarmaktan çok öğrencilere bilgiye ulaşmaları konusunda yol göstermektedir.”</i>	13	6.5	102	51.0	56	28.0	26	13.0	3	1.5
<i>“18. Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencilerin anlatılanları kavrayabilmeleri içerik açık, anlaşılabilir bir şekilde ifade edilmektedir.”</i>	16	8.0	117	58.5	45	22.5	21	10.5	1	.5
<i>“20. Sosyal Bilgiler derslerinde öğrenciler soru sormaya ve cevap vermeye isteklendirilip, cesaretlendirilmektedir.”</i>	15	7.5	123	61.5	35	17.5	25	12.5	2	1.0
<i>“22. Sosyal Bilgiler dersi öğrenciler etkileşim içinde birbirlerinden öğrenmelerine imkan sağlamaktadır.”</i>	21	10.5	104	52.0	45	22.5	27	13.5	3	1.5
<i>“25. Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin görüşlerini açık, özgür bir şekilde ifade etmelerine fırsat verecek demokratik ortamları sağlamaktadır.”</i>	26	13.0	113	56.5	39	19.5	19	9.5	3	1.5
<i>“27. Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencilerin yansıtıcı düşünmesini, yaratıcı olmasını, bireysel ve grup problemlerini çözmesini gerektirecek etkinliklere yönelik uygulamalar yapılmaktadır.”</i>	20	10.0	110	55.0	48	24.0	19	9.5	3	1.5

Tablo 4.3. (devam)

Program Kazanımları	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	£	%	£	%	£	%	£	%	£	%
<i>“29. Sosyal Bilgiler derslerinde öğrenciler tartışma bitiminde ana temaları da belirleyerek, ortaya çıkan düşünceler konusunda genel özetler yapmaktadır”</i>	15	7.5	120	60.0	38	19.0	24	12.0	3	1.5
<i>“31. Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin bireysel farklılıklarına dikkat edilmektedir.”</i>	13	6.5	100	50.0	58	29.0	27	13.5	2	1.0
<i>“34. Sosyal Bilgiler derslerinde iletişim bütün öğeleriyle uygulanmaktadır.”</i>	16	8.0	100	50.0	62	31.0	19	9.5	3	1.5
<i>“37. Sosyal Bilgiler derslerinde kazanımlar öğretim ortamlarında gerçekleştirilmektedir.”</i>	14	7.0	118	59.0	49	24.5	16	8.0	3	1.5

Tablo 4.3'te öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinin öğretim programının eğitim durumlarına ilişkin görüşleri incelenmiştir. Buna göre sosyal bilgiler dersinin işlenmesinde öğretim ilkelerine uygun olarak anlatımın olup olmadığı incelendiğinde öğretmenlerin %60'ı uygun öğretim ilkelerinin kullanıldığını belirtmektedir. Buna göre programın anlatım yöntemlerinin genel olarak uygun olduğu düşünülmektedir.

Sosyal Bilgiler dersinin öğrencilere kazandırılması istenilen davranışlara yönelik yeterli derecede öğrencinin dikkatinin çekilip çekilmediği incelendiğinde öğretmenlerin %53.5'i Sosyal Bilgiler dersinin bu konuda yeterli olduğunu düşünmektedirler. Buna göre Sosyal Bilgiler dersinin kazandırılması istenilen kavram için yeterli olduğu söylenebilir.

Sosyal Bilgiler dersinin kazanımları hakkında öğrencinin bilgilendirilmesi durumu incelendiğinde öğretmenlerin %65'i dersin kazanımlarının öğrencilere haberdar edildiğini belirtmektedir. Buna göre Sosyal Bilgiler ders programının kazanımları sadece öğretmenin bilmesiyle kalmadan öğrencilere de gerekli bilgilendirmelerin yapıldığı söylenebilir.

Sosyal Bilgiler dersine başlanmadan önce öğrencilerden ön koşul davranışlarının belirlenmesi gerektiği konusunda öğretmenlerin %55.5'i gerekli ön koşul davranışlarının belirlendiğini söylerken öğretmenlerin %27'si kısmen belirlenmiş olduğunu belirtmiştir.

Sosyal Bilgiler dersinde önceki kazanımlara ilişkin öğrenmelerin yeni öğrenilecek kazanımla ilişkilendirilip ilişkilendirilmemesi durumları incelendiğinde öğretmenlerin %62'si öğrencilerin eski öğrenimleri ile yeni öğrenecekleri davranışların ilişkilendirildiğini düşünmektedir. Yalnızca %8.5'lik bir dilim ilişkilendirilmediğini düşünmektedir.

Sosyal Bilgiler dersinin yalnızca bilgi aktarmaya yönelik olmadan öğrencilerin bilgiye ulaşmaları konusunda bir yol gösterici olup olmadığı durumları incelendiğinde öğretmenlerin %51'i Sosyal Bilgiler dersinin yol gösterici olduğunu düşünürken %28'i kısmen olduğunu, %13'ü ise yol göstermediğini düşünmektedir. Buna göre Sosyal Bilgiler dersinin sadece bilgi amaçlı olmadığı ve çocuklara bilgiye ulaşım konusunda yol gösterici olduğu söylenebilir.

Sosyal Bilgiler dersinde anlatılanların öğrenciler tarafından rahatça anlaşılması ve açık olup olmadığı incelendiğinde öğretmenlerin %58.5'i Sosyal Bilgiler dersinde anlatılanların öğrencilerin kavraması konusunda açık ve anlaşılır bir içeriğe sahip olduğunu belirtmektedir. Öğretmenlerin %22.5'i ise anlatılan kavramların öğrenciler tarafından kısmen anlaşılır olduğunu belirtmektedir.

Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin soru sormaları ve cevap vermelerine yönelik isteklendirilip cesaretlendirilmelerine yönelik uygun olup olmadığı incelendiğinde öğretmenlerin %61.5'i sosyal bilgiler dersinin bu konuda yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre Sosyal Bilgiler dersinin öğrencinin soru sorma ve cevap verme konusunda özgüven sağladığı söylenebilir. Ayrıca Sosyal Bilgiler dersinin öğrencilerin birbiri ile etkileşim kurarak öğrenmeleri için yeterli imkanın sağlandığını öğretmenlerin %52'si düşünmektedir. Buna göre Sosyal Bilgiler dersi özgüven sağlamanın yanında öğrenci etkileşimleri kurdurarak birbirinden öğrenme durumlarını olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Sosyal Bilgiler dersinin öğrencilerin özgür bir şekilde görüşlerini ifade etmelerini sağlayan demokratik bir ortam kurup kurmadığı incelendiğinde öğretmenlerin %56.5'i Sosyal Bilgiler dersinin bu ortamı sağladığını belirtmektedir. Buna göre Sosyal Bilgiler dersinin öğrencilerin tartışabileceği demokratik ortamları oluşturan bir ders olduğu söylenebilir.

Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencilerin yaratıcı, yansıtıcı ve hem bireysel hem grup problemlerini çözücülüklerine yönelik etkinliklerin yapıp yapılmadığı incelendiğinde

öğretmenlerin %55'i uygun etkinliklerin yapıldığını düşünmektedir. Öğretmenlerin %24'ü ise bu durumun kısmen olduğunu düşünmektedirler. Buna göre Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin yaratıcı ve yansıtıcı düşüncelerine ve problem çözme becerilerine yönelik etkinliklerin yer aldığı bir ders olduğu söylenebilir. Fakat bu durumlarda eksikliklerinin olduğu da unutulmamalıdır. Ayrıca derslerde olan tartışma bitimlerinde ana tema üzerinden genel özetlerin çıkarılıp çıkarılmadığı incelendiğinde öğretmenlerin %60'ı derslerdeki tartışmalardan sonra bir ana tema belirlenerek ortaya çıkan düşünceler üzerinde genel özetlerin yapıldığını düşünmektedir. Öğretmenlerin %12'si ise genel özetlerin yapılmadığını belirtmektedir. Buna göre Sosyal Bilgiler dersinin hem çocukların problem çözmelerine yardımcı olduğu hem de derste yapılan tartışma sonunda özet bir kavrama ulaştıkları söylenebilir.

Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin bireysel farklılıklarına dikkat edilip edilmeme durumları incelendiğinde öğretmenlerin %50'si dikkat edildiğini düşünürken %29'u bu duruma kısmen dikkat edildiğini, %13.5'i ise dikkat edilmediğini belirtmektedir. Buna göre bireysel farklılıklara göre hazırlanmış olduğu düşünülse de Sosyal Bilgiler dersinin tamamen bireysel farklılıklara dikkat ettiği söylenemez.

Sosyal Bilgiler dersi içindeki iletişimin bütün öğeleri ile uygulanıp uygulanmadığı durumu incelendiğinde öğretmenlerin %50'si tüm öğelerin uygulandığını belirtirken %31'i ise kısmen uygulandığını belirtmiştir. Buna göre Sosyal Bilgiler dersi kapsamında iletişim öğelerinin tamamının kullanılmadığı söylenebilir.

Sosyal Bilgiler dersinde öğrenilen kazanımların öğretim ortamları içinde gerçekleşip gerçekleşmediği durumları incelendiğinde öğretmenlerin %59'u kazanımların öğrenme ortamlarında gerçekleştiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin %24.5'i ise kazanımların kısmen öğrenme ortamlarında gerçekleştiğini düşünmektedir.

4.1.4. Programın değerlendirme boyutuna ilişkin nicel bulgular

Program değerlendirilmesinde öğretmenlerin programın değerlendirilmesine ilişkin sorulara verdikleri cevapların yüzde ve frekans analizleri Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Değerlendirme Boyutuna İlişkin Görüşleri

Program Kazanımları	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
“8. Program değerlendirmesinde alternatif ölçme değerlendirme yaklaşımlarına ağırlık verilmektedir.”	13	6.5	119	59.5	36	18.0	30	15.0	2	1.0
“16. Program değerlendirmesi öğretim içeriği, öğretim amaçları, öğretim materyalleri, öğretim yöntem ve teknikleri, öğretim ortamları, öğrenci performanslarını kapsamaktadır.”	13	6.5	116	58.0	52	26.0	17	8.5	2	1.0
“24. Program değerlendirmelerinde objektif araçlar kullanılmaktadır.”	20	10.0	113	56.5	49	24.5	17	8.5	1	.5
“32. Program değerlendirmelerinde programla ilgili tüm kişilerden (öğretmen, öğrenci, yöneticiler, veliler vb.) bilgi alınmaktadır.”	13	6.5	96	48.0	56	28.0	31	15.5	4	2.0
“40. Program değerlendirmesi programın başladığı andan itibaren, bitiminden belli bir süre sonraya kadar devam etmektedir.”	7	3.5	121	60.5	58	29.0	11	5.5	3	1.5

Tablo 4.4’te öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinin öğretim programının değerlendirilmesine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Buna göre Sosyal Bilgiler dersinde programın değerlendirilmesi sırasında kullanılan ölçme değerlendirme yöntemlerinin alternatif ağırlıklı olup olmadığı durumları incelendiğinde öğretmenlerin %59.5’i alternatif ölçme değerlendirme yöntemlerinin kullanıldığını düşünmektedir. Öğretmenlerin %15’i ise alternatif ölçme değerlendirme yöntemlerine ağırlık verilmediğini düşünmektedir.

Sosyal Bilgiler dersinin değerlendirilmesi öğretim amacını, içeriğini, materyallerini, yöntemlerini ve ortamlarını ve performanslarını kapsayıp kapsamadığı durumu incelendiğinde öğretmenlerin %58’i kapsadığını düşünürken, %26’sı kısmen kapsadığını

düşünmektedir. Buna göre Sosyal Bilgiler dersinin program değerlendirilmesinin genel olarak kapsamlı olduğunu fakat eksik noktalarının olduğu da söylenebilmektedir. Ayrıca programın değerlendirilmesi sırasında öğretmenlerin %56.5'i objektif araçların kullanıldığını düşünürken %24.5'i ise değerlendirme araçlarının kısmen objektif olduğunu düşünmektedir.

Programın değerlendirilmesinde süreç ile ilişkili olan herkesten bilgi alınıp alınmadığı incelendiğinde öğretmenlerin %48'i bilgi alındığını söylemektedirler. Öğretmenlerin %28'i ise kısmen bilgi alındığını belirtmişlerdir. Buna göre programın değerlendirilmesi sırasında program ile ilgili olan kişilerin tamamından bilgi alınmadığı söylenebilir.

Programın değerlendirilmesi baştan sonra ve bitiminden sonra da belli bir süre devam edip etmediği incelendiğinde öğretmenlerin %60'ı program değerlendirmesinin başlangıç ve bitişinden de sonraya devam ettiğini belirtmişlerdir. Buna göre Sosyal Bilgiler dersinin program değerlendirilmesinin bir süreç içerisinde gerçekleştiği söylenebilir.

4.2. Nitel Bulgular

Bu bölümde öğretmenler ile uygulanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formlarının tematik olarak içerik analizinin incelemeleri yapılmış ve bu doğrultuda “Kazanım ve İçerik” ve “Ölçme ve Öğretim” isimli 2 tane şekil ortaya konulmuştur.

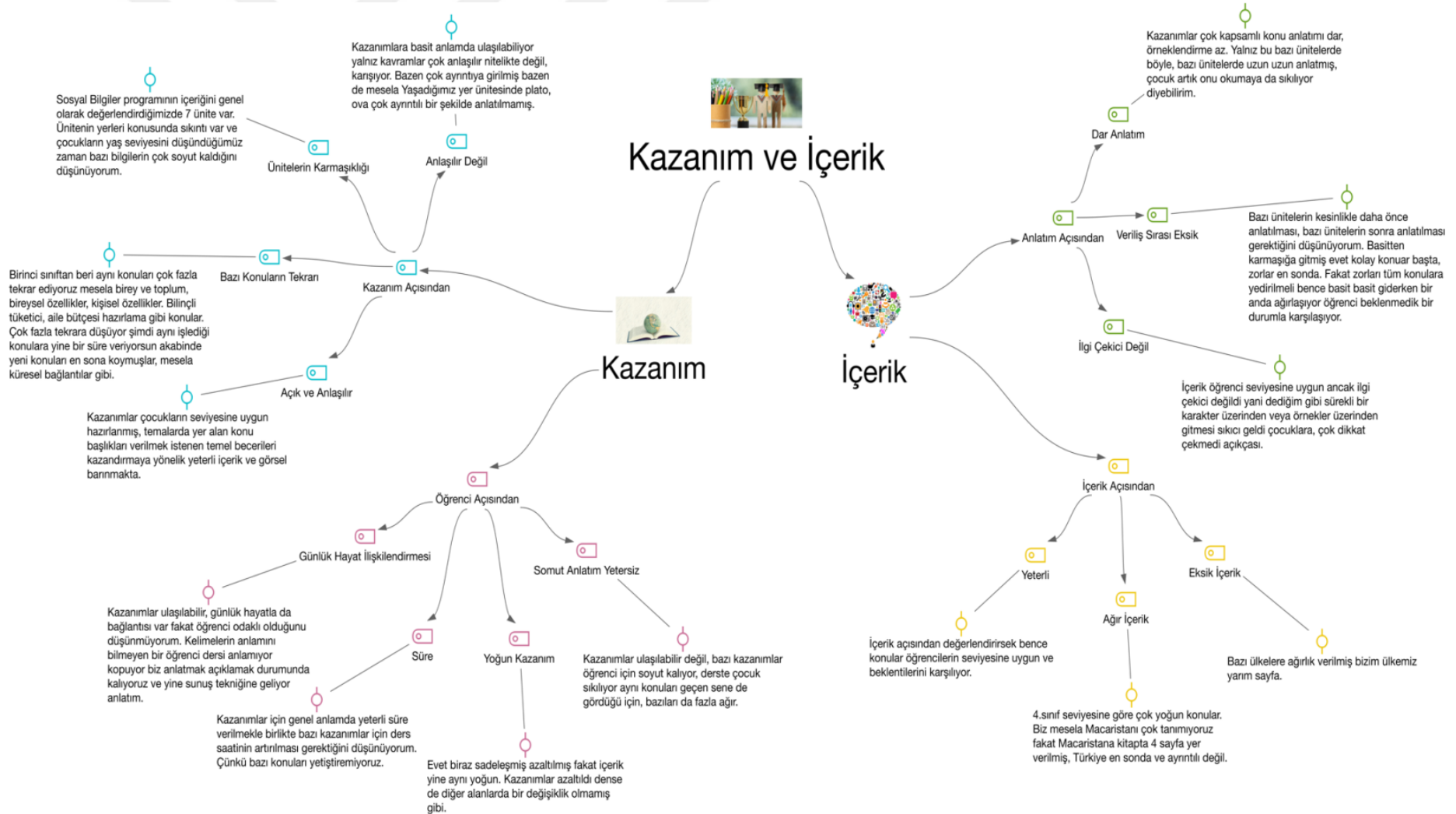
Tablo 4.5. Maxqda İçerik Analizi ile Oluşturulan Tema ve Kodlar

Kazanım	
1. Kazanım Açısından	2. Öğrenci Açısından
1.1. Anlaşılır Değil	2.1. Günlük Hayat İlişkilendirmesi
1.2. Açık ve Anlaşılır	2.2. Somut Anlatım Yetersiz
1.3. Bazı Konuların Tekrarı	2.3. Süre
1.4. Ünitelerin Karmaşıklığı	2.4. Yoğun Kazanım
İçerik	
1. Anlatım Açısından	2. İçerik Açısından
1.1. Dar Anlatım	2.1. Ağır İçerik
1.2. Veriliş Sırası Eksik	2.2. Eksik İçerik
1.3. İlgi Çekici Değil	2.3. Yeterli

Tablo 4.5. (devam)

Öğrenme-Öğretme Süreci	
1. Ders	2. Öğrenci
1.1. Basit Öğretim İçeriği	2.1 Grup Çalışmaları
1.2. Ders Süresi	2.2. Öğrenci Katılımı
1.2.1. Yeterli Süre	
1.2.2. Yetersiz Süre	
1.3. Konular Ağır	
Ölçme ve Değerlendirme	
1. Değerlendirme	2. Yöntem
1.1. Konu ve Değerlendirme İlişkisi	2.1. Değerlendirme Yöntemleri İlişkisi
1.2. Yetersiz Değerlendirme Süresi	2.2. Soru Tarzları
	2.3. Yetersiz Değerlendirme Yöntemleri

Şekil 4.1’de öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretim programının kazanım ve içeriğine yönelik düşüncelerinin tematik olarak incelemesi verilmiştir.

Şekil 4.1. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Kazanım ve İçeriğine Yönelik Düşünceler

Şekil 4.1 incelendiğinde öğretmenlerin 4. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi programına ait kazanım ve içeriğine yönelik çeşitli düşünceler içinde oldukları görülmektedir. Görüşlerin alındığı likert tipi ankette çoğunluğun olumlu düşünceler içerisinde olduğu söylenebilmektedir. Nitel veriler derinlemesine incelendiğinde ise hem olumlu hem de olumsuz tutumların olduğu söylenebilir. Kazanım ve İçerik ana teması altında Kazanım ve İçerik olmak üzere iki tema oluşmuştur. Hem Kazanım teması altında hem de İçerik teması altında iki alt tema oluştuğu görülmüştür.

4.2.1. Programın kazanım boyutuna ilişkin nitel bulgular

Kazanım teması içinde Kazanım Açısından alt temasında öğretmenlerin verdikleri cevaplar incelendiğinde; kazanımların anlaşılır olmadığını belirten 11 öğretmen olduğu görülmektedir. Anlaşılır Değil kodu içerisinde öğretmenlerden biri *“Üst düzey kazanımlarda sorun yaşandı çünkü öğrenciler zaten odaklanma sorunu yaşıyor derse dikkatini vermekte zorlanıyor.”* şeklinde belirtirken başka bir öğretmen ise *“Kazanımlara basit anlamda ulaşılabilir yalnız kavramlar çok anlaşılır nitelikte değil, karışıyor. Bazen çok ayrıntıya girilmiş bazen de mesela Yaşadığımız yer ünitesinde plato, ova çok ayrıntılı bir şekilde anlatılmamış işte mesela Çarşamba’dan bahsedilirken evet orada Çarşamba Türküsünden bahsedilmiş ama çocuk hayalinde somutlaştıramıyor yani.”* şeklinde bir yorumda bulunmuştur. Buna göre kazanımların öğrenciler tarafından anlaşılmayan noktalarının olduğu söylenebilir.

Ünitelerin Karmaşıklığı kodu içerisinde ise öğretmenlerden 10 tanesi verilen kazanımların ünite sıralamalarında dikkat edilmediğini belirtmişlerdir. Buna göre öğretmenlerden birisi bu durumu *“Toplum önce kendi özelliklerini bilip sonra diğer ülkeleri ve özelliklerini tanımak isterdi bence. Yani kendimizi tanımadan savaşlar, Milli Mücadele konuları sonra farklı ülkeler en son Türkiye’ye geçiyor bence toplumumuza öncelik verilmeliydi bu yüzden tam olarak öğrencinin ihtiyacına cevap vermediğini düşünüyorum.”* şeklinde özetlemiştir. Bir başka öğretmen ise ünitelerin karmaşıklığı konusunda *“Sosyal Bilgiler programının içeriğini genel olarak değerlendirdiğimizde 7 ünite var. Ünitelerin yerleri konusunda sıkıntı var ve çocukların yaş seviyesini düşündüğümüz zaman bazı bilgilerin çok soyut kaldığını düşünüyorum.”* demiştir. Buna göre üniteler arasında kopuklukların olduğu söylenebilir.

Bazı Konuların Tekrarı kodu altında ise öğrencilere verilen kazanımların ya eski derslerde tekrardan gelen konular olduğunu ya da başka derslerde benzer konuların yer aldığı durumu ile ilişkilendirilmiştir. Öğretmenlerden biri bu durumu “*Bazı konularda hiçbir şey olmadan geçmiş en son ünite değerlendirme var. Geri dönüşümle alakalı konular var, bir bakıyorsun Fen Bilimlerinde de aynı konu var geri dönüşüm diye, sürekli geri dönüşüm işliyoruz.*” şeklinde benzer konuların başka derslerde de olduğunu belirtmiştir. Bir başka öğretmen ise “*Bazı konuların ilkokul birinci sınıftan beri sürekli verilmesi öğrencilere bir bıkkınlık getirdi hocam. Bu nedir mesela kişisel özellikler ya da fiziksel özelliklerle ilgili ki onlara da ilk başta zaman baya bir ayrılıyor...*” diyerek eskiden öğrenilmiş olan kavramların tekrar tekrar sunulduğunu belirtmektedir.

Açık ve Anlaşılır kodu altında ise öğretmenlerin verilen kavramların çocuklara uygun olduğunu, kavramların öğretimlerinin ve uygulamaların açık ve anlaşılır olduğunu belirtmişlerdir. Anket üzerinden alınan sonuçlar ile paralellik göstermektedir. Buna göre öğretmenlerden biri bu durumu “*Kazanımlar ölçülebilir, anlaşılır birkaç konu haricindeki konularda bir sıkıntı yaşamadık. Temel anlamda becerileri de geliştiriyor.*” şeklinde özetlerken bir başka öğretmen ise “*Bence kazanımlar ve hedefler açısından değerlendirdiğimde kazanımlar ölçülebilir. Açık, anlaşılır ve doğru yazılmış, öğrencilerin temel becerilerini daha iyi geliştirebilmesi için bazı ünitelerde uygulamalı projeler yapılırsa daha yararlı olabileceğini düşünüyorum.*” şeklinde özetlemiştir.

Kazanım temasında Öğrenci Açısından alt teması incelendiğinde öğrencilerin öğrendikleri kavramları hayatları ile ilişkilendirmeleri, kavramların öğrenciye öğretildiği süre, öğrencilere yoğun gelen kazanımların ve somut anlatımların yetersizliğine yönelik kodların olduğu görülmektedir. Günlük Hayat İlişkilendirmesi kodu altında öğretmenlerden biri “*Günlük yaşamla bağlantısı bazı konularda var, bazı konularda yetersiz kalıyor.*” derken bir başka öğretmen ise “*Yaşadığımız Yer ünitesinde de bunu bölgesel olarak ayırabilirler diye düşünüyorum. Bu çocuklar İstanbul’da yaşıyor ve genelde fanusta büyütülmüş çocuklar olduğu için dışarıyla ilgili çocuğun bildiği tek yer binası, yan bina, mahalle. Buraları anlatırken ulaşılabilir bir çevremiz yok.*” şeklinde bu durumu yorumlamıştır.

Süre kodu içerisinde ise 3 öğretmen kazanımlar için verilen sürenin yeterli olduğunu belirtirken 12 öğretmen ise bu sürenin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Buna göre öğretmenlerden birisi sürenin yeterliliğini “*Kazanımların anlatılabilmesi için ders süresi*

yeterlidir. Etkinliklere, grup çalışmalarına yeterli zaman sağlanmaktadır.” şeklinde belirtmiştir. Bir başka öğretmen ise sürelerin yetersiz olduğunu “Verilen sürenin yeterli olmadığını düşünüyorum, Milli Mücadele dönemi çok uzun ve kapsamlı bir süreç, 4. sınıf öğrencisinin bu konuyu anlayabilmesi için biraz daha materyallerle, etkinliklerle anlatılması gerekiyor bu tarz derslerin. İki ders saatinde bunların yapılması mümkün değildir. Verilen sürenin kazanımlara yeterli olmadığını düşünüyorum bu konuda.” diyerek belirtmiştir.

Yoğun Kazanım kodu incelendiğinde ise öğretmenlerden 10 tanesi verilen kazanımların çocuklar için yoğun olduğunu belirtmektedirler. Buna göre öğretmenlerden biri “Bazı kazanımlar öğrencinin seviyesinin üzerinde bazıları senelerdir gördüğü dersler.” derken bir başka öğretmen ise “Evet biraz sadeleşmiş azaltılmış fakat içerik yine aynı yoğun. Kazanımlar azaltıldı dense de diğer alanlarda bir değişiklik olmamış gibi.” diyerek kazanımların öğrenciler için yoğun olduğunu belirtmiştir.

Somut Anlatım Yetersiz kodu altında ise öğretmenlerin 12 tanesi verilen kazanımlardan bazılarının öğrencilerin bilişsel yeteneklerinin üzerinde olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple kazanımların çok soyut olduğu ve somutlaştırılması gerektiğine yönelik fikirler yer almaktadır. Buna göre öğretmenlerden biri “Kazanımlar ünite ünite değerlendirdiğimiz zaman mesela 1. ünite herkesin bir kimliği var ünitesi, 3. sınıf Hayat Bilgisi dersinin devamı olduğu için çocuk buna zorlanmıyor ve somut olarak kimliğini evde kendi kimliğini annesinin, babasının kimliğini alıp karşılaştırabiliyor. Ama 2. ünite Geçmişimi Öğreniyorum da buradaki kazanımlarla süre ve ulaşılabilirlik açısından çocuğa çok ağır geldiğini düşünüyorum. Özellikle Milli Mücadele konularının çocukta hala savaş kavramı yok, ülke kavramı yok bunların çok havada kalan bilgiler olduğunu düşünüyorum ve verilen süre çok sıkıntılı.” diyerek verilen kazanımlardan örneklerle açıklamıştır. Bir başka öğretmen ise “Kazanımlar ulaşılabilir değil, bazı kazanımlar öğrenci için soyut kalıyor, derste çocuk sıkılıyor aynı konuları geçen sene de gördüğü için, bazıları da fazla ağır.” şeklinde kazanımların soyut kaldığını belirtmiştir.

4.2.2. Programın içerik boyutuna ilişkin nitel bulgular

İçerik Ana Teması altında yer alan Anlatım Açısından ve İçerik Açısından ana temaları üçer kodla tanımlanmıştır. Anlatım Açısından alt teması altında yer alan Dar Anlatım kodu incelendiğinde öğretmenlerin 9 tanesi verilen içeriklerin kapsamlı olması

gerekirken geçiştirildiğini belirtmişlerdir. Buna göre öğretmenlerden biri bu durumu “Kazanımlar çok kapsamlı konu anlatımı dar, örneklendirme az. Yalnız bu bazı ünitelerde böyle, bazı ünitelerde uzun uzun anlatmış, çocuk artık onu okumaya da sıkılıyor diyebilirim.” Şeklinde özetlerken bir başka öğretmen ise “4. sınıf seviyesine göre çok yoğun konular. Biz mesela Macaristan’ı çok tanımıyoruz fakat Macaristan’a kitapta 4 sayfa yer verilmiş, Türkiye en sonda ve ayrıntılı değil. Ben ilk defa bir ülkeye bu kadar yer verildiğini gördüm, dikkatimi çekti.” demiştir.

Veriliş Sırası Eksik kodu incelendiğinde öğretmenlerden 10 tanesinin ünitelerin ya da içeriklerin öğrencilere verilirken bir düzen içerisinde verilmediğini belirtmektedirler. Buna göre öğretmenlerden biri bu durumu “Ayrıca ünite içeriklerine baktığımızda da uzak ülkelerden başlamış sonra komşularını almış, sonra ülkeyi tanıtıyor, bir kargaşa oluyor çocuklar zaten soyut düşünemiyor, çocukların ihtiyaçlarına da cevap vermediğini düşünüyorum. Birçok çocuk mahallesini bilmezken ilk defa adını duyduğu bir ülkeyi kafasında şekillendiremiyor.” şeklinde verilen kavramlardan örnek vererek açıklamıştır. Bir başka öğretmen ise “Bazı ünitelerin kesinlikle daha önce anlatılması, bazı ünitelerin sonra anlatılması gerektiğini düşünüyorum. Basitten karmaşığa gitmiş evet kolay konular başta, zorlar en sonda. Fakat zorları tüm konulara yedirilmeli bence basit basit giderken bir anda ağırlaşıyor öğrenci beklenmedik bir durumla karşılaşılıyor. Yumuşatılmış bir program olmasını isterdim.” diyerek anlatımda bir düzen olması gerektiğini belirtmiştir.

İlgi Çekici Değil kodu incelendiğinde ise içeriklerin bazılarının öğrencilerin ilgisini çekmediğini belirtilmektedir. Buna göre öğretmenlerden biri “İçerik öğrenci seviyesine uygun ancak ilgi çekici değildi yani dediğim gibi sürekli bir karakter üzerinden veya örnekler üzerinden gitmesi sıkıcı geldi çocuklara, çok dikkat çekmedi açıkçası. Verilen konular güzel fakat anlatım tarzı çok uygun değildi açıkçası.” diyerek içeriğin sıkıcı olduğunu belirtmiştir.

İçerik Açısından alt teması incelendiğinde içeriğin yeterli olduğunu düşünen öğretmenler olduğu gibi (4 öğretmen) ağır ya da eksik olduğunu düşünen öğretmenler de (11 öğretmen) bulunmaktadır. Buna göre Yeterli kodu altında öğretmenlerden bazıları “İçerik öğrencinin seviyesine uygun, ilgilerini çekiyor, bazı konular biraz daha hafifletilebilir.”, “Resimlerle konular orantılı, bağlantılı, yeterince resim var konulara ait. Temalar oluşturulurken 7 tema belirlenmiş, günlük hayata uygun yani belirlenen konular güzel seçilmiş en azından yaşamsal becerilere uygun konular seçilmiş, bunlar yerinde.” ve

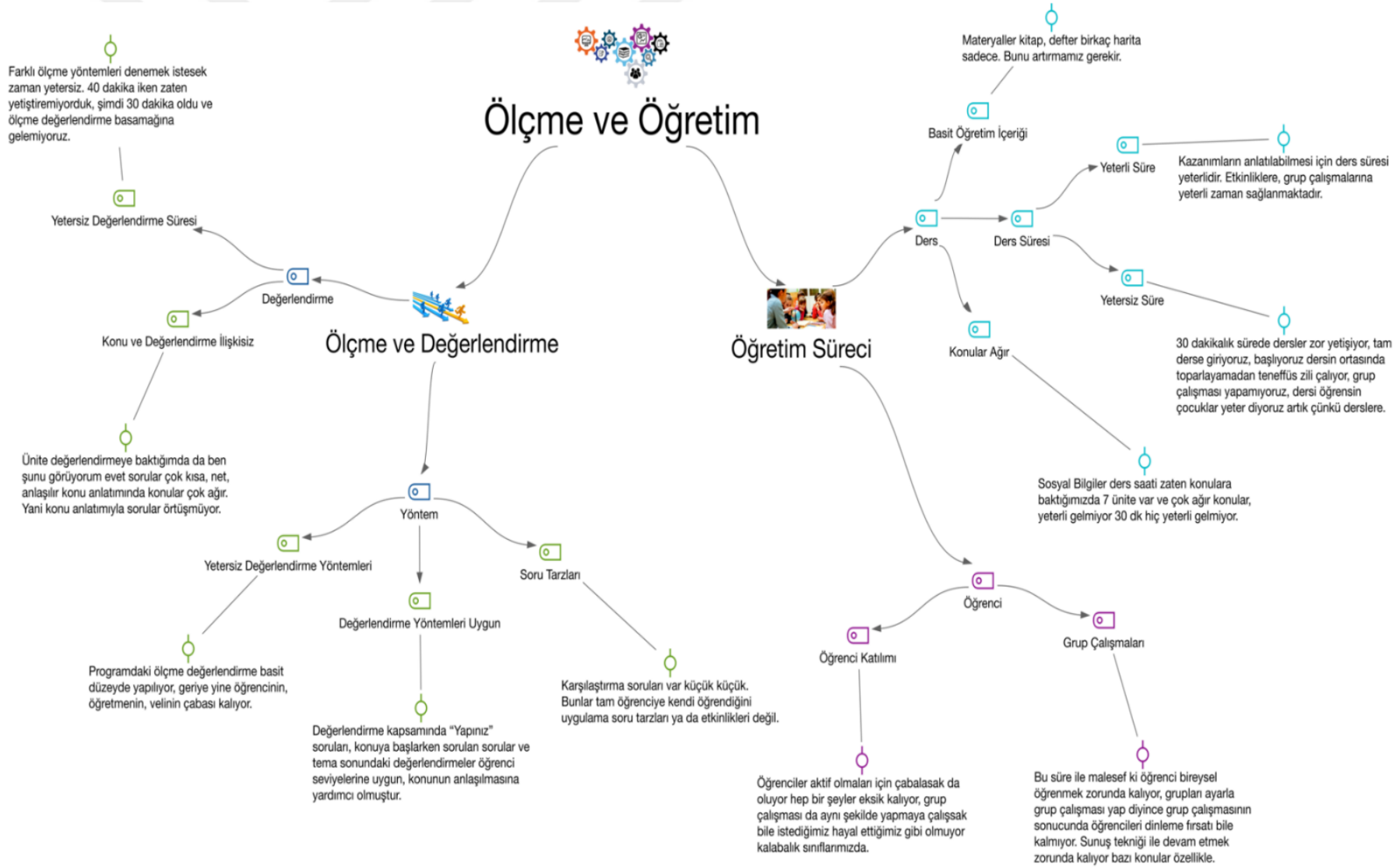
“Milli Mücadele ve Ülkeler dışındaki konular öğrencinin seviyesine uygun, fakat bu konular öğrencinin seviyesinin üzerinde kaldı.” şeklinde düşünmektedirler.

Ağır İçerik kodu altında öğretmenlerin 12 tanesi verilen bilgilerin öğrencilerin seviyelerine göre oldukça ağır olduğunu düşünmektedirler. Buna göre öğretmenlerden biri *“İçerik açısından değerlendirdiğimizde; genel anlamda şunu diyebilirim çocukların zihinsel gelişimini düşündüğümüzde ben çok ağır buluyorum. Üçüncü sınıf Hayat Bilgisi’ni daha basit yakın çevresi varken Sosyal Bilgiler’de birden ağır konular ve soyut kalıyor.”* şeklinde içeriğin ağır olduğunu belirtmiştir. Bir başka öğretmen ise *“İçeriği değerlendirdiğimiz zaman bence içerik öğrenci seviyesine uygun değil, bütün kazanımları demeyelim ama kazanımların birçoğu öğrencinin seviyesinin üstünde olduğunu düşünüyorum.”* diyerek bazı içeriklerde sorun olduğunu belirtmiştir.

Eksik İçerik kodu altında ise öğretmenlerin 9 tanesi verilen içeriklerin eksik kaldığını belirtmektedirler. Buna göre öğretmenlerden biri *“Ben yine Milli Mücadeleden örnek vereceğim, Milli Mücadele konularının öğrenci seviyesinin üstünde olduğunu düşünüyorum ve bu kazanımları vermemiz için de ders saatlerinin oldukça az olduğu için öğrenci isteklerini ve ihtiyaçlarını karşılayabildiğini düşünmüyorum. Yetersiz olduğunu düşünüyorum bunun da hem içerik öğrenci seviyesinin üstünde hem de verilen ders saati yetersiz.”* şeklinde bu durumu yorumlarken bir başka öğretmen ise *“Bazı ülkelere ağırlık verilmiş bizim ülkemiz yarım sayfa.”* şeklinde durumu yorumlamıştır.

Kazanım ve İçerik ana teması incelendiğinde çeşitli görüşlerin yer aldığı görülmektedir. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının hem eksikliklerinin hem de iyi yönlerinin olduğu söylenebilir. Buna göre programın geliştirilmesi gereken noktaların daha derin bir şekilde incelenerek bir fizibilite çalışması yapılması gerekmekte olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin en çok yakındıkları şeyler ise sürenin yetersiz olması ve bazı konuların hem ağır hem de veriliş sırasının sorunlu olması şeklinde sıralamak mümkündür.

Şekil 4.2’de öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretim programının ölçme ve öğretimine yönelik düşüncelerinin tematik olarak incelemesi verilmiştir.

Şekil 4.2. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Ölçme ve Öğretimine Yönelik Düşünceler

Şekil 2 incelendiğinde öğretmenlerin 4. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi programına ait ölçme ve öğretime yönelik çeşitli düşünceler içinde oldukları görülmektedir. Nitel veriler derinlemesine incelendiğinde ise hem olumlu hem de olumsuz tutumların olduğu söylenebilir. Ölçme ve Öğretim ana teması altında “Ölçme ve Değerlendirme” ve “Öğretim Süreci” olmak üzere iki tema oluşmuştur. Hem Ölçme ve Değerlendirme teması altında hem de Öğretim Süreci teması altında iki alt tema oluştuğu görülmüştür.

4.2.3. Programın eğitim durumları boyutuna ilişkin nitel bulgular

Öğretim Süreci ana teması altında yer alan Ders alt teması konuların öğretimi sürecinde yaşanan sorunları ortaya koymuştur. Basit Öğretim İçeriği kodu içerisinde öğretmenlerin 10 tanesi öğretim sürecindeki içeriklerin basit olduğunu düşünmektedirler. Buna göre öğretmenlerden biri *“Uzaktan eğitim şeklinde tarihi ve bilimsel olarak önemli kavramları, yerleri videolarla öğrendik. Bunun dışında derslerde oku geç mantığı hakim bence.”* demiştir. Bir başka öğretmen ise *“Materyaller kitap, defter birkaç harita sadece. Bunu artırmamız gerekir.”* diyerek içeriklerin basit olduğunu belirtmiştir.

Ders Süresi kodu incelendiğinde sürenin yeterli ve yetersiz olarak iki alt koda ayrıldığı görülmektedir. Bunun sebebi 5 öğretmenin öğretim sürecindeki ders süresinin yeterli olduğunu düşünürken 10 öğretmenin ise yetersiz olduğunu düşünmesinden kaynaklanmıştır. Buna göre derslerin sürelerinin yeterli olduğunu düşünen öğretmenlerden biri *“30 dk öğrenciyi sıkıyor, kısa sürüyor ama konuları yetiştirmemizi zorluyor.”* demiştir. Bir başka öğretmen ise *“Kazanımların anlatılabilmesi için ders süresi yeterlidir. Etkinliklere, grup çalışmalarına yeterli zaman sağlanmaktadır.”* demiştir. Fakat ders sürelerinin yetersiz olma durumunda ise öğretmenlerden biri *“Sosyal Bilgiler ders saati zaten konulara baktığımızda 7 ünite var ve çok ağır konular, yeterli gelmiyor 30 dk hiç yeterli gelmiyor.”* demişken bir başka öğretmen ise *“Sosyal Bilgiler de ders 3 saat, zaman yetmiyor. Türkçe, Matematik gibi ağırlığı olan bir derse bu kadar az süre verilmesi bizi şaşırtıyor. Zümredeki arkadaşlarla da konuşuyoruz, öğrencinin gelişimi için ders saatlerinin sayısının artırılması gerekiyor.”* şeklinde yorumda bulunarak ders sürelerinin yetersizliği hakkında konuşmuştur.

Konular Ağır kodu altında ise öğretmenlerin 10’u öğretim sürecinde öğrencilere verilen konuların öğrencilerin seviyesinin üzerinde olduğu düşünülmektedir. Buna göre öğretmenlerden biri *“Bunun nedeni şöyle söyleyebilirim, konular çok yoğun anlatılmış*

yani her şeyden bahsedilmiş. Bahsedilirken biraz sanki 4. sınıf düzeyinin üzerine çıkılmış gibi. Yani ilk defa sosyal bilgiler dersi gören çocuklar için biraz ağır gelebilir. Anlaşılması biraz zor. Yani her şeyden bahsedildiği için konular biraz karışık gibi geliyor.” şeklinde verilen konuların sadeleştirilmesi gerektiğine yönelik yorumda bulunmuştur. Bir başka öğretmen ise “4. sınıf öğrencisi için biraz üst düzey olduğunu düşünüyorum bazı kazanımların. Özellikle Milli Mücadele dönemiyle ilgili kazanımların.” diyerek ağır gelen konulardan birine örnek vermiştir. Buna göre öğrencilere verilen konuların hepsi olmasa da ağır içeriklerde olan konuların olduğu söylenebilir.

Öğrenci alt temasında öğrencilerin derse katılımları ve öğretim süreci içinde yapılan grup çalışmalarına yönelik düşünceler yer almaktadır. Öğrenci Katılımı kodu incelendiğinde öğretmenlerden biri “Öğrencilerin derse katılımı sağlanabiliyor.” diyerek öğretim sürecine öğrencilerin dahil edilmesinde sorun olmadığını belirtmiştir. Bir başka öğretmen ise “Öğrenciye gereken zamanı tanınırsa öğrencinin daha iyi gelişebileceğini daha iyi akıl yürütebileceğini, kazanımları daha iyi içselleştirebileceğini ya da biz bu konuda daha iyi değerlendirmeler yapabileceğimizi düşünüyorum.” diyerek öğrenci katılımına yönelik yeterli zamanın tanınmadığını dile getirmiştir. Buna göre öğretmenlerin 5’i öğrenci katılımlarını sağlamakta zorlanmazken öğretmenlerin 10’u ise öğrenci katılımlarını sağlama konusunda problemler yaşamaktadır.

Grup Çalışmaları kodu içerisinde öğretmenler, öğretim süreci içerisinde öğrencilere grup çalışmaları yaptırıp yaptıramadıklarına ilişkin düşünceler yer almıştır. Buna göre öğretmenlerden biri “Sosyal bilgiler kitabında grup çalışması yapılıyor bazı etkinliklerde ama şöyle olmasını daha çok isterdim örnek olay, örnek olay üzerine konuşma, bu konu üzerinde fikir yürütme olabilirdi.” diyerek dersler içerisinde grup çalışmalarının yapılabilir olduğunu belirtmiştir. Fakat öğretmenlerden bir başkası ise “Grup çalışmasına temel düzeyde yer veriyoruz. Öğrenciler grup oluşturup çalışmasını yaparken süre kısıtlı, her öğrenciye söz hakkı vermek zor oluyor.” diyerek grup çalışmalarının oldukça kısıtlı yapıldığını iletmiştir. Bir başka öğretmen ise “Öğrenciler derse aktif olarak katılabilir ama grup çalışması için yeterli zamanımız kalmıyor. Kullanılan materyaller kitap ve akıllı tahta kullanılıyor daha çok.” diyerek öğrencilerin derslere katılım sağladığını ama grup çalışmalarına vakit kalmadığını belirtmiştir. Buna göre grup çalışmalarının yapılması sırasında öğretmenlerin birbirinden farklı sorunlar yaşadıkları söylenebilir. Sadece 3 öğretmen grup çalışmalarının yapıldığına dair olumlu

görüş bildirmektedir. Genel olarak bakıldığında ise grup çalışmaları yapılmaya çalışılsa da verilen sürenin yetersiz olmasından dolayı çok mümkün olamamaktadır.

4.2.4. Programın değerlendirme boyutuna ilişkin nitel bulgular

Ölçme ve Değerlendirme teması içinde Değerlendirme alt temasında öğretmenlerin verdikleri cevaplar incelendiğinde; değerlendirmelerin süresi ya da konusu ile ilgili sorunların olduğunu belirten 11 öğretmen görülmektedir. Buna göre Yetersiz Değerlendirme Süresi kodu altında öğretmenlerden biri *“Farklı ölçme yöntemleri denemek istesek zaman yetersiz. 40 dakika iken zaten yetiştiremiyorduk, şimdi 30 dakika oldu ve ölçme değerlendirme basamağına gelemiyoruz.”* şeklinde diyerek sürenin yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bir başka öğretmen ise *“Ölçme ve değerlendirmeler programda yeterli görünüyor ama kitapta yeterli değil. Bu nedenle biz internet ve çeşitli kaynaklardan da yararlanıyoruz. Performans ve proje çalışmaları okulda yapılmazsa çok fazla yararı olmuyor. Okulda yapmak için de zaman yeterli değil diye düşünüyorum.”* şeklinde sürede yetersiz kaldığını belirtmiştir.

Anlatılan konu ve değerlendirme içeriğinin ilişkisiz olduğunu belirten 8 öğretmen bulunmaktadır. Konu ve Değerlendirme İlişkisiz kodu içerisinde öğretmenlerden biri *“Ünite değerlendirmeye baktığımda da ben şunu görüyorum evet sorular çok kısa, net, anlaşılır konu anlatımında konular çok ağır. Yani konu anlatımıyla sorular örtüşmüyor.”* diyerek durumu belirtirken bir başka öğretmen ise *“Ünite değerlendirmeleri genel bazda baktığımızda yeterli ama konu bazında kazanım bazında baktığımızda yeterli değil.”* şeklinde belirtmiştir.

Yöntem alt teması altında öğretmenler kullanılan değerlendirme yöntemlerinin yeterli olduğuna dair 4 görüş, yetersiz olduğuna dair 11 görüş bulunmuştur. Yetersiz Değerlendirme Yöntemleri kodu içerisinde öğretmenlerden biri *“Ölçme ile alakalı şunu söyleyebilirim konu sonundaki ölçme değerlendirme soruları, tema değerlendirme çalışmaları evet güzel ama yetersiz. Bunların yanında ekstra çalışmalar, ekstra ölçme değerlendirme yapılabilir, proje ve portfolyolar hazırlanabilir.”* diyerek değerlendirme yöntemlerinin yetersiz kaldığını ve farklı uygulamalar ile desteklenmesi gerektiğini belirtmiştir. Bir başka öğretmen ise *“Öğretim programında yeteri kadar ölçme yöntem tekniği yazılsa da bu süreç ders kitaplarına geçmemiş, birkaç eşleştirme, birkaç doğru yanlış verilerek geçirilmiş bir ölçme ve değerlendirmemiz var. Daha üst düzey sorular*

beklerdim ölçme anlamında. Ya da performans, proje değerlendirme anlamında bir iki tane yapını soruları dışında değerlendirme boş.” diyerek yöntemlerin yetersiz kaldığını belirtmiştir.

Soru Tazları kodu altında öğretmenlerin 10 tanesi değerlendirmede kullanılan soru tarzlarının eksik olduğunu belirtmişlerdir. Buna göre yer alan eksikliği bir öğretmen *“Karşılaştırma soruları var küçük küçük. Bunlar tam öğrenciye kendi öğrendiğini uygulama soru tarzları ya da etkinlikleri değil. Bu noktada da sıkıntılar var, çeşitlendirilebilir soru tarzları. Öğrenci ortaokula geçtiği zamanda yeni nesil soru tipleri ile karşılaşıyor öğrencilerimiz.”* şeklinde ifade ederken bir başka öğretmen ise *“Birkaç tane doğru yanlış, boşluk doldurma, soru cevap ben daha fazla değerlendirme isterdim. Çünkü dördüncü sınıf çocuklar sınava giriyor, biraz daha sınava yönelik bir çalışma olmasını isterdim mesela konuyu çok fazla tekrara düşüyor bunu biliyor musunuz bunlar hakkında yorumlar istiyor bunlar çok fazla tekrara düşüyor.”* şeklinde ifade etmiştir. Buna göre öğretmenlerin sorulardan beklentilerinin merkezi sınavlara uygun hazırlanması gerektiğini beledikleri söylenebilir.

Değerlendirme Yöntemleri Uygun kodu içerisinde öğretmenlerin 4 tanesi Sosyal Bilgiler Öğretim Programı içerisinde yer alan değerlendirme yöntemlerinin uygun olduğunu belirtmektedirler. Buna göre öğretmenler bu duruma yönelik; *“Ölçme değerlendirme temel anlamda yeterli düzeyde, belki biraz daha nitelikli değerlendirme yapılabilirdi, fakat öğrencilerin seviyesine uygun olduğunu düşünüyorum yine de.”*, *“Sonundaki ünite değerlendirmeleri uygun bence, boşluk doldurma, doğru yanlış var yeterli. Afiş hazırlama, teknolojik ürün hazırlama var ders aralarında.”* ve *“Ölçme değerlendirme çalışması olarak yazılılar dışında ünite sonlarında değerlendirme çalışmaları var onlar geri dönüş için iyi oluyor. Performans ve proje çalışmaları yine öğretmene bağlı olarak yapılabilir. Öğrencinin bu tarz çalışmalar yapması konunun tekrarı açısından çok iyi oluyor.”* şeklinde görüşler yer almıştır. Buna göre öğretmenlerin bir kısmı değerlendirme yöntemlerinin öğrenci seviyelerinin gözeticilerle hazırlandığı kanaatinde olduğu söylenebilir. Genel olarak bakıldığında ise olumsuz görüş çoğunluktadır. Buna ek olarak proje çalışmalarının olmamasını öğretmenler eksiklik olarak görmektedirler.

BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde; araştırmanın hipotezlerine yönelik bulguların karşılaştırılması ve yorumlanması alanyazına katkı sağlayacak şekilde yapılmıştır. Son olarak da uygulayıcılar ve araştırmacılar için öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın amaçları olan “Sınıf öğretmenlerinin ilkökul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’ndaki kazanımlara, içeriklere, eğitim durumlarına ve değerlendirme bölümüne ilişkin görüşleri nelerdir?” sorularına yanıt aranmıştır. Elde edilen analiz sonuçları ile ilgili alanyazını birleştirilip tartışılmıştır.

5.1.1. Öğretmen anketine ait sonuç ve tartışma

Katılımcıların programın kazanımlar, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme ve değerlendirme sürecine ilişkin görüşlerini almak amacıyla uygulanan anketten elde edilen analiz sonuçlarına göre;

- a) Katılımcılar programın kazanımlarına ilişkin genel olarak olumlu görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin çoğunluğu kazanımların hazırlanırken toplumun ihtiyaçlarının gözetildiğini, kazanımların konu alanı ile paralellik olduğunu, kazanımların net bir şekilde anlaşıldığını, kazanımların öğrenme alanlarını genel olarak yansıttığını, kazanımların kendi aralarında birbirleriyle tutalı olduğunu ve kazanımların toplumun genel beklentilerini yansıttığını düşünmektedirler. Bunun yanı sıra en düşük katılım oranı olan madde %49 “Katılıyorum” ile programın kazanımlarının öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun olduğu maddesidir. Bu orana bakarak kazanımların öğrencilerin gelişim özelliklerine tam olarak uygun olmadığı söylenebilir. Bir diğer madde %51,5 “Katılıyorum” oranı ile kazanımların öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun bir şekilde cevap vermekte olduğu maddesidir. En çok katılım oranı ise %63 “Katılıyorum” ile kazanımların toplumun ihtiyaçlarından hareket edilerek düzenlendiğini belirten maddedir. Genel olarak öğretmenlerin SBDÖP kazanımlarına ilişkin görüşler incelendiğinde kazanımların yeterli seviyede olduğu söylenebilir.

- b) Katılımcılar programın içeriğine ilişkin genel olarak olumlu görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin çoğu programın içeriği ile kazanımlar arasında tutarlılığın olduğunu, açık bir şekilde anlaşıldığını, günlük yaşamla ilişkilendirilebildiğini ve uygulanabilir nitelikte olduğunu, programın içeriğini oluşturan alt disiplinlerin birbirleri ile ilişkili olduğunu düşünmektedirler. Bunun yanı sıra içerik kısmında en düşük katılım oranı olan madde %51 “Katılıyorum” ile programın içeriğinde yer alan bilgilerin öğrenci seviyesini yansıtmakta olduğu maddesidir. Bu katılım oranına baktığımızda programın öğrenci seviyesini tam olarak yansıtmadığı söylenebilir. İçerik kısmında en yüksek katılım oranı olan madde ise %67.5 “Katılıyorum” ile programın içeriği ile kazanımlar arasında tutarlılığın var olduğunu belirten maddedir. Buna göre içeriğin kazanımlara uygun olarak verildiği sonucuna ulaşılabilir.
- c) Katılımcılar programın eğitim durumları (öğrenme-öğretme süreci) konusunda genel olarak olumlu görüşler belirtmektedir. Öğretmenlerin çoğu SBDÖP içeriğinde; öğrencilerin dersin kazanımlarından haberdar olduğunu, anlatımın öğretim ilkelerinden hareketle işlendiğini, öğrencilerin önceden sahip olduğu davranışlarla yeni kazanacakları davranışları ilişkilendirdiğini, öğrencilerin soru sormaya ve cevap vermeye isteklendirilip cesaretlendirildiğini, öğrencilerin tartışma bitiminde ana temaları da belirleyerek ortaya çıkan düşünceler konusunda genel özetler yapabildiğini, kazanımların öğretim ortamlarında gerçekleştiğini düşünmektedirler. Bunun yanı sıra öğrenme-öğretme kısmında en düşük katılım oranı %50 “Katılıyorum” oranı ile sosyal bilgiler derslerinde iletişimin bütün öğeleriyle uygulanmakta olduğunu belirten maddedir. Buna göre Sosyal Bilgiler dersi kapsamında iletişimin bütün öğeleriyle uygulanmadığı söylenebilir. Onu takip eden madde %51 “Katılıyorum” oranı ile sosyal bilgiler derslerinde bilgiyi aktarmaktan çok öğrenciye bilgiye ulaşmaları konusunda yol gösterici olduğunu belirten maddedir. Bu katılım oranına bakarak En yüksek katılım oranı ise %65 “Katılıyorum” oranı ile öğrencilerin derste dersin kazanımlarından haberdar edildiği maddedir.
- d) Katılımcılar programın değerlendirme bölümüne ilişkin genel olarak olumlu görüşler belirtmektedirler. Öğretmenlerin çoğu programdaki değerlendirmelerin program başladığı andan itibaren, bitiminden belli bir süre sonraya kadar devam ettiğini düşünmektedirler. Buna göre SBDÖP değerlendirme boyutunun bir süreç içerisinde gerçekleştiği söylenebilir. Öğretmenler, program değerlendirmesinde

alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarına ağırlık verildiğini belirtmektedirler. En düşük katılım oranı %48 “Katılıyorum” oranı ile “değerlendirmelerde programla ilgili tüm kişilerden (öğretmen, öğrenci, yöneticiler, veliler vb.) bilgi alınmakta olduğu” maddesidir. Buna göre programın değerlendirme boyutu ile ilgili öğretmen, öğrenci, yönetici ve velilerin tümünden bilgi alınmadığı söylenebilir.

Araştırma sonucunda güncellenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın boyutlarına ilişkin yapılan ankette öğretmenlerin çoğu kazanımların açık ve anlaşılır olduğunu, günlük yaşamla ilişkilendirilebildiğini belirtmektedir. Bu sonuç ile Ulu Kalın(2007)'in araştırma bulguları ile örtüşmektedir. Ulu Kalın'ın anket çalışmasına katılanların çoğu programın öğrenci odaklı, açık ve anlaşılır, yaparak yaşayarak, günlük yaşam becerileri ile uyumlu olduğu sonucuna ulaşmıştır.

5.1.2. Görüşme formuna ait sonuç ve tartışma

Likert tipi ankette öğretmenlerin çoğunun olumlu düşünceler içerisinde olduğunu söylemek mümkündür. Fakat görüşme formu derinlemesine incelendiğinde hem olumlu hem de olumsuz görüşlerin olduğu söylenebilir. Uygulanan görüşme formunun MAXQDA tematik içerik analizi sonuçlarına göre;

- a) SBDÖP kazanım boyutuna ait çeşitli görüşler bulunmaktadır. Öğretmenlerden bazıları kazanımların anlaşılır olmadığını, bazı kazanımların kitabın son öğrenme alanlarında olmasının doğru bulmadıklarını, kazanımların tekrara düştüğünü belirtmektedir. Bazı öğretmenler ise açık ve anlaşılır olduğunu düşünmektedir. Bazı öğretmenler öğrenci açısından; öğrendikleri kavramları günlük hayatla ilişkilendiremediklerini, kazanımların ağır ve yoğun verildiğini düşünmektedir. Kazanımlar açısından öğretmenlerin en yakındıkları durum kazanımlara verilen sürenin az olması olmuştur. Kimi öğretmenler de kazanımlar için verilen sürenin yeterli olduğunu belirtmektedir.
- b) SBDÖP içerik boyutuna ait çeşitli görüşler bulunmaktadır. Öğretmenlerin bazıları verilen içeriklerin kapsamlı olması gerekirken geçiştirildiğini, konuların verilmiş sırasını doğru bulmadıklarını, somut anlatımın yetersiz olduğunu belirtmektedir. İçeriğin yeterli olduğunu düşünenler olduğu gibi yeterli olmadığını düşünen öğretmenler de bulunmaktadır. Öğretmenlerin bazıları verilen bilgilerin

öğrencilerin seviyelerine göre ağır olduğunu belirtmektedir. Özellikle Milli Mücadele konusu ve Küresel Bağlantılar öğrenme alanı birçok öğretmen tarafından 4. sınıf öğrenci düzeyinin üzerinde olduğunu, bu konular için verilen sürenin yeterli gelmediğini düşünmektedir. Bir kısım öğretmen de içeriğin öğrencinin seviyesine uygun olduğunu fakat ilgi çekmediğini belirtmektedir. İçerik açısından en çok söylenen durum bazı konuların öğrenci seviyesinin üzerinde olması ve bu sebeple tam olarak anlaşılabilmesi olmuştur.

- c) SBDÖP eğitim durumları (öğrenme-öğretme süreci) boyutuna ilişkin çeşitli görüşler bulunmaktadır. Öğretmenlerin bazıları materyallerin yetersiz olduğunu, ders süresinin az olduğunu belirtmektedir. Ders süresinin yeterli olduğunu söyleyen öğretmenler de öğrencinin sıkılmaması açısından iyi bulduklarını fakat son konuları yetiştirmekte zorlandıklarını belirtmektedir. Öğretmenlerden bazıları öğrenme- öğretim sürecine öğrencilerin katılımlarını sağlamakta zorlanmazken bazıları ise öğrenci katılımlarını sağlamakta zorluk yaşamaktadır. Öğretmenlerin çoğu öğrencilerin derse katılım sağladığını ama grup çalışması için yeterli süre kalmadığını belirtmektedir. Buna göre grup çalışmaları sırasında öğretmenlerin birbirinden farklı sorunlar yaşadıklarını söylenebilir. Genel olarak bakıldığında grup çalışmalarının yapılamadığı, yapılmaya çalışıldığında da verilen sürenin yetersiz olduğundan yapılamadığı belirtilmektedir.
- d) SBDÖP değerlendirme boyutuna ilişkin çeşitli görüşler bulunmaktadır. Genel olarak görüşler incelendiğinde değerlendirmelerin süresi ya da konusu ile ilgili sorunların olduğunu belirtenler görülmektedir. Bazı öğretmenler proje, performans değerlendirme, alternatif ölçe değerlendirme yöntemleri ile değerlendirmeye zamanın yetmediğini belirtmektedir. Bazı öğretmenler ölçme ve değerlendirmenin programda yeterli olduğunu fakat bunun kitaba yansımadığını ifade etmektedir. Ölçme ve değerlendirmenin temel anlamda yeterli düzeyde olduğunu düşünen öğretmenler de daha nitelikli olması gerektiğini belirtmektedir. Öğretmenler proje çalışmalarının olmamasını bir eksiklik olarak görmektedir.

Görüşme formuna ilişkin nitel bulguları incelediğimizde Güler (2018)'in araştırma bulgularıyla benzer özellikte olduğu görülmektedir. Güler'in görüşme formunda değerlendirme boyutunda değişiklik olmadığı, kazanımların açık ve anlaşılır olmadığı önünde bulgular ortaya çıkmıştır. Çoban ve Akşit (2018)'in araştırma bulgularına göre öğrenme alanlarından ikisi çıkarılıp yerine yeni bir öğrenme alanı eklendiği yönündedir.

Bu çalışmada da öğretmenler kazanım sayıları azaltılsa da içerik açısından değişiklik olmadığını belirtmişlerdir. Altay (2020)'nin araştırma bulguları da yukarıdaki bulgularla örtüşmektedir. 20 öğretmene uygulanan görüşme formuna göre öğretmenler ders saatlerinin az olduğunu, tarih ve coğrafya disiplinlerinin yoğun olduğunu ve öğrencilere ağır geldiğini, programın uygulanmasında eksiklikler yaşandığını, ders kitaplarında eksiklikler olduğunu belirtmiştir.

5.2. Öneriler

Bu bölümde uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik bazı önerilerde bulunulmuştur.

5.2.1. Uygulayıcılara yönelik öneriler

- a) 4. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın gözden geçirilerek yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.
- b) Programdaki kazanımların öğrencilerin seviyesine tam olarak ulaşabilmesi için çalışmalar yapılabilir.
- c) Bazı kazanımlar için ayrılan süre (özellikle Milli Mücadele ve Küresel Bağlantılar) artırılabilir.
- d) Sosyal Bilgiler dersi kapsamında öğrenme-öğretme süreçleri güncellenebilir. Kullanılabilecek materyaller artırılabilir.
- e) Kazanımlar öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun olacak şekilde güncellenebilir.
- f) Programın içeriğinde yer alan bilgilerin öğrenci seviyesini yansıtması için çalışmalar yapılabilir.
- g) Değerlendirmelerde programla ilgili tüm kişilerden (öğretmen, öğrenci, yöneticiler, veliler vb.) bilgi alınabilmesi için gerekli eğitim çalışmaları yapılabilir.
- h) Programın içeriğinde yakından uzağa ilkesine dikkat edilerek yenilemeler yapılabilir (Özellikle Küresel Bağlantılar öğrenme alanında).
- i) Programdaki öğrenme-öğretme süreci baz alınarak grup çalışmaları yapılmasını artırıcı etkinlikler eklenebilir.
- i) Öğretmenlerin proje çalışmalarını yapmalarını kolaylaştırıcı çalışmalar yapılabilir.

5.2.2. Araştırmacılara yönelik öneriler

- a) rneklem sayısı artırılarak farklı bölgelerde benzer araştırmalar yapılabilir.
- b) Bu çalışmada öğretmenlerin görüşlerine başvurulmuştur. Buna benzer çalışma yapmayı düşünenler, öğrencilerin de kazanımlara ulaşma seviyesini belirlemek için farklı yöntemler kullanabilir, velileri de işe sokabilir.
- c) 4. sınıf SBDÖP'nın öğrenme-öğretme süreci ve lme değerlendirme boyutları ile ilgili derinlemesine çalışmalar yapılabilir.
- d) Milli Mücadele veya Küresel Bağlantılar ğrenme alanı özelinde çalışmalar yapılabilir.
- e) SBDÖP'nın uygulanmasında yaşanan problemler özel olarak incelenebilir.
- f) Bu çalışmada 15 4. sınıf ğretmeni ile görüşülmüştür. Başka bir çalışmada daha fazla ğretmen ile görüşme yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz Ün, K. (2003). *Aktif öğrenme*. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Akar, C. (2001). *İlköğretim sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Akdağ, H. (2009). *Sosyal bilgilerin tanımı, amacı, önemi ve Türkiye'deki yeri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Akpınar, B. (2017). *Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme*. Ankara: Data Yayıncılık.
- Altay, N. (2020). 2018 sosyal bilgiler öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi: İzmir örneği. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(3), 336-352. doi:10.18026/cbayarsos.713052.
- Arabacı, B. (2005). Öğrenme öğretme sürecine öğrencilerin katılımı ve sınıfta demokrasi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, (316), 20-27.
- Ayten, P. (2006). *İlköğretim okullarında sosyal bilgiler dersini yürüten 4 ve 5. sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programına ilişkin görüşleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Babacan, T. (2014). Program değerlendirme. Ornstein, A. C., Hunkins, F. P., *Eğitim programı içinde*, A. Arı (Çev.), Konya: Eğitim Yayıncılık.
- Barth, James L. ve Demirtaş, Abdullah (1997), *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara:YÖK- Dünya Bankası Yayınları.
- Başaran, M. (2019). *Sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitaplarında toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Beydoğan, H. Ö. (1998). *Okullarda ölçme ve değerlendirme*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi K. K. Eğitim Fak Yayın No:72.

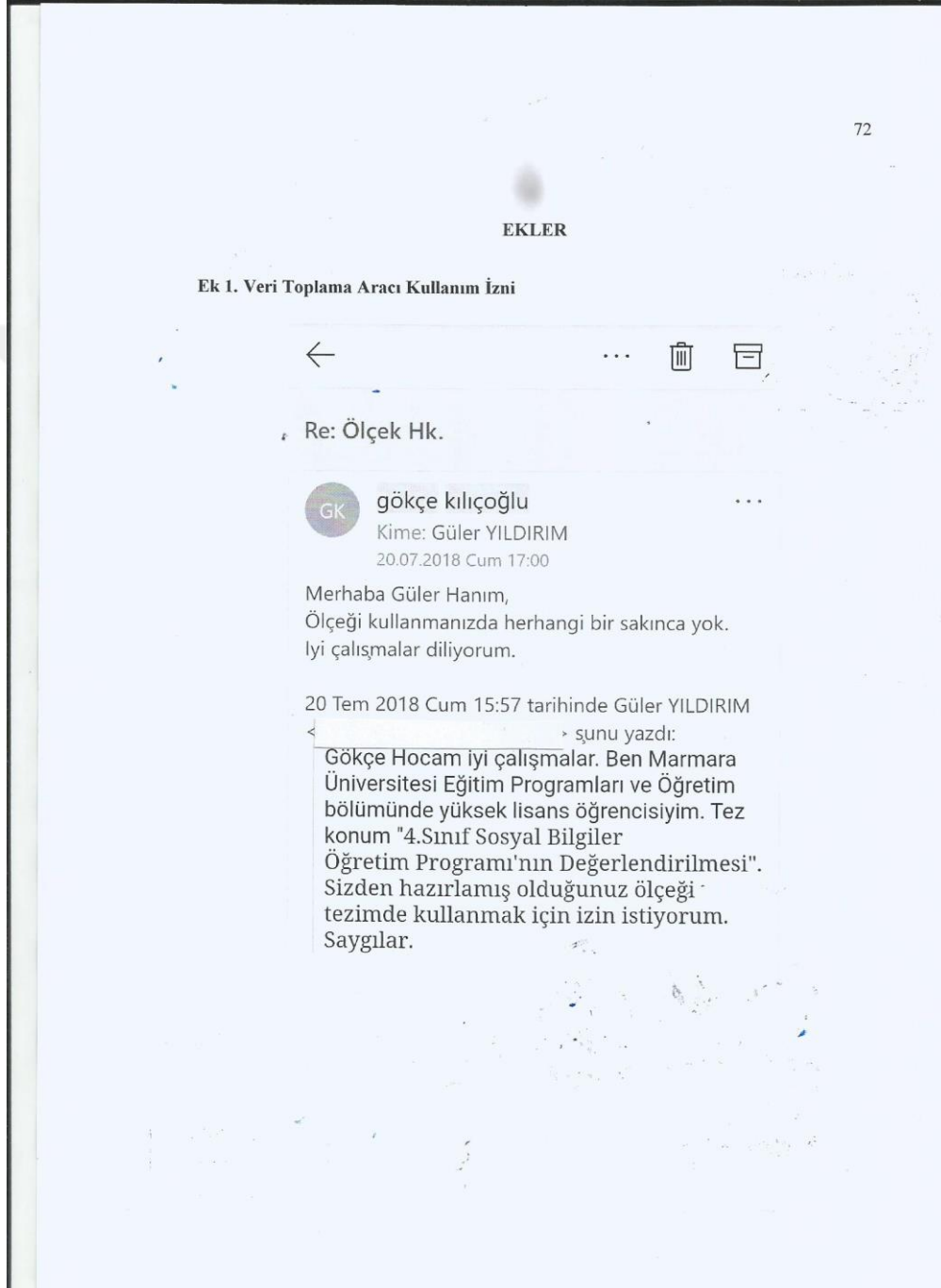
- Bilgili, A. S. (2009). Geçmişten günümüze sosyal bilgiler ve sosyal bilimler. Bilgili, A. S. (Ed.). *Sosyal bilgilerin temelleri içinde*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyükkaragöz, S. ve Çivi, C. (1999). *Genel öğretim metotları öğretimde planlama uygulama*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi, Ankara.
- Cresswell, J., W. (1994). *Research design qualitative & quantitative approaches*. Thousand Oaks, California: Sage publications
- Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. (2014). *Karma yöntem araştırmaları: Tasarımı ve yürütülmesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çapar, D. (2020). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarihsel çevrenin kullanımına yaklaşımı ve Çanakkale ilindeki tarihsel çevre için öğretim programı temelli bir uygulama kılavuzu*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Çoban, O., ve Akşit, İ. (2018). 2005 ve 2017 sosyal bilgiler öğretim programlarının öğrenme alanı, kazanım, kavram, değer ve beceri boyutları açısından karşılaştırılması. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(1), 479-505. doi: <http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v7i1.1395>.
- Demirel, Ö. (2005). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2006). *Öğretme sanatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2012). *Kuramdan uygulamaya program geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2015). *Öğretimde program geliştirme kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Doğanay, A. (2005). Öğretimde kavram ve genellemelerin geliştirilmesi. C. Öztürk ve D. Dilek. (Ed.). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi içinde*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Erden, M. (1996). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Alkım Yayınları.
- Erden, M. (1998). *Eğitimde program değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık. s.2-10.
Eğitimde Program Geliştirme, Ankara. Meteksan Ltd. Şti.
- Erden, M. (2017). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Yelken Tepe Yayınları.
- Ertürk, S. (1988). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Meteksan Matbaacılık.
- Evirgen, E. (2013). *İlköğretim yedinci sınıf fen ve teknoloji dersi öğretim programının değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, İzmir.
- Fidan, M. ve Erden, M. (2001). *Eğitime giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları
- Fitzpatrick, J. L., Sanders, J. M. & Worthen, B. R. (2004). *Program evaluation: Alternative approaches and practical guidelinez*. Boston: Pearson, s.72
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to Design and Evaluate Research in Education*. McGraw-Hill Humanities/Social Sciences/Languages.
- Gözütok, F. D. (2006). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güler, H. (2018). *2005 sosyal bilgiler öğretim programı ve 2017 sosyal bilgiler öğretim programı taslağı'nın öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Burdur ili örneği)*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Burdur.
- Karaman, F. (2007). *2004 sosyal bilgiler öğretim programı uygulamalarında okul-aile işbirliği düzeyi (Tokat örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kılıçoğlu, G. (2007). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler programına ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi (Kars ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Korkmaz, İ. (2008). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. A. Doğanay (Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Küçükahmet, L (1998). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. Ankara: Alkım Yay.

- MEB. (2018). *Sosyal bilgiler öğretim programı*. <https://mufredat.meb.gov.tr/> Erişim Tarihi: 9 Ağustos 2018.
- Nelson, Murry R. (1987), *Children and Social Studies*, Orlando, Harcourt Brace Jovanovich Publishers.
- Özaydın, A. (2020). *Animasyon filmlerin sosyal bilgiler dersi öğretim programı bağlamında incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Afyon.
- Özçelik, D. A. (1992). *Ölçme ve değerlendirme*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Özdemir, M. (2009). Eğitimde program değerlendirme ve Türkiye’de eğitim programlarını değerlendirme çalışmalarının incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 126-149.
- Öztürk, C. (2006). sosyal bilgiler: Toplumsal yasama disiplinlerarası bir bakış. C. Öztürk (Ed.), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım* içinde (s. 21-50), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2003). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Ankara: Pegem-A Yayıncılık.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Sağlam, H. İ. (2006). *Türkiye’deki davranışçı ve yapılandırmacı sosyal bilgiler öğretim uygulamasının değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Sarı, M. (2019). *Tarih eğitiminde tarihsel film ve dizilerin kullanımı ve sosyal bilgiler dersi tarih üniteleri için öğretim programı temelli bir materyal kılavuzu geliştirme çalışması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Sıcak, A. (2013). *İlköğretim 5. sınıf fen ve teknoloji öğretim programının değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Doktora tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Bolu.
- Sönmez, V. (1999). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. İstanbul: MEB yayınları.

- Sönmez, V. (2005). *Hayat ve sosyal bilgiler öğretimi öğretmen kılavuzu*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2008). *Program geliştirmede öğretmen el kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sözer, E., Yaşar, Ş., ve Can, G. (1998). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Anadolu Üniversitesi.
- Şahin, Ç. (2003). *Eğitim fakültelerindeki öğretmenlik uygulaması dersinin öğrenme öğretme süreci açısından değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Tufan, S. (2019). *2018 tarihli sosyal bilgiler öğretim programı ve 4-7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında ekonomi okuryazarlığı*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Turan, S. ve Karasu Avcı, E. (2018). 2018 sosyal bilgiler öğretim programı'nın dijital vatandaşlık bağlamında incelenmesi. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 28-38. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/jena/issue/42984/519671>
- Tyler, R.W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Ulu Kalın, Ö. (2007). *Sosyal bilgiler öğretim programı (2004) ve 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Ulusoy, M. (2015). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, öğretmen adaylarının, ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler öğretim programı küresel bağlantılar öğrenme alanına yönelik tutumlarının incelenmesi: Çeşitli değişkenler açısından*. (Yayımlanmamış Doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uşun, S. (2012). *Eğitimde program değerlendirme: Süreçler, yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Uzun, A. (2007). *2005-2006 öğretim yılında uygulanmaya başlanan altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programı hakkında öğretmen görüşleri (Ankara ili pilot okullar)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Variş, F. (1994). *Eğitimde program geliştirme. Teori ve teknikler*. Ankara: Alkım Yayıncılık.

- Varış, F. (1996). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Alkım Kitapçılık
- Yapıcı, H. (2015). Sosyal bilgiler öğretimi üzerine bir bibliyografya denemesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 346-364.
- Yaşar, S. (2005). Sosyal bilgiler programı ve öğretimi. *Eğitimde Yansımalar: VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu Bildirisi*, 14-16 Kasım. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi, s.329-342.
- Yavaş, ř. (2019). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı bağlamında gezi sitelerinin incelenmesi ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Yüksel, İ. ve Sağlam, M. (2014). *Eğitimde program değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi.

EKLER**Ek 1. Veri Toplama Aracı Kullanım İzni**

Ek 2. Uygulama İzin Yazısı

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sıfır Atık Proje Ortağı

Sayı : E.16110545-302.08.01-2000211839
Konu : Güler KIZILAY, Uygulama İzni

14.08.2020

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 08.05.2020 tarihli ve 59090414-10.01-E.6837506 sayılı belge.

Birimimiz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretimi yüksek lisans programı öğrencisi (Güler KIZILAY ile ilgili olarak İstanbul Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden gelen yazı sureti ekte gönderilmiştir.
Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Özlem GÜNGÖR
Daire Başkanı

EK:
EK-1 EK1
EK-2 EK2

Marmara Üniversitesi Göztepe Yerleşkesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı 34722
Kağıthane / İSTANBUL
Telefon: 0216 777 1200
ogrenci.yenikayit@marmara.edu.tr
Kep Adresi: marmarauniversitesi@hs01.kep.tr

Ayrıntılı bilgi için:
Amir Kubilay ÖZCAN

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. maddesi gereğince Özlem GÜNGÖR tarafından güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://eby.s.marmara.edu.tr/QR/A827F44175A6436F>

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-10.01-E.6771310
Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi

05/05/2020

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) Marmara Üniversitesi'nin 16/03/2020 tarihli ve 2000116417 sayılı yazısı.
b) Bakanlığımızın 21.01.2020 tarih ve 1563890/2020/2 No'lu genelgesi
c) Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Anket Komisyonunun 30.04.2020 tarihli tutanağı.

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü-Yüksek-Lisans Öğrencisi-Güler KIZILAY'ın "4.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi" konulu tezine dair araştırma çalışmasını ilimizdeki ilkokullarda program değerlendirme ölçeği uygulama isteği istemi hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dahilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüzce rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla okullar açıldığında uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:
1-Genelge.
2-Komisyon Tutanağı.

OLUR
<.....>
Dr.Hasan Hüseyin ÇAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek Mh. İmran Öktem Cd.
No.1 Fski Adıyve Binasi Sultanahmet Fatih-İstanbul
E-Posta: sgb34@meh.gov.tr

Bilgi İçin Dilek ALADAG
Tel:(0212)384 34 00-3628

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden e71a-65e5-3f10-ad54-87ae kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-10.01-E.6837506
Konu : Anket Araştırma İzni

08.05.2020

MARMARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığına)

İlgi: a) 16/03.2020 tarihli ve 2000116417 sayılı yazımız.
b) Valilik Makamının 05.05.2020 tarihli ve 6771310 sayılı oluru.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Güler KIZILAY'ın "4.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi" konulu araştırma çalışması hakkındaki ilgi (a) yazımız ilgi (b) valilik onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılması, okul idarecilerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda uygulanması ve işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Mustafa AKHAN
Müdür a.
Şube Müdürü

EK:
1- Valilik Onayı
2- Ölçekler

12-05-2020
20001108170
302-08-01
İşl. Daire Başt.
12.08.2020
M.B.

Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek Mh. İmran Öktem Cd.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/ İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

Bilgi İçin Dilek ALADAĞ
Tel:(0212)384 34 09-3628

Bu evrak güvenli elektronik imza ile mızlanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 5519-340e-31ca-948d-8188 kodu ile teyit edilebilir.

Ek 3. Program Değerlendirme Ölçeği

Değerli meslektaşım,

Bu anket 4. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın (hedef, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme yönüyle) değerlendirmesi amacıyla hazırlanmıştır. Toplanan veriler Sosyal Bilgiler Öğretim programının değerlendirilmesinde ve değerlendirme sonucu geliştirilmesinde kullanılacaktır. Anketteki ifadeleri okuduktan sonra size en uygun gelen seçeneğin olduğu kutucuğa X işareti koyarak işaretleyniz. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Güler KIZILAY

Sınıf Öğretmeni

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Programları ve Öğretim ABD Yüksek Lisans Öğrencisi

A. KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz:
 (1) Kadın (2) Erkek
2. Öğretmenlik mesleğindeki hizmet süreniz:
 (1) 0-5 yıl (2) 6-10 yıl (3) 11-15 yıl (4) 16-20 yıl (5) 20 ve üstü
3. Mezun olduğunuz okul:
 () Eğitim Enstitüsü
 () Eğitim Yüksekokulu
 () Eğitim Fakültesi
 () Fen-Edebiyat Fakültesi
 () Diğer (Belirtiniz).....
4. Branşınız
 () Sınıf Öğretmenliği () Diğer (Belirtiniz).....
5. Uygulanmakta olan öğretim programı ile ilgili bilgileri nasıl aldınız?
 () hizmet öncesinde () hizmet içi faaliyetler ile () diğer (belirtiniz).....

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1. Program kazanımları toplumun ihtiyaçlarından hareket edilerek düzenlenmiştir.				
2. Program içeriği ile kazanımlar arasında bir tutarlılık vardır.				
3. Sosyal Bilgiler derslerinde anlatım öğretim ilkelerinden hareketle işlenmektedir.				
4. Program kazanımları öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.				
5. Program içeriğinde yer alan bilgiler öğrenci seviyesini yansıtmaktadır.				
6. Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencilerin dikkati, konuya ve kazandırılacak davranışlara çekilmektedir.				
7. Program kazanımları konu alanının özellikleri ile paralellik taşımaktadır.				
8. Program değerlendirmesinde alternatif ölçme değerlendirme yaklaşımlarına ağırlık verilmektedir.				
9. Sosyal Bilgiler dersi öğrencileri dersin kazanımlarından haberdar edilmektedir.				
10. Program içeriği açık bir şekilde anlaşılmalıdır.				
11. Sosyal Bilgiler derslerinde öğretime başlamak için gerekli önkoşul davranışları belirlenmektedir.				
12. Program kazanımları öğretmenler tarafından açık ve anlaşılabilir niteliktedir.				
13. Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencilerin önceden sahip oldukları davranışlarla, yeni derste kazanacakları davranışlar ilişkilendirilmektedir.				
14. Program içeriğindeki bilgilere bakıldığında, bu bilgilerin güncel ve geçerli olduğu görülmektedir.				

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
15. Sosyal Bilgiler dersi bilgiyi aktarmaktan çok öğrencilere bilgiye ulaşmaları konusunda yol göstermektedir.				
16. Program değerlendirmesi öğretim içeriği, öğretim amaçları, öğretim materyalleri, öğretim yöntem ve teknikleri, öğretim ortamları, öğrenci performanslarını kapsamaktadır.				
17. Program kazanımları öğrenme alanlarını genel anlamda yansıtmaktadır.				
18. Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencilerin konuyu kavrayabilmeleri için içerik açık, anlaşılabilir bir şekilde ifade edilmektedir.				
19. Program içeriği öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak düzenlenmiştir.				
20. Sosyal Bilgiler derslerinde öğrenciler soru sormaya ve cevap vermeye isteklendirilip, cesaretlendirilmektedir.				
21. Program kazanımları öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun bir şekilde cevap vermektedir.				
22. Sosyal Bilgiler dersi öğrenciler etkileşim içinde birbirlerinden öğrenmelerine imkân sağlamaktadır.				
23. Program içeriğini oluşturan alt disiplinler birbirleri ile ilişkili olarak yansıtılmıştır.				
24. Program değerlendirmelerinde objektif araçlar kullanılmaktadır.				
25. Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin görüşlerini açık, özgür bir şekilde ifade etmelerine fırsat verecek demokratik ortamları sağlamaktadır.				
26. Program kazanımları kendi aralarında birbirleriyle tutarlıdır.				
27. Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencilerin yansıtıcı düşünmesini, yaratıcı olmasını, bireysel ve grup problemlerini çözmesini gerektirecek etkinliklere yönelik uygulamalar yapılmaktadır.				

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
28. Programın içeriği dikkate alındığında günlük yaşamla ilişkilendirilebileceği görülmektedir.				
29. Sosyal Bilgiler derslerinde öğrenciler tartışma bitiminde ana temaları da belirleyerek, ortaya çıkan düşünceler konusunda genel özetler yapmaktadır.				
30. Program kazanımları öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine uygun olarak tasarlanmıştır.				
31. Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin bireysel farklılıklarına dikkat edilmektedir.				
32. Program değerlendirmelerinde Programla ilgili tüm kişilerden (öğretmen, öğrenci, yöneticiler, veliler vb.) bilgi alınmaktadır.				
33. Program içeriğindeki konu alanları önceki öğrenmelerle ilişki kurulabilecek niteliktedir.				
34. Sosyal Bilgiler derslerinde iletişim bütün öğeleriyle uygulanmaktadır.				
35. Program kazanımları okullarımızda gerçekleştirilebilecek niteliktedir.				
36. Program içeriğinde yer alan bilgilerin sunuluş sırası öğretim ilkelerine uygun bir şekilde düzenlenmiştir.				
37. Sosyal Bilgiler derslerinde kazanımlar öğretim ortamlarında gerçekleştirilmektedir.				
38. Program kazanımları toplumun genel beklentilerini yansıtmaktadır.				
39. Program uygulanabilir bir niteliktedir.				
40. Program değerlendirmesi programın başladığı andan itibaren, bitiminden belli bir süre sonraya kadar devam etmektedir.				

Ek 4. Yarı Yapılandırılmış Öğretmen Görüşme Formu (YYÖGF)

2018- 2019 EĞİTİM ÖĞRETİM YILINDAN İTİBAREN UYGULANMAKTA OLAN 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ (YARI YAPILANDIRILMIŞ ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU)

Değerli Meslektaşım;

Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim bölümünde Prof. Dr. Orhan AKINOĞLU danışmanlığında yüksek lisans tezi hazırlamaktayım. Aynı zamanda İstanbul Bağcılar Kirazlı İlkokulunda müdür yardımcılığı yapıyorum.

Yapmakta olduğum bu araştırma 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmakta olan 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Bu sebeple geliştirilen görüşme formu 4 bölüm ve 10 maddeden oluşmaktadır. İlk bölümde kişisel bilgilerinize yönelik sorular, diğer bölümlerde 4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programına ilişkin sorular bulunmaktadır.

Yapacağımız konuşmaların bilimsel etik gereği gizli kalacağını belirtmek isterim. Görüşmede toplanan veriler yüksek lisans tezimde kullanılacak olup isteğiniz dahilinde sonuçlar size gönderilecektir. Samimi ve içten vereceğiniz cevaplar, araştırmanın amacına ulaşabilmesi açısından önemlidir.

Görüşmemiz yaklaşık 15 dakika sürecektir. Katılımınızdan dolayı teşekkür ederim.

Güler KIZILAY
Yüksek Lisans Öğrencisi
Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Çalıştığınız Kurum : Devlet () Özel ()
2. Kıdeminiz (yıl) :
3. Mezun olduğunuz üniversite :
4. Görüşme Tarihi :
5. Görüşme Yeri :

GÖRÜŞLERİNİZ

Hedef ve Kazanımlar ile İlgili Maddeler

1. 2018 Sosyal bilgiler öğretim programını kazanımlar ve hedefler açısından değerlendirir misiniz?
 - a) Kazanımların ölçülebilir ve ulaşılabilir olması, açık, anlaşılır ve doğru yazılması, öğrencilerin temel becerilerini geliştirmesi, günlük yaşamla bağlantısı vb. konusunda,
 - b) Kazanımlar ile verilen süre arasındaki ilişki bakımından,
 - c) Toplumun ve öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verme konusunda,

İçerik ile İlgili Maddeler

1. 2018 sosyal bilgiler öğretim programını içerik açısından değerlendirir misiniz?
 - a) İçeriğin öğrenci seviyesine uygunluğu ve öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve beklentilerini karşılaması bakımından,
 - b) İçeriğin kolaydan zora, basitten karmaşığa, yakından uzağa vb. sıralama kuralına uygunluğu, günlük hayatı kolaylaştırma bakımından

Eğitim Durumları (öğretme-öğrenme) ile İlgili Maddeler

1. 2018 sosyal bilgiler öğretim programını eğitim durumları (öğretme-öğrenme) açısından değerlendirir misiniz?
 - a) 2018 sosyal bilgiler öğretim programında öğrencilerin derse aktif olarak katılması ve grup çalışmalarının yapılması, ders saatlerinin süreleri ve materyaller konusunda,
 - b) Ders saatlerinin süresi ve öğrencinin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel gelişimine uygunluğu konusunda

Değerlendirme (Sınama Durumları) ile İlgili Maddeler

1. 2018 sosyal bilgiler öğretim programını sınama durumları (değerlendirme) açısından değerlendirir misiniz?
 - a) 2018 sosyal bilgiler öğretim programında yer alan ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini yeterliliği konusunda,
 - b) Farklı ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin kullanılabilirliği konusunda